

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA BIAŁYSTOK**

z dnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.¹⁾) oraz art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.²⁾) w związku z Rozdziałem III Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku (z perspektywą do 2035 r.), stanowiącej załącznik do uchwały Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. z 2022 r. poz. 767) uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Białegostoku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCA RADY

Katarzyna Jamróz

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2024 r. poz. 1572, 1907, 1940

²⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy została ogłoszona w Dz. U. z 2024 r. poz. 1572 i w Dz. U. z 2025 r. poz. 620

PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W BIAŁOSTOCKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM¹

¹ Plan został opracowany na podstawie Ogólnopolskich wytycznych tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych, MRPiPS, IPSS, Warszawa, 2024.

Wykorzystane zdjęcia pochodzą ze stron www organizacji: Stowarzyszenia Ku Dobrej Nadziei, Fundacji Dialog, Stowarzyszenia My dla Innych, Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie Droga oraz z publikacji: Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF przygotowano na zlecenie Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego przez zespół ekspertów:

- Anna Tomulewicz - ekspert wiodący, redakcja dokumentu,
- Anna Borowska - ekspert obszaru wsparcie rodzin z dziećmi,
- Michał Gawęł - ekspert obszaru wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością,
- Katarzyna Łotowska – ekspert obszaru wsparcie seniorów,
- Rafał Średziński - ekspert obszaru wsparcie osób z niepełnosprawnościami,
- Jan Steckiewicz - ekspert obszaru wsparcie osób w kryzysie psychicznym,

z udziałem pracowników Biura Zarządu SBOF: dr hab. Doroty Perło, dr Anny Augustyn, Katarzyny Jarosz oraz podczas prac warsztatowych i w konsultacji z 96 podmiotami publicznymi i niepublicznymi z terenu gmin BOF i powiatu białostockiego.

SPIS TREŚCI

WYKAZ TERMINÓW I SKRÓTÓW	5
WPROWADZENIE	6
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	11
WNIOSKI Z DIAGNOZY	12
1.1 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA SENIORÓW	31
1.2 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	39
1.3 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ	46
1.4 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO	53
1.5 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA RODZIN Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	60
II. CZĘŚĆ OPERACYJNA	68
2.1 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA SENIORÓW	70
2.2 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	81
2.3 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ	90
2.4 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO	98
2.5 DEINSTYTUCJONALIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ - WSPARCIE RODZIN Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	106
FINANSOWANIE USŁUG	116
III. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY	118
3.1 WSKAŹNIKI REALIZACJI PLANU	119
3.2 ZASADY MONITOROWANIA	128
3.3 PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W OPRACOWANIE PLANU	128

WYKAZ TERMINÓW I SKRÓTÓW

AOOzN	Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
CAS	Centrum Aktywności Społecznej
CIS	Centrum Integracji Społecznej
COM	Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne
CUS	Centrum Usług Społecznych
CZP	Centrum Zdrowia Psychicznego
DI	Deinstytucjonalizacja
DDOM	Dzienny Dom Opieki Medycznej
DDPS	Dzienny Dom Pomocy Społecznej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
FEDP	Fundusze Europejskie dla Podlaskiego
FOPMB	Federacja Organizacji Pozarządowych Miasta Białostok
KIS	Klub Integracji Społecznej
KS	Klub Seniora
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MRPIPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MZ	Ministerstwo Zdrowia
NGO	Non-governmental organization – Organizacja pozarządowa
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS, GOPS, MOPS, MGOPS	Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny, Miejski, Miejsko-Gminny
OzN	Osoba z Niepełnosprawnością
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PDUS	Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PZK	Partnerski Zespół Kooperacji
RDD	Rodzinny Dom Dziecka
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji
SAN	Społeczna Agencja Najmu
SBOF	Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego
ŚCZP	Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego
ŚDS	Środowiskowy Dom Pomocy
US	Urząd Statystyczny
WSM	Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywizacji Zawodowej

WPROWADZENIE

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym (PDUS w BOF) powstał jako efekt wspólnej refleksji instytucji samorządowych, podmiotów niepublicznych, organizacji pozarządowych i prywatnych nad usługami społecznymi² i ich rozwojem. Znaczny wzrost popytu na usługi w ostatnich latach wynika z indywidualnych aspiracji osób, świadomości na temat zdrowia jako dobrostanu psychicznego i fizycznego oraz potrzeby dobrego życia.

PDUS w BOF koncentruje się na rozpoznaniu funkcjonujących usług społecznych, dostępności do informacji o nich oraz zaprojektowaniu działań profilaktycznych i środowiskowych na najbliższe lata (2024-2027). Planowane w nim usługi zostały opracowane w odniesieniu do pięciu grup wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu:

- seniorów,
- osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin,
- osób w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością,
- osób w kryzysie psychicznym i ich rodzin,
- rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży przebywających w pieczy.

W sytuacjach niedostatecznie zaspokojonych usług w środowisku, braku alternatyw czasowego pobytu w mieszkaniach wspomaganych lub treningowych, wraz z pogłębianiem się trudności w funkcjonowaniu,³ osoby z tych grup, umieszczane są ostatecznie w instytucjach całodobowych (domach pomocy społecznej, domach opieki, zakładach, noclegowniach lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych). Większość osób starszych, chorych, z niepełnosprawnościami przebywa w tych miejscach do końca życia. Osoby bezdomne i z zaburzeniami psychicznymi spędzają w placówkach powyżej pięciu lat, zaś dzieci pozostają do dorosłości⁴.

Podczas opracowania Planu, inwentaryzacji poszukiwanych i dostępnych usług wsparcia zidentyfikowano działania już podejmowane, wychodzące naprzeciw zaspokojeniu potrzeb mieszkańców BOF. Aktualnie dostępne usługi w gminach BOF zostały zebrane i uporządkowane w obszary (listy i koszyki). Stan zastany dotyczący usług pozwolił na określenie wskaźników do efektywnego projektowania nowych lub rozszerzenia istniejących usług.

PDUS w BOF może być urzeczywistnieniem prawa dzieci i młodzieży do życia w rodzinach. Dla dorosłych stwarza realne możliwości wyboru sposobu życia, szczególnie w sytuacji niepełnosprawności, kryzysu zdrowia psychicznego, starości, kryzysu bezdomności, czy w sytuacji opuszczenia swojego domu w wyniku wojny.

Działania w poniższym Planie **stwarzają szansę deinstytucjonalizacji (DI)**, przechodzenia od „jedyne” rozwiązania, jakim jest umieszczanie osób wymagających pomocy w instytucjach, miejscach długoterminowego pobytu, do oferty rozwiązań alternatywnych: miejsc wsparcia świadczonych w środowisku rodzinnym i w społeczności lokalnej, w tym projektowanych i realizowanych w formie koszyków⁵ usług.

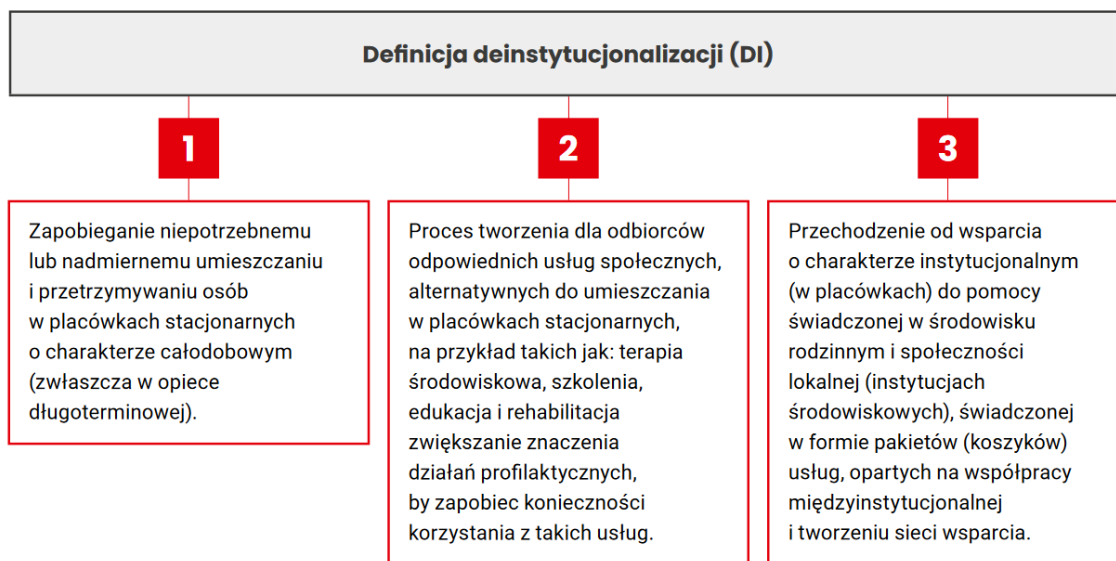
² Usługi społeczne, zgodnie z definicją wprowadzoną art. 2 ust 1 ustawy z dnia 12 lipca 2019 o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Dz.U. 2019 poz. 1818 są świadczone w formie niematerialnej, bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców.

³ Szczegółowe przyczyny umieszczeń zostały zdefiniowane podczas warsztatów z podmiotami branżowymi w oparciu o dane statystyczne, raporty, wiedzę specjalistów instytucji oraz dostępną literaturę przedmiotu.

⁴ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.) Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

⁵ Koszyk usług zawiera informacje o wszystkich, dostępnych usługach dla wybranej grupy (wraz z adresami i kontaktami) np. dla osób z niepełnosprawnościami, dzieci, seniorów na określonym obszarze.

WYKRES 1⁶

Źródło: M. Grewiński, J. Lizut, P. Rabiej – opracowanie własne

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF opracowano w korelacji do dokumentów krajowych i regionalnych: Strategii rozwoju usług społecznych, polityki publicznej do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), Zdrowej przyszłości (Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030), Regionalnego Planu Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji w Województwie Podlaskim na lata 2023–2025, Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego.

Przygotowanie Planu wymagało też weryfikacji zapisów odnoszących się do polityki i usług społecznych, zawartych w lokalnych dokumentach strategicznych i programowych dziesięciu gmin BOF oraz powiatu białostockiego, (tabela 1) w celu skonsolidowania zapisów. Kluczowym dokumentem była „Strategia Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku”.

Do diagnozy usług, usługodawców i projektowania Planu wykorzystano:

- dane statystyczne Urzędu Statystycznego w Białymstoku,
- dane i rekomendacje/wnioski z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej OPS i PCPR (tabela 2),
- dane ze sprawozdań zbiorczych MRiPS – gmin BOF, powiatu białostockiego i ROPS w Białymstoku,
- dane z raportów sumacyjnych sprawozdań MZ 11,15,19,30,89 przekazanych przez PUW,
- dane i wnioski ze strategii gmin BOF, powiatu białostockiego,
- dane z raportów o stanie gmin BOF,
- dane ze sprawozdań o współpracy z NGO w BOF,
- dane od podmiotów: Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, Policji, Straży Miejskiej,
- dane od NGO o usługach i ich raporty, ponad 2000 stron www. organizacji pozarządowych,
- rejestry podmiotów świadczących usługi ze stron PUW, miast i gmin, powiatu białostockiego, dane CAS w Białymstoku, ROPS w Białymstoku, Sądu Rejonowego,
- dane ze stron www. NGO oraz zleczanych konkursów dla NGO przez miasta i gminy w BOF,
- raporty ROPS w Białymstoku, raporty Najwyższej Izby Kontroli z lat 2021–2023,

⁶ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.) Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

- rekomendacje i wnioski z Ogólnopolskiej diagnozy deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski.

Prezentowane w PDUS w BOF dane liczbowe dotyczą okresu statystycznego z lat 2018-2022, co pozwoliło dokonać analizy tendencji zjawisk.

PDUS w BOF, zgodnie z wytycznymi MRPiPS⁷ składa się z III części.

I część zawiera wnioski diagnostyczne z analizy danych zastanych, pozyskanych od instytucji, samorządów; pracy warsztatowej z przedstawicielami podmiotów branżowych i samorządowych w pięciu obszarach: seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie bezdomności, osób w kryzysie psychicznym oraz rodzin z dziećmi. Elementem pogłębionej diagnozy jest inwentaryzacja istniejących podmiotów, organizacji i kadry oraz świadczonych przez nie usług.

II część, programowa, odnosząc się do przyczyn umieszczania osób w instytucjach całodobowych, wyznacza cele i projektuje usługi społeczne, działania im sprzyjające.

Operacjonalizacja skupia się na zagadnieniach związanych z koordynacją i kreacją usług dostarczanych w środowisku. Dotyczy to zarówno usług organizowanych w społecznościach lokalnych w formie dziennej, mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego, jak również usług realizowanych bezpośrednio w domu, oraz e-usług. Plan określa cele związane z otwieraniem się instytucji świadczących całodobowe usługi społeczne w formie stacjonarnej na działania środowiskowe o wielofunkcyjnym charakterze.

Ważną częścią Planu Deinstytucjonalizacji jest **analiza kosztowa inwestycji w usługi społeczne** w kontekście możliwości budżetowych samorządów i innych podmiotów. Proponowane źródła finansowania uwzględniają programy krajowe, europejskie i inne.

III część Planu określa sposoby monitorowania oraz wskaźniki.

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF uzupełniają trzy opracowania dostępne w wersji elektronicznej na <https://bof.org.pl>:

1. Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Raport Urzędu Statystycznego w Białymstoku,
2. Listy usług społecznych obszarów DI,
3. Listy usług społecznych organizacji pozarządowych.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych oznacza zmianę charakteru i formy działalności podmiotów oraz przygotowanie kompetencyjne kadry do rozwoju usług.

Od 2022 roku na białostockim rynku pracy **występuje deficyt pracowników**, obejmujący wzrost zapotrzebowania na zawody medyczne, spowodowany zwiększaniem się popytu na usługi medyczne, powstaniem nowych placówek opieki zdrowotnej, odpływem kadry do sektora prywatnego, a także brakiem zastępowalności pokoleniowej. Od wielu lat brak wymiany generacyjnej jest problemem także w sektorze edukacji i opieki społecznej. Zabraknie lekarzy, pielęgniarek i położnych, farmaceutów, fizjoterapeutów i masażyistów, opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz pracowników socjalnych. W sektorze edukacji deficyt wystąpi wśród psychologów i psychoterapeutów.⁸

PDUS w BOF uwzględnia analizę potrzeb wszystkich stron procesu organizacji usług – zarówno samych odbiorców, jak i potencjalnych dostawców usług społecznych.

⁷ Plan został opracowany na podstawie Ogólnopolskich wytycznych tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych, MRPiPS, IPSS, Warszawa, luty 2024.

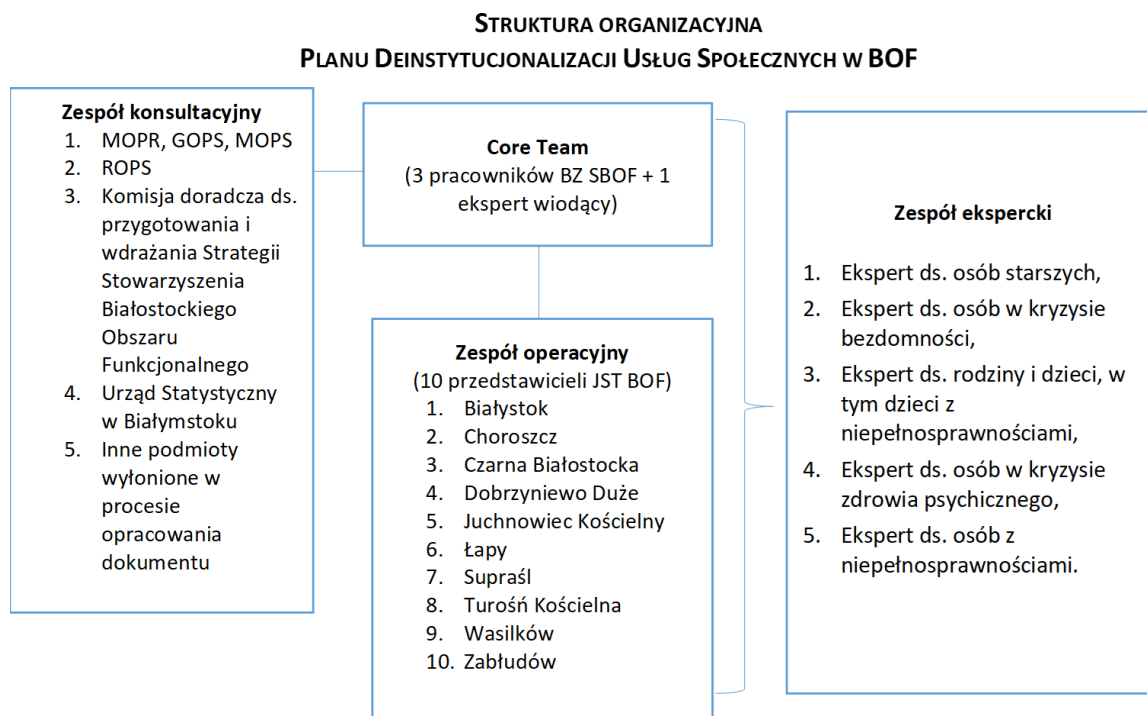
⁸ Barometr zawodów, Raport podsumowujący w woj. podlaskim, WUP, Białystok, 2023.

OPRACOWANIE PLANU

Przygotowanie Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF odbywało się w trybie ekspercko-partycypacyjnym w okresie od XII.2023 do VIII.2024.

Zespół ekspertów był wspierany przez pracowników biura SBOF oraz przedstawicieli gmin BOF (zespół operacyjny), podmioty statystyczne, pomocowe, organizacje i instytucje z poszczególnych obszarów (zespół konsultacyjny).

WYKRES 2:

Praca nad Planem Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF przebiegała w kilku etapach:

1. Organizacyjnym, podczas którego Zarząd Stowarzyszenia BOF podjął uchwały dotyczące Planu; wyłoniono ekspertów; przygotowano i wystosowano pisma do podmiotów, organizacji i instytucji o przekazanie posiadanych danych zastanych dotyczących liczb osób wymagających wsparcia usługowego, podmiotów świadczących usługi; odbyły się dwa spotkania robocze zespołu ekspertów z zespołem Biura Zarządu BOF, opracowano harmonogramy prac.
2. Diagnostyczno-operacyjnym, podczas którego trwały prace eksperckie nad danymi do diagnozy; zbierano wpływające dane ilościowe, przygotowywano analizy jakościowe z dokumentów, raportów i stron www.; opracowano koszyki usług dla grup.; przygotowano i zrealizowano warsztaty z podmiotami w 5 obszarach tematycznych oraz 2 spotkania z zespołem operacyjnym w BOF; uzupełniono diagnozy jakościowe, wypracowano rekomendacje celów i działań po warsztatach oraz zaplanowano usługi wspólnie z zespołem operacyjnym, przygotowano części I i II PDUS w BOF w wersji roboczej.
Łącznie w tym etapie uczestniczyło 78 podmiotów z terenu BOF.
3. Konsultacyjnym, który obejmował prace nad częścią programową Planu z podmiotami wdrażającymi finansowanie usług; zrealizowano warsztaty online z podmiotami świadczącymi usługi społeczne oraz NGO, odbyły się kolejne 2 spotkania zespołu ekspertów z zespołem Biura Zarządu SBOF, spotkanie z władzami gmin BOF oraz Walnym Zebraniem Członków Stowarzyszenia BOF.

Rozwój usług społecznych i proces ich deinstytucjonalizacji odbywa się tam, gdzie są potrzeby społeczne, czyli na poziomie lokalnym. Kluczowe było zaangażowanie samorządów lokalnych i jednostek gmin oraz powiatu w planowanie i organizację całego procesu.

W proces konsultacji zostało zaangażowanych 96 podmiotów.

Zaplanowane jest przyjęcie Planu przez Walne Zebranie SBOF oraz przez wszystkie rady gmin/miast BOF jako ostatni element prac nad Planem.

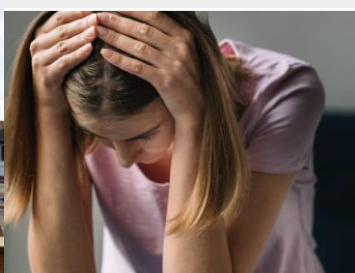
Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF to szereg kompleksowych, rozłożonych w czasie działań instytucji samorządowych, organizacji i podmiotów, odpowiadających na potrzeby osób wymagających wsparcia – niesamodzielnymi, samotnymi, starszymi, w kryzysach psychicznych, bezdomnymi czy rodzinami z dziećmi.

Dotyczy rozwoju nowych lub rozszerzenia dostępu do istniejących usług społecznych i zdrowotnych, opartych o środowisko i rodzinę.

Dzięki zaangażowaniu ogromnej liczby podmiotów w opracowanie PDUS w BOF, dokument nadaje deinstytucjonalizacji strategiczny priorytet w gminach oraz wpływa na budowanie współpracy międzysektorowej.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA⁹

⁹ Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: 1. Raport Urzędu Statystycznego w Białymstoku: Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018-2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. 2. Lista usług społecznych obszarów DI, 3. Lista usług społecznych organizacji pozarządowych.

WNIOSKI Z DIAGNOZY

Obszar planowanych działań DI dotyczy osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu: starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie psychicznym i ich rodzin, osób w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością, dzieci w wieloosobowych placówkach całodobowych, jak również potrzeb jednostek samorządu terytorialnego BOF, na terenie których będą wdrażane rozwiązania.

Pogłębiona diagnoza potrzeb społecznych uwzględnia opis struktury społecznej gmin BOF, identyfikację głównych występujących problemów grup obszaru deinstytucjonalizacji, analizę dokumentów strategicznych, programów i usług w nich projektowanych.

Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF), położony w województwie podlaskim, składa się z miasta Białegostoku i 9 otaczających je gmin. Zajmuje powierzchnię 1728,2 km², tj. 8,6% ogólnej powierzchni województwa. W końcu 2022 roku na jego obszarze zamieszkiwało 424 808 osób, w tym 80224 dzieci i młodzieży oraz 251903 dorosłych w wieku produkcyjnym.

Na koniec 2022 roku **populacja osób w wieku 60 lat i więcej** wynosiła 105014 osób. Stanowiły one 24,7% ogółu mieszkańców BOF. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. liczba osób starszych zwiększyła się o 5 758 osób tj. o 5,8%.

Wyniki spisu ludności w 2021 roku wykazały, że liczba **osób z niepełnosprawnościami** na terenie BOF wyniosła 55858, co stanowiło 13,2% ogólnej populacji osób zamieszkujących. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych na terenie BOF dominowały osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność. Ich liczba wyniosła 38201 osób, a udział w ogólnej liczbie ludności osiągnął poziom 9,0%. Natomiast zbiorowość niepełnosprawnych tylko biologicznie liczyła 17657 osób i stanowiła 4,2% populacji BOF.

Na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego przebywa rocznie w noclegowniach i ogrzewalniach około 500 **osób w kryzysie bezdomności, migrantów oraz uchodźców**.

Według raportów sumacyjnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2022 r. na terenie miasta Białostok w **poradniach zdrowia psychicznego leczyło się 21734 osób, a w poradniach psychologicznych - 8311 osób**. W porównaniu z 2018 r. w poradniach zdrowia psychicznego liczba osób korzystających ogółem nie uległa zmianie. Wzrost odnotowano wśród korzystających w grupie wiekowej 65 lat i więcej (o 24,4%) oraz 19-29 lat (o 10,3%). W przypadku poradni psychologicznych w ciągu czterech lat liczba osób korzystających wzrosła ponad 6-krotnie (z 1371 osób w 2018 r. do 8311 osób w 2022 r.).

Na terenie BOF **rodziny z dziećmi** stanowiły 74,5 % ogółu zamieszkujących rodzin (87 970 rodzin). Rodziny z jednym lub dwójką dzieci stanowiły 90,6% rodzin, rodziny wielodzietne, tj. posiadające co najmniej 3 dzieci - 9,4% ogółu.

W latach 2018-2022 liczba rodziców niepracujących ze względu na niepełnosprawność dziecka i pobierających świadczenia pielęgnacyjne wzrosła o 84% (ze 1142 do 2101 osób); zaś o 48,2% wzrosła liczba rodzin pobierających zasiłek dla niepełnosprawnego dziecka do 16 roku życia (z 2062 w roku 2018 do 3056 w roku 2022).

W 42 placówkach całodobowych na dzień 31.12.2022 roku przebywało 1 936 osób.

- 362 osób w podeszłym wieku oraz 289 osób przewlekłe somatycznie chorych w 9 instytucjach, 70 osób w hospicjum, 47 w miejscach pobytu całodobowego oferowanych przez dom seniora,
- 180 osób dorosłych z niepełnosprawnością: 168 w 1 domu pomocy społecznej oraz 12 w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym,
- 207 osób bezdomnych w 6 noclegowaniach i ogrzewalniach,
- 319 osób z zaburzeniami psychicznymi w 2 domach pomocy społecznej,

- 217 dzieci w 18 formach instytucjonalnej pieczy zastępczej, 102 w domu pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnościami oraz 20 dzieci w Regionalnej Placówce Opiekuńczo-Terapeutycznej, 23 matek z dziećmi w 2 domach samotnej matki,
- ok. 100 osób uzależnionych w społecznościach terapeutycznych i na oddziałach szpitalnych.

Instytucje publiczne prowadziły 21 placówek całodobowych i tyle samo (21) - podmioty niepubliczne (pozarządowe i prywatne).

Koszty prowadzenia instytucji całodobowych oraz współfinansowania pobytów w placówkach wzrosły o 30%. W roku 2022 było to 150 mln złotych.

Przyczyny umieszczania osób w instytucjach oraz bariery w powrocie osób do lokalnego środowiska z miejsc całodobowych¹⁰ można sklasyfikować w sześć grup:

1. pogorszenie sprawności lub stanu zdrowia osób, pogłębienie choroby osób starszych, OzN, w kryzysie psychicznym, bezdomnych lub rodziców dzieci umieszczanych w pieczy; wzrost liczby osób wymagającej wzmożonej i stałej opieki medycznej;
2. wyuczona bezradność osób w miejscach całodobowych/rodzin z dziećmi, nieskuteczne usamodzielnianie (powroty do zachowań, regres), niska efektywność usług wsparcia;
3. zmiany w sytuacji rodzinnej lub w sytuacji opiekunów, niemożność wsparcia przez osoby bliskie;
brak wsparcia społecznego, brak regulacji prawnych spraw rodzinnych i majątkowych;
4. niedostateczne, niedostępne (w związku z dojazdem lub zbyt wysoką odpłatnością) usługi lub brak usług w środowisku; brak alternatywnych rozwiązań (mieszkań treningowych lub wspieranych, opieki wytchnieniowej);
5. niedostosowany stan techniczny mieszkań do sytuacji zdrowotnej, nieprzystosowanie infrastruktury, bariery;
6. długi czas oczekiwania na mieszkania z zasobów komunalnych i socjalnych, brak mieszkań czasowych wspomaganych/treningowych.

Zdefiniowane przyczyny pozwoliły na celowe zaprojektowanie usług, które powinny minimalizować powody skierowań do instytucji pomocowych oraz zaplanować wstępne działania dla instytucji całodobowych, zmierzające do ich otwierania się na środowisko.

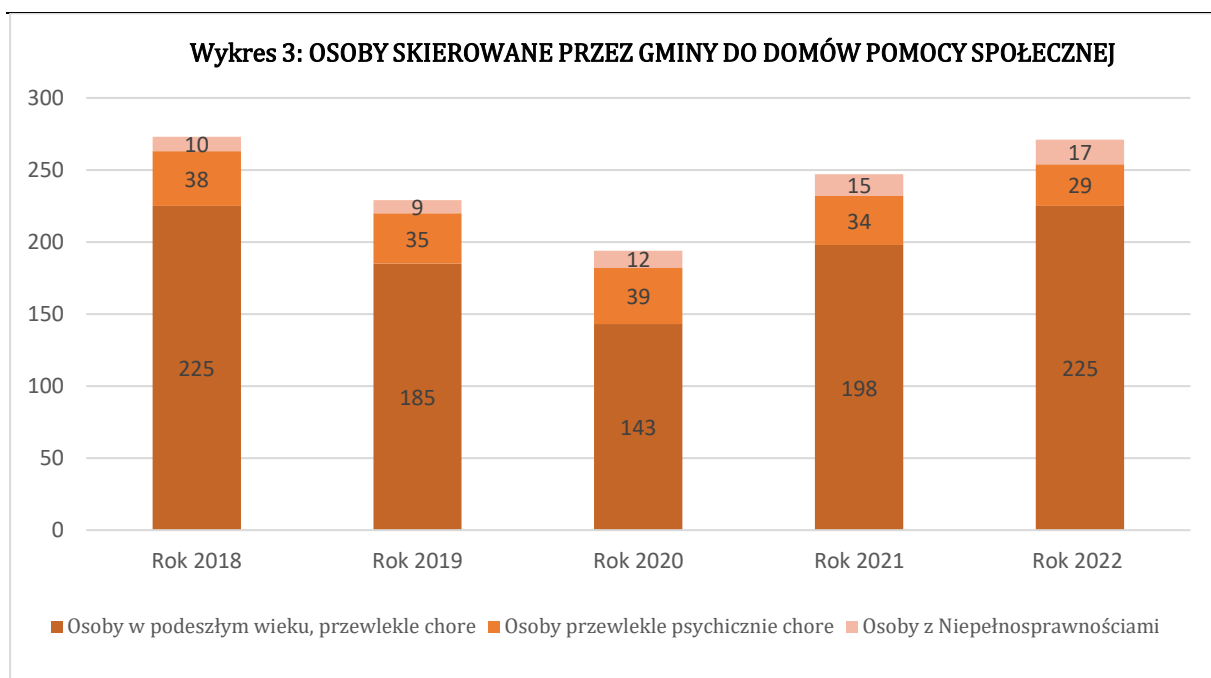
W 2022 r. zauważalny był wzrost liczby osób oczekujących na umieszczenie w DPS. Zapotrzebowanie wynikało głównie z braku możliwości zapewnienia właściwej opieki i pielęgnacji nad chorym członkiem rodziny, bądź braku bliskich osób mogących zapewnić pomoc w formie opieki całodobowej w miejscu zamieszkania. Osoby wymagające całodobowej opieki kierowano do domów pomocy społecznej w Białymstoku, jak i na terenie innych powiatów¹¹.

W latach 2018-2022 gminy BOF kierowały rocznie od 194 do 273 osób: starszych, z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi do miejsc całodobowych, w tym co roku ponad 100 osób do placówek poza obszar BOF.

Największa liczba skierowań z tej grupy, od 74% do 83% dotyczyła osób w podeszłym wieku, przewlekłe somatycznie chorych. Liczba osób kierowanych dla przewlekłe psychicznie chorych wahała się od 29-39 osób rocznie (11-20%), niewielka liczba, tj. 4-6%, rocznie dotyczyła osób z niepełnosprawnościami.

¹⁰Szczegółowo rozpoznane przyczyny i bariery zostały wskazane w tabelach w podrozdziałach 1.1-1.5.

¹¹ OZPS m. Białystok za rok 2022.

Dane: OPS z terenu BOF, obliczenia własne (liczba osób)

Jednym z podstawowych założeń DI jest kierowanie osób do placówek zapewniających całodobową opiekę tylko wtedy, gdy inne formy pomocy okazują się niewystarczające¹².

**TABELA 1: OSOBY* PRZEBYWAJĄCE W DOMACH POMOCY SPOŁECZNEJ,
ZA KTÓRE GMINY PONOSIŁY ODPLATNOŚĆ¹³**

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	Liczba ludności pow. 60 roku życia
Choroszcz	19	19	21	23	27	3 762
Czarna Białostocka	14	14	17	16	20	3 016
Dobrzyniewo Duże	21	22	24	22	21	2 117
Juchnowiec Kościelny	18	19	19	25	25	3 616
Łapy	17	20	22	26	23	6 136
Supraśl	15	15	21	23	19	3 766
Turośń Kościelna	8	8	9	9	8	1 489
Wasilków	31	31	31	36	40	3 766
Zabłudów	16	13	10	8	7	2 357
Białystok	697	711	699	721	762	74 989
Razem BOF	856	872	873	909	952	105014

*osoby starsze, przewlekle chore, z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi

Dane: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej gmin z terenu BOF, obliczenia własne

¹² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, wprowadziła zmiany w zakresie finansowania pobytu mieszkańca DPS. Gmina, która kieruje do dps, ponosi różnicę pomiędzy miesięcznym kosztem utrzymania, a wniesioną opłatą przez mieszkańca.

¹³ Tabela prezentuje koszty we wszystkich DPS, średnio 80% mieszkańców stanowią niesamodzielni, chorzy seniorzy.

TABELA 2: ODPLATNOŚĆ GMIN ZA POBYTY W DPS ORAZ KOSZTY PROWADZENIA PLACÓWEK ¹⁴

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Choroszcz	517 769	538 785	614 849	740 490	945 075
Czarna Białostocka	352 993	431 358	470 716	576 156	707 380
Dobrzyniewo Duże	543 907	726 338	662 574	740 575	856 890
Juchnowiec Kościelny	558 442	638 451	657 092	761 576	991 212
Łapy	541 224	682 414	700 857	823 844	933 685
Supraśl	402 626	432 615	518 342	581 415	745 721
Turośń Kościelna	234 349	266 200	277 114	319 480	278 115
Wasilków	950 114	996 592	1 076 366	1 226 682	1 370 131
Zabłudów	404 300	380 236	288 237	228 535	224 388
M. Białystok	18 165 321	20 672 734	20 765 622	21 792 420	25 968 526
Razem BOF	22 670 945	25 765 723	26 031 769	27 793 173	33 021 123
Koszty prowadzenia/zlecenia DPS przez Miasto Białystok	28 687 491	30 052 950	33 440 480	35 716 714	39 866 991
Koszty prowadzenia DPS przez powiat białostocki*	27 454 961	25 458 842	36 810 499	33 206 075	39 087 088
Razem koszty odpłatności i prowadzenia w złotych	78 813 397	81 277 515	96 282 748	96 715 962	111 975 202

Dane: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej gmin z terenu BOF i powiatu białostockiego z lat 2018-2022,

* koszty prowadzenia dotyczą wszystkich 4 DPS, spośród nich 3 są na terenie BOF

Dużą liczbę mieszkańców domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi stanowią osoby, co do których decyzja kierująca wydana przez OPS, jest konsekwencją postanowienia sądu na umieszczenie w DPS, bez zgody osoby zainteresowanej (każdorazowo jest poprzedzana opinią sądowo-psychiatryczną).

Wszystkie osoby, które późno rozpoczną leczenie psychiatryczne są narażone na dłuższy proces terapii oraz pogłębienie choroby. Wg badań¹⁵, czas od wystąpienia objawów, do zgłoszenia się do instytucji przez osoby w kryzysie zdrowia psychicznego wynosi powyżej 1 roku, co wpływa na efektywność pomocy dziennej czy ambulatoryjnej.

**TABELA 3: OSOBY Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI LECZONE
W PORADNIACH ZDROWIA PSYCHICZNEGO NA TERENIE MIASTA BIAŁYSTOK ¹⁶**

Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Leczeni ogółem	21 743	16 563	16 136	18 324	21 734
w tym mężczyźni	8765	7461	6480	8124	8145
0–18 lat	3541	1826	2229	2148	2919
19–29 lat	2829	2011	1878	2331	3121
30–64 lat	11 924	9254	9128	10 104	11 402
65 i więcej lat	3449	3472	2901	3741	4292

Dane: System statystyki w ochronie zdrowia, Sprawozdanie MZ-15, analiza własna

¹⁴ 3 DPS prowadzone przez powiat białostocki i 3 DPS prowadzone przez miasto Białystok, 1 zlecenie Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących.

¹⁵ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.) Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

¹⁶ System statystyki w ochronie zdrowia - Sprawozdanie MZ-15.

TABELA 4: OSOBY LECZONE W PORADNIACH PSYCHOLOGICZNYCH NA TERENIE MIASTA BIAŁYSTOK¹⁷

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Leczeni ogółem	1371	1641	4824	4507	8311
w tym mężczyźni	335	427	1267	1487	2931
0–18 lat	297	26	1299	632	1021
19–29 lat	179	440	857	906	1090
30–64 lat	788	1061	2280	2469	5107
65 i więcej lat	107	114	388	500	1093

Dane: System statystyki w ochronie zdrowia, Sprawozdanie MZ-15, analiza własna

Powyższe dane wskazują na wzrost liczby osób znajdujących się w kryzysie zdrowia psychicznego, co niewątpliwie może przełożyć się także na konieczność zapewnienia części z tych osób wsparcia instytucjonalnego.

Kierunkiem DI w obszarze zdrowia psychicznego jest przenoszenie głównego ciężaru leczenia z leczenia szpitalnego na rzecz leczenia jak najbliżej miejsca zamieszkania pacjenta.

Na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego przebywa rocznie w placówkach pobytów całodobowych (noclegowniach, ogrzewalniach) **około 500 osób w kryzysie bezdomności** (80% bezdomnych na terenie miasta Białystok). Najczęstszym miejscem przebywania osób bezdomnych w przypadku placówek są noclegownie i schroniska. Miejsca te funkcjonują tylko w Białymstoku.

TABELA 5: OSOBY BEZDOMNE W PLACÓWKACH STACJONARNYCH W CIĄGU ROKU

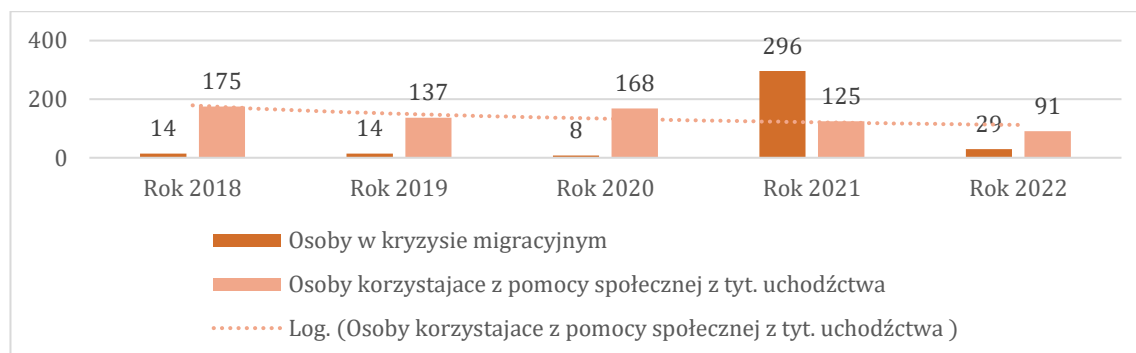
Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Białystok	511	535	568	492	492

Dane: Urząd Statystyczny w Białymstoku

Zjawisko bezdomności może przybierać również większy zakres na skutek eksmisji z lokali mieszkalnych. Eksmisja bez zapewnienia jakiegokolwiek innego pomieszczenia oznacza bezdomność. Na terenie BOF w 2022 r. wydano 10 wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego, podczas gdy w 2018 r. – 17.

Koszty ponoszone przez JST w obszarze wsparcia całodobowego osób w kryzysie bezdomności wynosiły w latach 2018-2022 od 6 do 10 mln rocznie. Kwoty te były uzupełniane przez pozyskane w ramach działalności NGO środki zewnętrzne w tej samej wysokości.

WYKRES 4: MIGRANCY I UCHODźCY W BOF

Dane: Fundacja Dialog oraz OZPS, OPS z terenu BOF

¹⁷ Brak danych z terenu powiatu białostockiego.

Przebywający czasowo na terenie BOF migranci oraz uchodźcy generują koszty ich utrzymania. Z tytułu uchodźstwa z pomocy skorzystało w 2022 roku - 91 osób, w 2018 roku – 175 osób.

Wśród rodzin nastąpił wzrost liczby rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami:

- z 1142 w 2018 roku do 2101 rodziców w 2022 roku pobierających świadczenia pielęgnacyjne (niepracujących ze względu na dziecko z niepełnosprawnością),
- z 2062 w roku 2018 do 3056 w roku 2022 dzieci poniżej 16 roku życia, które otrzymują zasiłek dla osoby niepełnosprawnej.

TABELA 6: RODZINY Z DZIEĆMI KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ ŚWIADCZEŃ

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	Tendencja
Liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej	2916	2725	2530	2236	1830	Spadek
Liczba rodziców pobierających świadczenia pielęgnacyjne	1142	1334	1541	1809	2101	Wzrost
Liczba dzieci w rodzinach które otrzymały zasiłek dla niepełnosprawnego dziecka do 16 r. życia	2062	2411	2564	2760	3056	Wzrost

Dane: OZPS z lat 2018-2022 gmin BOF, opracowanie własne

Prognozować należy, że wraz z dorastaniem dzieci, ich rodzice/opiekunowie będą mieli trudności z opieką. Pogłębiające się trudności, niemożność zapewnienia opieki środowiskowej, czy brak wsparcia opiekunów może prowadzić do zabezpieczenia dzieci w pieczy instytucjonalnej, w domach pomocy społecznej dla dzieci z niepełnosprawnościami.

TABELA 7: DZIECI W PIECZY ZASTĘPCZEJ W ROKU

Wyszczególnienie:	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem piecza instytucjonalna , w tym:	387	350	341	377	394
placówki opiekuńczo-wychowawcze	366	328	319	356	369
Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna	21(3)*	22(2)*	22(2)*	21(3)*	25(3)*
Ogółem piecza rodzinna , w tym:	399	400	402	407	393
rodzinne domy dziecka (liczba dzieci RDD w Białymstoku)	15	29	27	27	37
Razem dzieci w pieczy zastępczej instytucjonalnej i rodzinnej	786	750	743	784	787
udział liczby dzieci w pieczy rodzinnej do pieczy ogółem (w %)	61,9%	65,1%	67,3%	61,3%	61,6%
Placówki/zakłady stacjonarne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	106	103	105	105	102
Razem dzieci w pieczy zastępczej i placówkach	892	853	848	889	889

Źródło: OZPS MOPR w Białymstoku i PCPR w Białymstoku z lat 2018-2022,

US w Białymstoku, informacja z RPOT

* dzieci z gmin BOF w RPOT

Niepokojącym jest zjawisko stopniowego zmniejszania się liczby rodzin zastępczych (spadek ogólnej liczby rodzin z 292 do 273).¹⁸ W mieście Białystok od 2018 liczba rodzin zastępczych zmalała o 24 rodziny, dotyczy to liczby rodzin zawodowych i niezawodowych.

Liczba miejsc w rodzinnych formach wpływa na odsetek wychowanków w wieku poniżej 10 r. życia przebywających w placówkach, w ogólnej liczbie wychowanków.¹⁹ Wg danych NIK nastąpił ponad trzykrotny wzrost liczby dzieci skierowanych do pieczy instytucjonalnej z powodu braku miejsc w pieczy rodzinnej. Taki stan rzeczy świadczy o pogłębiającym się kryzysie zasobów rodzinnej pieczy zastępczej.²⁰

Pobyty w instytucjach są znacznie bardziej kosztowne niż opieka rodzinna.

TABELA 8: KOSZTY PIECZY ZASTĘPCZEJ (w zł)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	Tendencja
Razem piecza, w tym:	24 942 403	25 894 526	27 378 935	27 075 320	28 649 033	Wzrost
koszty placówek	14 964 603	15 323 659	16 352 051	15 724 447	17 424 378	Wzrost
koszty pieczy rodzinnej*	8 751 305	9 130 505	9 363 344	9 879 904	9 137 062	Wzrost
odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy	1 226 495	1 440 362	1 663 540	1 470 969	2 087 593	Wzrost

Dane: Wyliczenia własne na podstawie OZPS z lat 2018-2022,

*koszty dotyczą wszystkich rodzin w powiecie białostockim.

Osoby w kryzysach i potrzebujące wsparcia, zanim trafią do pomocy całodobowej korzystają z dostępnych usług środowiskowych, dziennych, domowych.

Według badania sondażowego²¹ :

- 20-25% seniorów deklaruje chęć opuszczenia domu pomocy przy wsparciu usługowym,
- 36% przebywających w domach pomocy społecznej stwierdziło, że mogłoby funkcjonować poza placówką, gdyby wcześniej otrzymali usługi opiekuńcze,
- 30-40% osób z niepełnosprawnościami w placówkach, deklaruje, że mogliby przy wsparciu funkcjonować samodzielnie,
- 93% osób z zaburzeniami psychicznymi jest zdania, że należy zapewnić więcej usług środowiskowych,
- 78% wychowanków pieczy oraz 69% osób w kryzysie bezdomności wskazało, że ich najpilniejsza potrzeba to mieszkanie.

W 2022 roku, dzięki przeprowadzonej przez zespół ekspertów i SBOF inwentaryzacji usług społecznych, dla grup deinstytucjonalizacji rozpoznano ponad 1400 usług oraz około 9 500 osób i rodzin²², objętych usługami:

- 2000 seniorów,
- 2200 osób z niepełnosprawnościami,
- 600 osób w kryzysie bezdomności,

¹⁸ Dane dot. pieczy zastępczej dostępne są na poziomie powiatów, przy czym w przypadku rodzinnych domów dziecka na obszarze BOF odnotowano je wyłącznie na terenie miasta Białystok, a w odniesieniu do rodzin zastępczych dane dotyczą miasta Białystok i powiatu białostockiego (obejmującego poza gminami BOF także gminy miejsko wiejskie: Michałowo, Surz i Tykocin oraz gminy wiejskie: Gródek, Poświętne i Zawady).

¹⁹ Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej dzieci do 10 roku życia powinny być umieszczane w pieczy rodzinnej. Odsetek dzieci w placówkach do 10 r. życia wyniósł w 2022 roku: w powiecie 18,97%, zaś w mieście Białystok 13,76% w stosunku do ogólnej liczby dzieci.

²⁰ Informacja o wynikach kontroli WSPARCIE SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W PROCESIE DEINSTYTUCJONALIZACJI, NIK 2022.

²¹ Dokonano badania ilościowego na grupie 3518 osób oraz badania jakościowego w grupie 1666 osób. Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.) Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

²² Liczba ta może uwzględniać osoby, rodziny, które z powodu wielopropblemowości korzystają z usług w różnych zakresach np. osoba starsza i z niepełnosprawnością, rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym, osoba z zaburzeniami psychicznymi i bezdomna itp.

-
- 700 osób w kryzysie zdrowia psychicznego,
 - ponad 4000 rodzin, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością.
- Spośród nich około 3000 osób korzystało w roku 2022 z pobytu w miejscach całodobowych.

Powyższa synteza diagnostyczna prezentuje wybrane informacje. Szczegółowo zostały one przedstawione we wnioskach w podrozdziałach 1.1-1.5 oraz opracowaniach:

1. Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Raport Urzędu Statystycznego w Białymstoku
2. Listy usług społecznych obszarów DI
3. Listy usług społecznych organizacji pozarządowych.

KADRA USŁUG SPOŁECZNYCH

Dostosowanie oferty usług społecznych do specyficznych grup deinstytucjonalizacji wymaga nie tylko odpowiednich środków materialnych, ale także specjalistycznej kadry. Współpraca z innymi profesjonalistami obszarów jest kluczowa dla zapewnienia skutecznej pomocy i wsparcia.

Białostocki Obszar Funkcjonalny ma ogromny potencjał kadry zatrudnionej w podmiotach całodobowych, instytucjach dziennych, ambulatoryjnych, mobilnych czy zdalnych.

Personel pracujący w miejscach całodobowych stanowi cenny zasób, którego potencjał można wykorzystać w szerokim zakresie przyszłych działań społecznych. Ich doświadczenie i kompetencje mogą posłużyć nie tylko do prowadzenia działań integracyjnych, lecz także do inicjowania i kierowania innowacyjnymi projektami społecznymi. Pracownicy posiadają umiejętności opiekuńcze, zdolności do planowania, organizacji i zarządzania zasobami ludzkimi. Dzięki temu mogą być zaangażowani w koordynowanie programów aktywizacyjnych, edukacyjnych, które mają na celu wsparcie dla osób o różnych potrzebach.

Aktualna kadra miejsc całodobowych może pełnić istotną rolę jako katalizator rozwoju społecznego, inspirując do tworzenia innowacyjnych inicjatyw społecznych oraz przyczyniając się do budowy silniejszej i bardziej zintegrowanej społeczności lokalnej. Może też być zapleczem do realizowania usług w środowisku BOF.

TABELA 9: ZAANGAŻOWANY PERSONEL W STACJONARNYCH ZAKŁADACH POMOCY SPOŁECZNEJ

Personel (lekarze, pielęgniarki, fizjoterapeuci, wolontariusze i pozostali) pracujący ogółem - stan w dniu 31 grudnia					
Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Choroszcz	178	175	182	180	184
Czarna Białostocka	25	23	24	24	24
Dobrzyniewo Duże	—	—	—	—	—
Juchnowiec Kościelny	61	12	61	57	58
Łapy	82	12	82	76	78
Supraśl	15	16	20	19	17
Turośń Kościelna	—	—	—	—	—
Wasilków	—	—	—	—	—
Zabłudów	27	25	26	25	23
Białystok	511	369	475	503	497
BIAŁOSTOCKI OBSZAR FUNKCJONALNY	899	632	870	884	881

Dane: US w Białymstoku, 2024

W końcu 2022 r. wśród 881 osób pracujących w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej dla osób przewlekle chorych, starszych, OzN oraz w kryzysie zdrowia psychicznego (niezależnie od formy zatrudnienia), dla których było to główne miejsce pracy, zatrudniano 73 pielęgniarki (tj. 8,2% personelu) oraz 21 fizjoterapeutów (2,3%). Personel niemedyczny liczył 787 osób i stanowił 89,3% pracowników omawianych zakładów.

Kadrę obszaru wsparcia, rodzin i opiekunów stanowią: pracownicy placówek instytucjonalnych (oddziałowi, pielęgniarki, pracownicy socjalni, terapeuci, rehabilitanci, lekarze i inni), pracownicy dziennych form wsparcia, opiekunowie środowiskowi, opiekunowie medyczni, asystenci, fizjoterapeuci, pracownicy instytucji pozarządowych oraz wolontariusze.

W opiekę nad mieszkańcami stacjonarnych zakładów pomocy społecznej zaangażowało się 55 wolontariuszy.

Kadrę wspierania rodziny i pieczy stanowili: organizatorzy pieczy i koordynatorzy pieczy zastępczej, pracownicy ośrodka adopcyjnego, RPOT i pieczy instytucjonalnej, asystenci rodzin, pracownicy dziennych form wsparcia, poradni, instytucji pozarządowych oraz wolontariusze.

W roku 2022 była to grupa ok 400 osób (27 asystentów rodziny, 199 specjalistów w pieczy zastępczej i 75 kadry we wsparciu dziennym, 10 osób w ośrodku adopcyjnym, 21 pracowników PCPR/MOPR oraz 68 pracowników NGO).

Placówki wsparcia dziennego w 2022 roku korzystały w swojej działalności z pomocy 32 wolontariuszy, głównie w mieście Białystok (29). Ich liczba w stosunku do 2018 r. znacząco spadła (o 90 osób, tj. 73,8%).

Na koniec 2022 roku w placówkach całodobowych na rzecz osób **zagrożonych bezdomnością** pracowało 30 osób, o 26 mniej niż 4 lata wcześniej. Uwzględniając usługi realizowane jedynie przez NGO w tym obszarze, szacunkowa liczba osób pracujących wolontaryjnie jest dwukrotnie wyższa.

Na białostockim rynku pracy od 2022 roku występuje deficyt pracowników na zawody medyczne, m.in. na lekarzy oraz pielęgniarki i położne. Był on spowodowany zwiększaniem się popytu na usługi medyczne, powstaniem nowej placówki opieki zdrowotnej, odpływem kadry do sektora prywatnego, a także brakiem zastępowalności pokoleniowej.

Od wielu lat brak wymiany generacyjnej jest problemem także w sektorze edukacji i opieki społecznej. W sekcji opieki zdrowotnej i pomocy społecznej zabraknie **lekarzy, pielęgniarek i położnych, farmaceutów, fizjoterapeutów i masażyistów oraz pracowników socjalnych**.

W sektorze edukacji deficyt wystąpił wśród nauczycieli przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu, **psychologów i psychoterapeutów**.

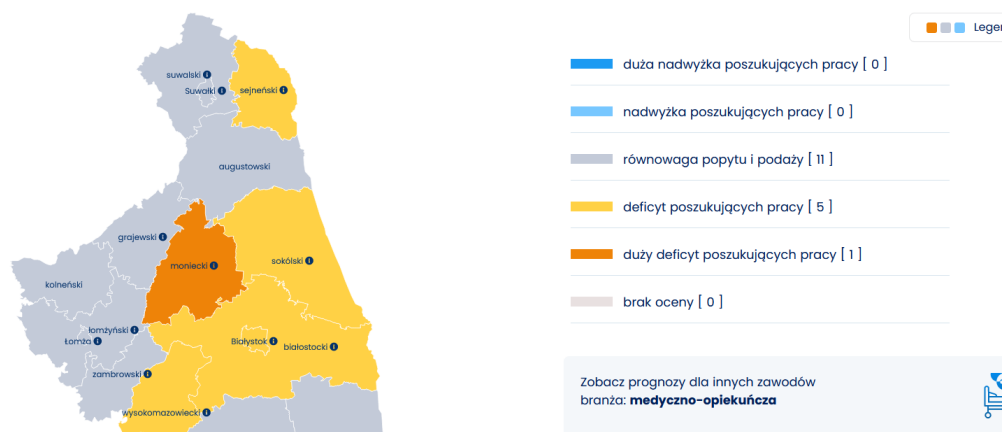
RYSUNEK 1: PROGNOZA ZAWODU OPIEKUN OSOBY STARSZEJ

Prognoza na 2024, podlaskie

Relacja między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców - opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej

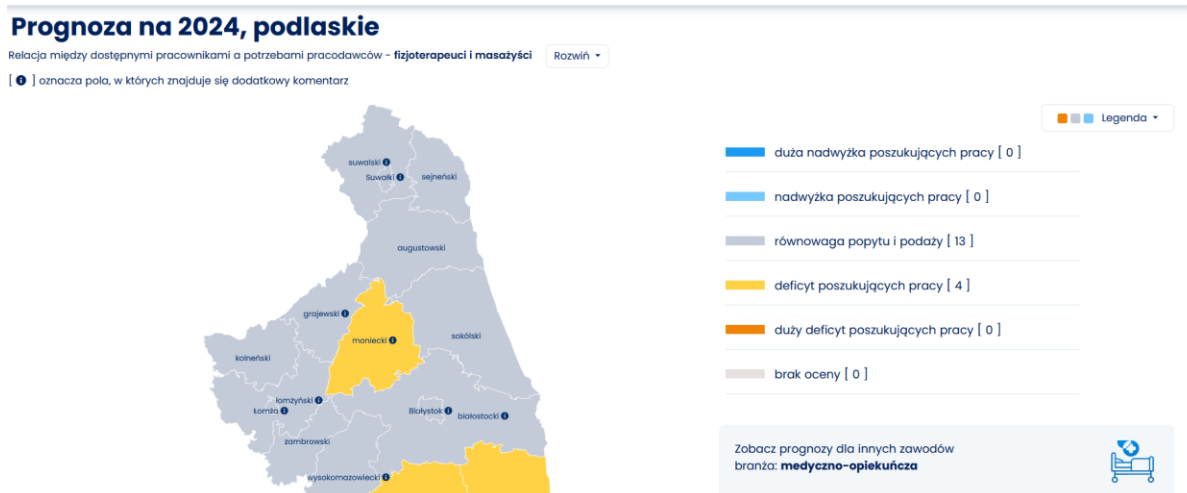
Rozwiń

[1] oznacza pola, w których znajduje się dodatkowy komentarz

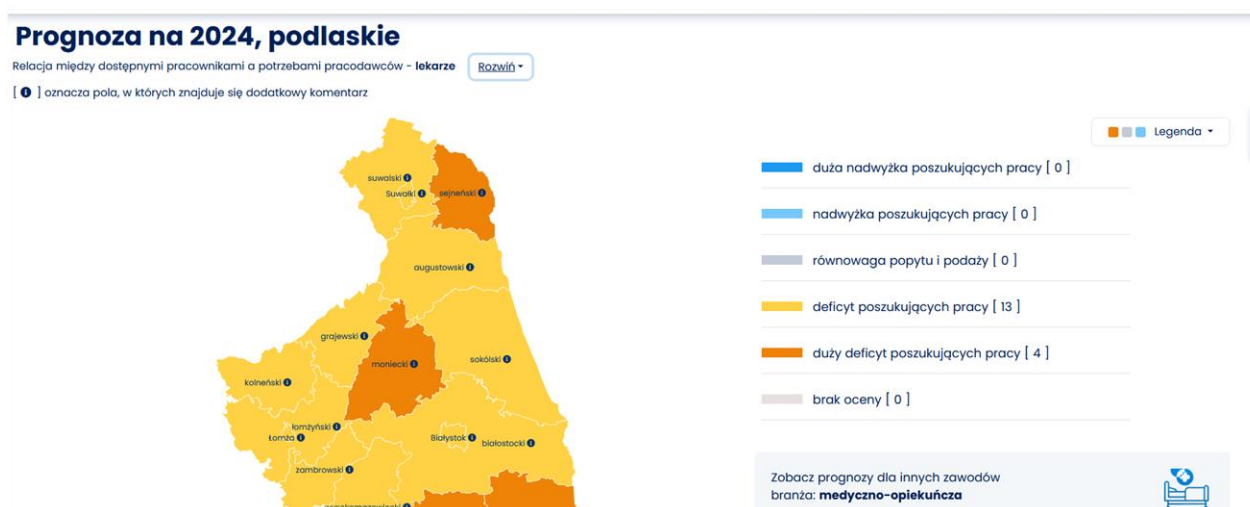
Dane: Barometr zawodów, WUP, 2024.

RYСУNEK 2: PROGNOZA ZAWODU FIZJOTERAPEUCI I MASAŻYŚCI

Dane: Barometr zawodów, WUP, 2024.

RYСУNEK 3: PROGNOZA ZAWODU LEKARZE

Dane: Barometr zawodów, WUP, 2024.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Partnerami deinstytucjonalizacji mogą być organizacje pozarządowe, ich członkowie i wolontariusze.

Według Krajowego Rejestru Sądowego na terenie BOF na dzień 31 grudnia 2022 roku było zarejestrowanych **1 827 NGO**, a wg Krajowego Rejestru KGW ARMIR **72 Koła Gospodyń Wiejskich (KGW)**:

- w Białymstoku 1 414 NGO (556 aktywnie współpracowało z miastem²³)
- w Choroszczy 58 NGO plus 7 KGW
- w Czarnej Białostockiej 40 NGO plus 3 KGW
- w Dobrzyniewie Dużym 19 NGO plus 10 KGW
- w Juchnowcu Kościelnym 42 NGO plus 12 KGW
- w Łapach 59 NGO plus 7 KGW
- w Supraślu 64 NGO plus 4 KGW
- w Turośni Kościelnej 29 NGO plus 7 KGW
- w Wasilkowie 58 NGO plus 7 KGW
- w Zabłudowie 44 NGO plus 15 KGW

TABELA 10: ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ŚWIADCZĄCE USŁUGI SPOŁECZNE²⁴ W BOF

Wyszczególnienie	Liczba NGO świadczących usługi społeczne	Liczba NGO świadczących usługi społeczne na rzecz:				
		seniorów	OzN	osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością	osób w kryzysie psychicznym	rodzin z dziećmi/ pieczy zastępczej
Białystok	125	34	59	19	34	81
Choroszcz	6	2	4	3	2	1
Czarna Białostocka	15	6	1	0	1	13
Dobrzyniewo Duże	6	2	3	0	2	6
Juchnowiec Kościelny	9	3	3	0	1	7
Łapy	12	3	3	2	2	10
Supraśl	13	4	5	2	4	9
Turośń Kościelna	6	1	0	0	0	5
Wasilków	20	2	4	2	1	14
Zabłudów	5	2	5	0	1	4
Łącznie*	192	55	78	26	46	132

Dane: opracowanie własne na podstawie zestawień z gmin, stron www organizacji oraz spotkań warsztatowych z podmiotami branżowymi.

*Dane łączne obszarów nie sumują się do 192 ngo, gdyż wiele z nich świadczy usługi w więcej niż 1 obszarze, zdarza się też, że w kilku gminach.

W 2022 roku około 12% spośród wszystkich organizacji pozarządowych w BOF było zaangażowanych w obszarze usług deinstytucjonalizacji²⁵. Ich działania dotyczyły realizacji usług, a także współpracy we wdrażaniu usług w partnerstwach publiczno-społecznych. Większość NGO pozyskiwała zewnętrzne źródła finansowania na wdrażanie usług na rzecz mieszkańców BOF.

²³ Wg rejestru NGO ze strony www.bialystok.pl.

²⁴ Usługi społeczne zgodnie z definicją art. 2 ust 1 ustawy z dnia 12 lipca 2019 o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Dz.U. 2019 poz. 1818.

²⁵ Zgodnie z opracowaną do PDUS w BOF Listą usług społecznych organizacji pozarządowych.

DOKUMENTY STRATEGICZNE I PROGRAMOWE GMIN BOF

Wyzwania organizacyjne i budżetowe, związane z rosnącą liczbą osób korzystających z form wsparcia pozafinansowego (usługowego) oraz wzrastającymi kosztami odpłatności/ współfinansowania przez samorządy pobytów całodobowych mieszkańców gmin zostały wskazane w 69 strategiach, programach oraz analizowanych rekomendacjach z 50 Ocen Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS).

TABELA 11: DOKUMENTY W OBSZARZE SPOŁECZNYM

Dokumenty /gminy	Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośń Kościelna	Wasilków	Zabłudów	Powiat białostocki
1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych	2021-2030	2018-2025	2023-2029	2023-2031	2011-2023	2024-2030	2018-2029	2018-2025	2023-2028	2022-2032+	
2. Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej	2021-2023	2022-2024	2023-2025	2022-2025	2022-2024	2023-2025	2022-2024	2022-2024	2023-2025	2024-2026	2024-2026
3. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	2021-2025	2021-2024	2021-2025	2021-2030	2022-2025	2023-2025	2021-2024	2020-2024	2023-2026	2021-2024	
4. Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych/ Uzależnień	2021-2025	2023-2026	Roczny	Roczny	2022-2025	2022-2025	2022-2025	2023	2023	2023-2026	
5. Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o dzpplw	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny	Roczny
6. Program pomocy osobom i rodzinom zagrożonym eksmisją	Bd										
7. Program polityki senioralnej	2023-2025						2023-2027				
8. Program działań na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami	2021-2025										2021-2025

9. Gminny program osłonowy w zakresie zmniejszenia wydatków poniesionych na leki przez mieszkańców	2022-2024			Do 2025		2022-2024	Roczny		2022-2023	2024-2026	
10. Gminny program osłonowy w zakresie zmniejszenia wydatków mieszkańców z tytułu opłat za obiór segregowanych odpadów komunalnych	2024-2026			Roczny	Roczny	Roczny	Roczny		Roczny	Roczny	
11. Inne programy	Program Wieloletni Senior + na lata 2021-2025 Wieloletni program Posiłek w szkole iw domu na lata 2024-2028		Program Wieloletni Senior + na lata 2021-2025			Program Usług Społecznych (CUS) Program Wieloletni Senior + na lata 2021-2025 Wieloletni program Posiłek w szkole iw domu na lata 2024-2028				Program Wieloletni Senior + na lata 2021-2025 Wieloletni program Posiłek w szkole iw domu na lata 2024-2028	
Dokumenty /gminy	m. Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośń Kościelna	Wasilków	Zabłudów	Powiat białostocki

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie informacji ze stron www gmin i powiatu białostockiego.

TABELA 12. WNIOSKI DLA OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJI, WSKAZANE W PROGRAMACH LOKALNYCH ORAZ W OCENIE ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Gmina	Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośl Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Wskazania grup DI	1,2,3,4,5	1,2,3	1,5	1,2, 3,4,5	1	1,2,4,5	1,2,3,4,5	1,2, 4, 5	1,2,3,5	1,2,3,4,5
1. Osoby starsze - wskazania 10 gmin	Rozwój usług opiekuńczych DDPS Kluby i miejsca dzienne dla Seniorów- 3 miejsca (1 projekt ZIT BOF)	Wsparcie usługowe	Uruchomienie Klub Senior+	Zabezpieczenie usług opiekuńczych, pobytu w dziennych ośrodkach, wsparcie w postaci mieszkań wspomaganych, treningowych	Usługi opiekuńcze i opieka dzienna Klub "Senior+	Prowadzenie Dziennego Domu Senior + oraz Klubu Senior+ usług opiekuńczych	Usługi opiekuńcze Uruchomienie Klubu Seniora (projekt ZIT BOF)	Uruchomienie Klubu Senior +	Utrzymanie projektu „Wasilkowskie Centrum Seniora”, Usługi opiekuńcze	Uruchomienie Klubu Seniora
2. Osoby z niepełnosprawnościami - wskazania 8 gmin	Usługi AOOzN	Wsparcie AOOzN usługi opiekuńcze specjalistyczne usługi sąsiedzkie		Wsparcie w postaci mieszkań wspomaganych, treningowych		Mieszkanie treningowe, wspomagane ASOOZN Usługa door to door, usługi opiekuńcze specjalistyczne, wypożyczalnia sprzętu	Likwidacja barier architektonicznych	Likwidacja barier architektonicznych	Usługi AOOzN	Usługi AOOzN, usługi opiekuńcze specjalistyczne usługi sąsiedzkie, Usługa transportowa „door to door
3. Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością - wskazania 5 gmin	Prowadzenie Centrum Integracji Społecznej, przebudowa budynków z przeznaczeniem na mieszkania komunalne			Potrzeba mieszkań socjalnych, wspomaganych, treningowych			Potrzeba mieszkań komunalnych, wspomaganych treningowych		Wasilkowskie Centrum Seniora, Usługi opiekuńcze ²⁶	Potrzeba mieszkań socjalnych i komunalnych, wspomaganych
4. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego - wskazania 8 gmin	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa		Wsparcie środowiskowe realizowane z wykorzystaniem asystenta środowiskowego		Mieszkanie wspomagane, treningowe Usługa wytchnieniowa	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa Mobilny Punkt Wsparcia

5. Rodzina z dziećmi, w tym z niepełnosprawnymi - wskazania 8 gmin	As. rodzinna, system wsparcia rodzin z przemocą specjalistycznego poradnictwa, świadczenie interwencji kryzysowej, zapewnienie schronienia		Prowadzenie świetlicy	Usługa as. rodziny, Usługa wsparcia powrotu dzieci Punkt wsparcia i mediacji dla rodzin do rodzin z pieczy		Prowadzenie Świetlicy Socjoterapeutycznej, Punktu Poradnictwa Specjalistycznego Mieszkanie chronione	Zwiększenia kadry specjalistycznej (psycholog, pedagog specjalny, terapeuci)	Wsparcie usług rozwoju dzieci i młodzieży, które są w grupie ryzyka	As. rodziny. Wsparcie usługowe w przemocy	Uruchomienie Klubu dziecięcego, żłobka
Inne służące DI - wskazania 5 gmin	Rozwój współpracy z NGO: Zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań ustawowych, w tym z zakresu pomocy społecznej, organizacjom pożytku publicznego			Potrzeba tworzenia zasobu mieszkań socjalnych i chronionych, rozwój wsparcia środowiskowego, rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparcie dożywiania		CUS Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami, funkcjonowanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji Służb			Kontynuowanie zapomogi z tytułu urodzenia dziecka finansowanej ze środków gminy, która przysługuje zamieszkującym wspólnie z dzieckiem na terenie Gminy Wasilków	Punkt pomocy prawnej. Gminna Karta Usług Społecznych

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie informacji i rekomendacji w programach społecznych, OZPS z lat 2018-2022 gmin BOF i powiatu białostockiego.

WNIOSKI DLA USŁUG SPOŁECZNYCH

1. **W Białymstoku** usługi społeczne świadczone są w dużo szerszym zakresie niż ma to miejsce w pozostałych gminach należących do BOF. Bogactwo oferty tych usług obejmuje szeroki wachlarz działań wspierających różnorodne grupy społeczne, takie jak osoby starsze, przewlekle chore, niepełnosprawne oraz rodziny przeżywające trudności. Dzięki tej różnorodności, mieszkańcy Białegostoku mają dostęp do wsparcia w zakresie opieki, integracji społecznej, pomocy materialnej i psychologicznej na wysokim poziomie. Jednakże istnieje potrzeba kontynuacji rozwoju i doskonalenia tych usług, tak aby móc zapewnić wsparcie na równie wysokim poziomie dla wszystkich mieszkańców miasta. Rekomendowane kierunki działań:

- Kontynuacja programów osłonowych dla uboższych mieszkańców, takich jak wsparcie seniorów oraz programów zmniejszających wydatki na leki i opłaty komunalne;
- Wsparcie dla osób wymagających opieki: **zapewnienie wsparcia w formie usług opiekuńczych, zwłaszcza dla osób starszych**, przewlekle chorych i niepełnosprawnych, AOOzN w celu zaspokojenia ich codziennych potrzeb życiowych; **dzienna opieka nad seniorami**;
- Wsparcie rodzin w trudnej sytuacji: rozwój asystentury rodzinnej i pieczy zastępczej dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- Wzmocnienie wsparcia dla dzieci i rodzin: wzmocnianie systemu wsparcia dzieci oraz monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem i przemocą; **rozwój asystentury**;
- Interdyscyplinarne wsparcie: rozwój działań interdyscyplinarnych wspierających osoby i rodziny w rozwiązywaniu problemów życiowych oraz **udzielanie specjalistycznego poradnictwa i interwencji kryzysowej**;
- Reintegracja społeczno-zawodowa: działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym (CIS);
- **Współpraca partnerska: partnerska współpraca z organizacjami społecznymi, religijnymi i innymi podmiotami w celu zapewnienia wsparcia osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej (zlecanie zadań i PZK).**

2. **W gminie Choroszcz** głównymi beneficjentami pomocy społecznej są przede wszystkim osoby niepełnosprawne oraz długotrwale chore. W związku z tym, istotne jest kontynuowanie działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, AOOzN, **usługi opiekuńcze, wytchnieniowe**. Przejście od struktury rodzin wielopokoleniowych do gospodarstw jednorodzinnych skutkuje coraz większym zapotrzebowaniem na wsparcie instytucjonalne dla osób starszych. Dodatkowo, trudności w rekrutacji pracowników socjalnych stają się coraz bardziej widoczne, z uwagi na niedobór kadr.

3. **W gminie Czarna Białostocka** z uwagi na zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, konieczne jest rozbudowanie systemu wsparcia dla osób starszych. W celu skutecznej realizacji zadań pomocowych, istotne jest wzmocnienie pracy pracowników poprzez współpracę ze specjalistami oraz systematyczne szkolenia. Niezbędne jest również **kontynuowanie rozwoju i utrzymanie placówek wsparcia dziennego, takich jak świetlica "Dziecięce Polis" i Klub "Senior+"**. Dodatkowo, istotne jest dalsze rozwijanie działań na rzecz integracji i partycypacji mieszkańców w życiu społecznym.

4. **W gminie Dobrzyniewo Duże** zauważalny jest wzrost populacji ludności w wieku poprodukcyjnym. W związku z tym, cele pomocy społecznej skupiają się na wsparciu osób starszych, co obejmuje zabezpieczenie dofinansowania do **domów pomocy społecznej oraz rozwój usług opiekuńczych i dziennych ośrodków wsparcia dla seniorów**. Dla rodzin wychowujących nieletnie dzieci i zagrożonych wykluczeniem społecznym, istotne jest poszerzenie pracy socjalnej z wykorzystaniem roli asystenta rodziny. Istnieje również potrzeba stworzenia kompleksowego systemu wsparcia, obejmującego m.in. **rozwój mieszkań socjalnych, treningowych i wspomaganych; wsparcie środowiskowe, zaangażowanie wolontariatu, inicjowanie grup samopomocy oraz rozwój postaw partycypacyjnych w społeczności lokalnej**. Dla osób starszych, niepełnosprawnych konieczne jest

rozwijanie wsparcia środowiskowego, w tym wykorzystanie nowoczesnych technologii, wsparcie psychologiczne oraz rozwój placówek wspomagających.

5. W gminie Juchnowiec Kościelny pomimo nieznacznego spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej, wzrasta zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze dla osób starszych, co wymaga zwiększenia dostępnych usług. Pomimo stabilnej sytuacji społecznej w gminie, istnieje potrzeba rozszerzenia usług opiekuńczych dla seniorów oraz zapewnienia wsparcia całodobowego.

6. W gminie Łapy, Centrum Usług Społecznych, oferuje wsparcie dla każdego mieszkańca, co prowadzi do wzrostu liczby osób korzystających z usług opiekuńczych. Zwiększa się liczba rodzin, których członkowie, włączając w to dzieci, chorują długotrwale lub są osobami z niepełnosprawnościami. W związku z tym zwiększa się liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz wydatki związane z realizacją tego zadania przez gminę. Także odpłatność ponoszona przez gminę za pobyt mieszkańców w DPS stale wzrasta, co bardzo obciąża budżet gminy. Rekomendowane są usługi dzienne i środowiskowe dla wszystkich grup społecznych, AOOzN, pomoc specjalistyczna.

7. W gminie Supraśl, w związku z brakiem mieszkań komunalnych i socjalnych, wymagana jest konkretna interwencja ze strony władz gminy, aby uniknąć dalszej migracji młodych ludzi do innych miast. Również konieczne jest niwelowanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej oraz zapewnienie przestrzegania przepisów techniczno-budowlanych, aby uwzględniać potrzeby osób z różnymi dysfunkcjami. Ponadto rosnąca liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz gminnego programu osłonowego wymaga dostosowania form pomocy do coraz szerszej grupy osób.

8. W gminie Turośń Kościelna istotne jest kontynuowanie interdyscyplinarnych działań, które mają na celu wsparcie oraz wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży, szczególnie tych znajdujących się w grupie ryzyka. Priorytetowo należy skupić się na rozwijaniu zainteresowań, kreatywności, integracji społecznej oraz wsparciu ich zdrowia fizycznego i psychicznego. Dodatkowo, istotne jest zapewnienie systemowego wsparcia rodzinom z grupy ryzyka, co pozwoli na kompleksowe podejście do problematyki rozwoju dzieci i młodzieży w gminie. Konieczne jest uruchomienie Klubu Senior+ i rozwój usług w środowisku - AOOzN, opiekuńczych.

9. W Wasilkowie działania ukierunkowane są na pomoc osobom starszym, zarówno poprzez zapewnienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, AOOzN, Centrum Seniora. Pomimo utrzymującej się liczby osób kierowanych do DPS, rosną koszty ich utrzymania (średnio o 18%), co stanowi wyzwanie dla samorządu. Ponadto gmina planuje kontynuację działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Ważnym elementem wsparcia dla mieszkańców jest także realizacja dodatków mieszkaniowych, które mają pomóc rodzinom w pokryciu kosztów wynajmu mieszkań.

10. W gminie Zabłudów ze względu na rosnącą liczbę osób starszych i niepełnosprawnych oraz zmieniających się potrzeb społecznych, rozważana jest możliwość utworzenia Klubu Seniora, który miałby służyć nie tylko integracji, ale również wsparciu w kwestiach bezradności społecznej, niepełnosprawności, przemocy oraz opieki nad osobami w wieku poprodukcyjnym. Na terenie gminy rozważa się również utworzenie klubu dziecięcego i żłobka oraz mieszkań socjalnych i komunalnych, poradnictwa specjalistycznego – mobilnego punktu wsparcia, aby sprostać potrzebom rodziców i zapewnić odpowiednie warunki mieszkaniowe dla mieszkańców.

Powiat białostocki:

Posiadana infrastruktura zabezpiecza obecnie potrzeby powiatu w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej, ponadto w placówkach prowadzonych przez powiat i na zlecenie powiatu umieszczane są również dzieci z innych powiatów nie posiadających na swoim terenie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W 2022 r. zostały dostosowane pomieszczenia budynku w Supraślu na potrzeby mieszkań chronionych²⁷ dla 7 osób, w których możliwe jest zapewnienie schronienia osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, w tym z powodu przemocy w rodzinie oraz wychowankom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze.

Na terenie **Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego** obserwuje się kilka istotnych tendencji i potrzeb wymagających uwagi i działań.

Po **pierwsze**, pomimo zmniejszenia liczby miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej, nadal zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców, którzy korzystają z usług domów pomocy społecznej i innych usług całodobowych. Dodatkowo, społeczeństwo BOF starzeje się, co stanowi wyzwanie dla infrastruktury społecznej i **usług opiekuńczych, dziennych i środowiskowych, sąsiedzkich i kręgów wsparcia**.

Po **drugie**, brak jednolitego systemu informacji o dostępności usług społecznych utrudnia mieszkańcom dostęp do niezbędnej pomocy. Niezbędne jest zatem stworzenie narzędzia informatycznego ułatwiającego zarządzanie usługami społecznymi i zapewnienie łatwiejszego dostępu do **informacji o dostępnych wsparciach**.

Po **trzecie**, obserwuje się spadek liczby placówek w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, co może negatywnie wpływać na dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej w niektórych gminach BOF. Konieczne jest zatem **rozwinięcie programów usług zdrowotnych, dziennych domów opieki medycznej**.

Po **czwarte**, mimo wzrostu kwoty świadczeń na rzecz wsparcia rodzin, nadal istnieje potrzeba znacznego wsparcia tej grupy, zwłaszcza rodzin mających na utrzymaniu dzieci lub osoby niepełnosprawne - **usług AOOzN, opieki wytchnieniowej, dziennej, mieszkań treningowych i wspomaganych**.

Na podstawie rekomendacji gmin, powiatu i Stowarzyszenia BOF można wysnuć wniosek, iż rozwój usług dziennych, opiekuńczych, asystenckich, wsparcie dla osób niesamodzielnych, aktywizacja społeczna stanowią priorytety dla Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Działania w tych obszarach mogą przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, utrzymania ich, zgodnie z ich życzeniem w środowisku oraz zabezpieczyć przed umieszczaniem w placówkach pobytu całodobowego.

Planowanie rozwoju usług w BOF w rozdziale II, łączy w jednym dokumencie wnioski, rekomendacje i działania projektowane przez gminy BOF, zawarte w 69 programach i strategiach, a dotyczące usług społecznych.

²⁷ Termin mieszkania treningowe i wspomagane, zamiast chronione obowiązuje od 2024 r.

1.1 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA SENIORÓW²⁸

Opieka nad osobami starszymi jest kluczowym obszarem deinstytucjonalizacji ze względu na rosnące potrzeby i zwiększenie udziału osób starszych w populacji. Osoby starsze (60+) stanowią obecnie ponad 1/4 ogółu mieszkańców. W perspektywie dwóch dekad będzie to 40%.

Na koniec 2022 r. na terenie BOF populacja osób w wieku 60 lat i więcej wynosiła 105 014 osób. Stanowiły one 24,7% ogółu mieszkańców BOF. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. liczba osób starszych zwiększyła się o 5758 osób tj. o 5,8%.

Analizując strukturę osób starszych na obszarze BOF według 5-letnich grup wieku, można zauważyć, że w końcu 2022 r. najliczniejszą grupę tych osób stanowiły w wieku 60–64 lata. Ich udział w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej wyniósł 25,8%.

Wśród osób starszych, podobnie jak w całej populacji ludności na obszarze BOF, przeważały kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2022 r. wynosił 59,7%.

Według prognozy demograficznej do 2040 r. na obszarze BOF przewidywany jest spadek liczby ludności ogółem, jak też stały wzrost liczby ludności w starszym wieku. Populacja mieszkańców BOF będzie stawała się coraz starsza.²⁹

²⁸ Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: Listy usług społecznych obszarów DI, Listy usług społecznych organizacji pozarządowych oraz cytowanym poniżej raporcie Urzędu Statystycznego.

²⁹ Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2024.

1. Na podstawie danych NSP 2021 zbiorowość gospodarstw domowych na terenie BOF, w skład których wchodzi osoby w wieku 60 lat i więcej (starsze) liczyła 70 374, tj. 46,9% ogółu. W gminach BOF, więcej niż co drugie gospodarstwo domowe miało w swoim składzie osobę starszą w gminach: Czarna Białostocka, Łapy, Turośń Kościelna oraz Zabłudów. Największy udział gospodarstw domowych z osobami w wieku 60 lat i więcej odnotowano w gminach: Łapy (62,5%) i Czarna Białostocka (57,3%). Najmniejszy odsetek wystąpił w gminach: Wasilków (39,4%) oraz Juchnowiec Kościelny (41,4%).
Rodziny i małżonkowie, zamieszkujący wspólnie i wspierający niesamodzielną lub przewlekłe chorych seniorów potrzebują wsparcia wytechnicznego i rehabilitacyjnego, by dalej móc się opiekować starszą osobą wspólnie zamieszkującą. To profilaktyka wypalenia. Potrzebują też **edukacji prawnej i szkoleń, by pomagać osobom z chorobami** (zarówno somatycznymi, jak i związanymi z psychiką, np. otępiennymi).
 Może to znacznie wydłużyć czas opieki domowej nad najbliższymi i odciążyć system pomocy.
2. Rodziny, których bliscy seniorzy wymagają intensywnej opieki, nie mają zasobów do samodzielnego koordynowania spraw medycznych, prawnych czy organizacji opieki domowej³⁰. W celu ułatwienia dostępności do informacji o usługach dla seniorów oraz ich koordynowania proponowane jest **prowadzenie aplikacji/platformy Koszyka Usług Społecznych, wspólnego planowania i monitorowania poprzez Partnerski Zespół Koordynacji oraz prowadzenie miejsca wsparcia koordynacyjnego np. telefonicznego dla seniorów i ich opiekunów/rodzin**.
3. Największy udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców zanotowano w gminach Łapy (30,0%) i Czarna Białostocka (28,0%), najmniejszy zaś w gminach Wasilków (18,5%) oraz Juchnowiec Kościelny (19,8%).
 Najmniej liczną zbiorowość w przedziale 60 plus tworzyły osoby w wieku 80–84 lata oraz 85 lat i więcej (po 8,9%).
4. W kolejnych latach liczbę osób starszych zwiększy udział mieszkańców BOF w wieku 55–59 lat. Najliczniejsza grupa w tym wieku zamieszkuje w gminach Dobrzyniewo Duże i Supraśl (po 6,6%), zaś najmniejsza w gminie Choroszcz (5,6%), Wasilków (5,7%) oraz w mieście Białystok (5,8%).
5. W grupie seniorów wzrosła o 38,2% liczba osób objętych wsparciem finansowym z pomocy społecznej. W roku 2018 korzystało z pomocy 998 osób, w tym 738 samotnych, a w roku 2022 - 1379 osób, w tym 83,1% prowadzących samotnie gospodarstwo domowe. Wśród gmin BOF, najwięcej takich osób poza miastem Białystok (812 osób) mieszkało w gminie Czarna Białostocka (210 osób).
 Osoby te wymagają i będą wymagały współfinansowania usług, z których mogłyby korzystać w środowisku, pozwalających im utrzymać sprawność, samodzielność i zdrowie.
6. W 2022 r. na terenie BOF usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone były 713 seniorom, tj. o 16,3% więcej w porównaniu z 2018 r. Wówczas było to 613 osób. Najwięcej seniorów uzyskiwało tę formę wsparcia w mieście Białystok (470 osób) oraz w gminach Czarna Białostocka i Wasilków (po 51 osób).
Potrzeba kontynuacji i rozszerzania nieodpłatnych usług opiekuńczych, pielęgniarstwa, hospicyjnych dla minimum 200 osób w 7 gminach BOF: Białystok, Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Wasilków. Uzupełnieniem ich mogłoby być wdrożenie usług sąsiedzkich dla minimum 100 seniorów oraz budowanie wsparcia rodzin i osób pełniących opiekę nieformalną poprzez kręgi wsparcia społecznego.
7. Z punktu widzenia procesu DI istotna jest liczba seniorów zamieszkujących domy pomocy społecznej. W ostatnich latach, ze względu na koszty, są do nich kierowane głównie osoby w złym stanie, wymagające intensywnej opieki.

³⁰ Dane pochodzą ze zgłoszeń w Urzędzie Miasta Białystok, w trakcie konsultacji PDUS w BOF.

Profilaktyką wobec takich działań i w perspektywie wieloletniej, obniżeniem kosztów może być utworzenie 2 Domów Diennej Opieki Medycznej w 2 gminach dla 30 osób, wdrożenie przez powiaty (m. Białystok, powiat białostocki) usług w 5 Centrach Zdrowia 75+ oraz zwiększenie liczby usług świadczonych przez podmioty medyczne i organizacje pozarządowe dla seniorów.

8. Na dzień 31 grudnia 2022 roku w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na terenie BOF przebywały 362 osoby w podeszłym wieku i 289 osób przewlekle somatycznie chorych, łącznie 651 osób.

Niezbędne jest przygotowanie do zmiany i wdrażanie nowych standardów w funkcjonujących miejscach całodobowych poprzez wykonanie:

- a) diagnozy faktycznych potrzeb w zakresie świadczenia usług związanych z długoterminowym pobytem osób w DPS,
- b) audytu domów pomocy społecznej w zakresie wskazań do pobytu w tej formie opieki osób w nim przebywających.

9. W latach 2018-2022 gminy BOF kierowały do placówek opieki całodobowej od 194 do 273 osób. Spośród nich osoby starsze stanowiły od 74 do 83% umieszczanych. W roku 2022 na 271 osób skierowanych aż 225 stanowili seniorzy, przewlekle chorzy lub niesamodzielni.

10. W 2022 r. zauważalny był wzrost liczby osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej. Zapotrzebowanie na tę formę pomocy wynika głównie z procesu starzenia się społeczeństwa, braku możliwości zapewnienia właściwej opieki i pielęgnacji nad chorym członkiem rodziny bądź braku bliskich osób mogących zapewnić pomoc w formie opieki całodobowej w miejscu zamieszkania. Dlatego konieczne jest kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej funkcjonujących zarówno w Białymstoku jak i na terenie innych powiatów³¹.

Możliwe jest zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych poprzez przygotowanie programów polityki zdrowotnej do NFZ przez gminy, upowszechnienie i finansowanie e-opieki, długoterminowej opieki pielęgniarstwa, rehabilitacji domowej; wprowadzenie usługi architekta dostępnego do projektowania i kosztorysowania likwidacji barier w domach seniorów, rozwój usług hospicjum domowego.

11. Gminy BOF współfinansowały pobyty w domach pomocy społecznej 856 osób w roku 2018 w kwocie 22 670 945 złotych, dla 952 w roku 2022 w kwocie 33 021 123 zł.

80% kwoty stanowią opłaty związane z pobytem seniorów. Najwyższe kwoty współfinansowania pobytu ponosiły poza m. Białystok, gminy: Wasilków, Choroszcz i Juchnowiec Kościelny.

12. Miasto Białystok i powiat białostocki prowadzą lub zlecają prowadzenie miejsc pobytu całodobowego dla seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz chorych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. Na terenie BOF funkcjonowało 12 ośrodków całodobowego pobytu dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych: domy pomocy społecznej, domy pielęgnacyjne, domy opieki, centrum opiekuńczo-mieszkalne.

Roczny koszt prowadzenia/zlecania tych zadań w roku 2018 wyniósł ponad 78 mln, zaś w 2022 już 111 mln złotych.

Podmioty publiczne (miasto Białystok, powiat białostocki i gmina Łapy) prowadziły 6 miejsc całodobowych i zlecały 1 zadanie. Pozostałe 5 to miejsca prowadzone przez instytucje prywatne bądź podmioty kościelne.

13. Rozmieszczenie podmiotów całodobowych na terenie BOF:

- 5 (+1 hospicjum) gmina Białystok,
- 2 Supraśl,
- 1 Choroszcz,
- 1 Czarna Białostocka,

³¹ OZPS m Białystok, 2022.

1 Juchnowiec Kościelny,

2 Łapy.

Osoby u kresu życia, przewlekłe, nieuleczalnie chore mogły przebywać w hospicjum stacjonarnym w Białymstoku (70 osób).

14. Na terenie BOF nie są jeszcze upowszechnione alternatywne, wobec domów pomocy społecznej formy wsparcia całodobowego pobytu w BOF, uwzględniające indywidualne potrzeby seniorów. Ze skierowań wynika, że będą niezbędne. **Proponowane jest uruchomienie co najmniej 3 rodzinnych domów pomocy dla 24 osób i gospodarstwa opiekuńczego dla 40 osób na terenie BOF, co zapewni miejsca wsparcia niezbędne dla osób wymagających pomocy całodobowej.**
15. Około 20-25% osób, które trafiły do placówek całodobowych mogłoby funkcjonować poza nimi przy wsparciu w środowisku.
20-30% seniorów deklaruje możliwość opuszczenia domu pomocy przy wsparciu w postaci usług.
98% odbiorców usług środowiskowych, chciałoby jak najdłużej zachować samodzielność i mieszkać w swoim domu³².
Konieczna jest wspólna dyskusja i edukacja kadry domów pomocy społecznej z podmiotami realizującymi usługi środowiskowe w zakresie deinstytucjonalizacji usług.
16. Sposobem na zmniejszenie liczby osób trafiających do placówek całodobowych może być rozwijanie profilaktyki, rozwój usług środowiskowych w placówkach dziennych i domach odbiorców, a także zmiana formuły działania DPS, rozwijanie przez nie dodatkowych usług. W celu ułatwienia dostępności do informacji o rozwijających się usługach dla seniorów oraz ich koordynowania proponowane jest **prowadzenie aplikacji/platformy Koszyka Usług Społecznych, wspólnego planowania i monitorowania poprzez Partnerski Zespół Koordynacji oraz prowadzenie miejsca wsparcia telefonicznego dla seniorów i ich opiekunów/rodzin.**
17. W 2022 r. na terenie BOF funkcjonowało 54 klubów seniora i innych miejsc spotkań dla seniorów. W porównaniu z 2018 r. przybyło ich 10. Najwięcej tego typu instytucji zlokalizowanych było: w mieście Białystok (21) oraz w gminach Supraśl i Turośń Kościelna (po 9 placówek). Ponadto, w mieście Białystok oraz w gminach: Łapy i Wasilków działały 3 Uniwersytety Trzeciego Wieku (po 1).
Aktywność sprzyja utrzymaniu zdrowia i budowaniu relacji wsparcia społecznego, stąd uruchamianie i prowadzenie kolejnych 11 miejsc dziennego pobytu w 9 gminach dla minimum 330 seniorów wydaje się niezbędne.
18. W 2022 r. liczba członków klubów seniora / UTW wynosiła 608 osób i była niższa aż o 63,2% w relacji do 2018 r. Spadek liczby członków w latach 2020–2022 wynikał z panującej w Polsce sytuacji epidemiologicznej związanej z pandemią Covid19.
19. Konieczne jest wzmacnianie wsparcia dla osób starszych w ich środowisku lokalnym, aby umożliwić im niezależne życie i integrację społeczną poprzez dostarczenie środowiskowych usług wsparcia w ramach **pobytu dziennego, usług opiekuńczych, kręgów wsparcia, e-usług, transportowych, rehabilitacji domowej, architektury dostępnej, wypożyczalni i wielu innych.**
20. Istotne jest inwestowanie w rozwój infrastruktury wspierającej w społecznościach lokalnych, takiej jak mieszkania wspomagane i inne formy wsparcia czasowego pobytu (**DDOM, Centra 75+, DDPS**); **kontynuowanie likwidacji barier architektonicznych oraz zapewnienia dostępności.**
21. Liczba usług dziennych, środowiskowych i mobilnych w gminach BOF wynosiła w roku 2022 ponad 680³³.
Spośród nich najwięcej dotyczyło usług:

³² Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

³³ Zgodnie z opracowaną do PDUS w BOF Listą usług społecznych na rzecz seniorów.

promocji ochrony zdrowia: diagnostyki i pomocy medycznej, długoterminowej opieki pielęgniarstwa, domowej opieki hospicyjnej, poradnictwa i terapii psychologicznej, rehabilitacji, psychogeriatry, opieki geriatrycznej, teleopieki i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,

pomocowych: asystenckie, opiekuńcze, poradnictwo prawne, praca socjalna, wsparcie żywnościowe, transportowe, remontowe, interwencja kryzysowa, karty seniora, opieki wytchnieniowej, pomocy sąsiedzkiej.

aktywności: dziennej w instytucji, edukacji i zajęć, organizacji czasu wolnego, wolontariatu.

22. Potencjał i zaangażowanie organizacji pozarządowych w obszarze usług na rzecz seniorów, ich rodzin i opiekunów jest wysokie³⁴. Usługi w gminach BOF świadczyło w 2022 roku 55 NGO, w tym:

Białystok	34
Choroszcz	2
Czarna Białostocka	6
Dobrzyniewo Duże	2
Juchnowiec Kościelny	3
Łapy	3
Supraśl	4
Turośń Kościelna	1
Wasilków	2
Zabłudów	2

Mogą one być partnerem samorządów w przygotowaniu i wdrażaniu usług, służyć wsparciem kadrowym lub samodzielnie pozyskiwać źródła finansowania usług społecznych dla seniorów.

Do planowania działań w rozdziale operacyjnym niezbędna była analiza przyczyn umieszczania osób starszych w miejscach całodobowego pobytu, usług zawartych w dokumentach programowych oraz rekomendacjach z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a także potrzeb grup odbiorców z badania sondażowego. Prezentują je tabele 13-15.

³⁴ Zgodnie z opracowaniem: Lista usług społecznych organizacji pozarządowych.

TABELA 13: PRZYCZYNY UMIESZCZANIA OSÓB STARSZYCH W MIEJSCACH CAŁODOBOWEGO POBYTU³⁵

Przyczyny umieszczania osób starszych w miejscach pobytu całodobowego ³⁶	Bariery utrudniające powrót z placówek całodobowych do środowiska
• Pogorszenie sprawności, stanu zdrowia; charakter choroby, wymagający wsparcia specjalistów niedostępnych w środowisku • Zmiana sytuacji rodzinnej: pogorszenie stanu zdrowia opiekuna/współmałżonka; rodzina nie jest w stanie zapewnić opieki domowej; sytuacja ekonomiczna wyklucza zapewnienie usług prywatnych • Dysfunkcja społeczna w środowisku rodzinnym • Brak usług w środowisku, dziennych form, rehabilitacji i innych niezbędnych do codziennego funkcjonowania • Brak usług wsparcia w prowadzeniu gospodarstwa domowego - posiłki, naprawy, sprzątanie • Stan techniczny mieszkania osoby starszej/warunki, bariery architektoniczne uniemożliwiające samodzielność i niezależność • Nieprzystosowanie mieszkań do możliwości zamieszkania w nich seniorów • Brak dostępu do komunikacji/transportu, co uniemożliwia korzystanie z usług medycznych, społecznych i bytowych • Brak regulacji prawnych spraw rodzinnych i majątkowych, np. brak zabezpieczenia finansowego, mieszkalnego, konieczność dostosowania mieszkania do stanu zdrowia • Wysoka odpłatność za usługi opiekuńcze i pomoc w gospodarstwie domowym w stosunku do dochodów, co skutkuje niemożnością realizacji usług odpłatnych	• Niewystarczająca ilość usług społecznych wspierających w stosunku do potrzeb (usług opiekuńczych oraz specjalistycznych) • Nieumiejętność/brak możliwości korzystania z dostępnych usług oraz uprawnień • Wykluczenie cyfrowe i obawa przed e-usługami • Zerwane więzi i brak kontaktów z bliskimi, brak sieci społecznego wsparcia • Niski poziom wiedzy i świadomości rodziny, opiekunów dot. usług społecznych, obawa, czy są w stanie zapewnić właściwą opiekę • Wysoka odpłatność za usługi opiekuńcze, rehabilitację, asystenturę i inne w stosunku do dochodów • Brak finansów na remont, likwidację barier, trudność w przygotowaniu remontu; nieprzystosowanie mieszkań do możliwości mieszkania w nich osób starszych, • Wysokie koszty utrzymania domu/mieszkania • Obawa przed niemożnością utrzymania i prowadzenia gospodarstwa domowego po opuszczeniu placówki całodobowej (przyzwyczajenie do bycia obsługiwanym) • Brak kontaktów z bliskimi, zerwane więzi rodzinne, niechęć do obciążania rodziny swoją sytuacją • Brak/ marginalna ilość na terenie BOF alternatywnych rozwiązań tj. centrów opiekuńczo mieszkalnych, Wspomaganych społeczności mieszkaniowych, mieszkań wspomaganych, dziennych form opieki

Źródło: Opracowanie własne, zebrane podczas warsztatów, z wyników raportów i literatury.

³⁵ Przyczyny i bariery zostały wypracowane w trakcie warsztatów, z udziałem podmiotów realizujących usługi środowiskowe, dzienne i całodobowe na rzecz osób starszych na terenie BOF. Uzupełnione bieżącymi danymi z raportów ogólnopolskich, lokalnych i literatury przedmiotowej.

³⁶ W roku 2022- 225 osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych skierowano do domów pomocy społecznej w BOF. Stanowiły one 83% ogółu osób kierowanych do dps.

TABELA 14: REKOMENDACJE USŁUG, WYNIKAJĄCE Z OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PROGRAMÓW LOKALNYCH GMIN BOF

Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośl Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Rozwój usług opiekuńczych DDPS Kluby i miejsca dzienne dla Seniorów- 3 miejsca (projekt ZIT BOF)	Wsparcie usługowe	Uruchomienie Klub "Senior+	Zabezpieczenie usług opiekuńczych, pobytu w dziennych ośrodkach wsparcie w postaci mieszkań wspomaganych, treningowych	Usługi opiekuńcze i opieka dzienna Klub "Senior+	Prowadzenie Dziennego Domu Senior + oraz Klubu Senior+ usług opiekuńczych, wsparcie usługowe	Usługi opiekuńcze Uruchomienie Klubu Seniora (projekt ZIT BOF)	Uruchomienie Klubu Senior +	Wasilkowskie Centrum Seniora, Usługi opiekuńcze	Uruchomienie Klubu Seniora
Rozwój współpracy z NGO: Zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań organizacjom pożytku publicznego			Rozwój wsparcia środowiskowego, rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi		CUS_ Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy				Punkt Mobilnej Pomocy Utworzenie Gminnej Karty Usług Społecznych

Źródło: OZPS gmin BOF z 2022 roku, analiza zapisów z programów i strategii gmin BOF i powiatu białostockiego przedstawionych w tabeli 11.

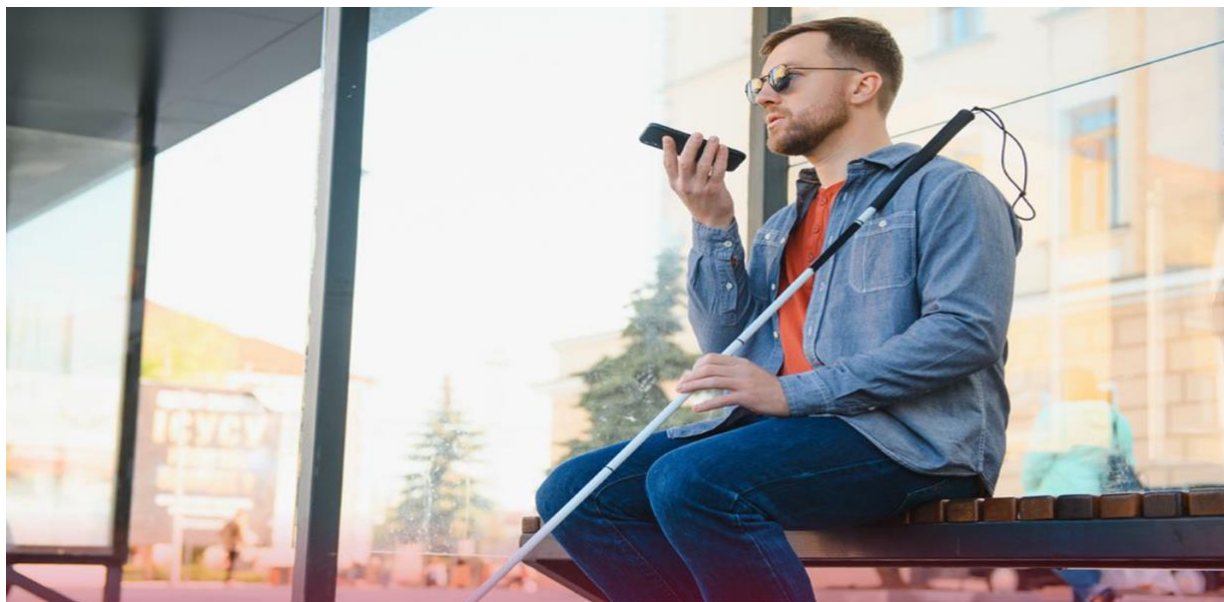
TABELA 15: NAJWAŻNIEJSZE USŁUGI, POTRZEBNE, BY ZACHOWAĆ SAMODZIELNOŚĆ ŻYCIOWĄ

Usługa	Odsetek wskazań
Rehabilitacja medyczna, fizjoterapia	38%
Drobne naprawy w domu	37%
Transport z domu w różne miejsca (np. na zakupy, wydarzenia, zajęcia)	30%
Pomoc w przygotowaniu posiłków, praniu, sprzątaniu	29%
Pomoc w robieniu zakupów	27%
Domowe wizyty lekarza i pielęgniarki	26%
Wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych	25%
Kontakt z innymi	21%

Dane: Badanie seniorów – odbiorców usług środowiskowych, n=511 N Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024³⁷.

³⁷Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1.2 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI³⁸

Zgodnie z definicją przyjętą w spisach, za osobę niepełnosprawną uważa się osobę, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz jej sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że liczba osób niepełnosprawnych na terenie BOF wyniosła 55858, co stanowiło 13,2% mieszkańców BOF. Spośród nich 38 201 było osobami z niepełnosprawnością prawną (9%)³⁹.

Zidentyfikowanie grupy osób z niepełnosprawnościami (OzN) jest trudne nie tylko na terenie BOF, ale w Polsce. Wynika to między innymi ze zmian kodów niepełnosprawności na przestrzeni lat; wyzwaniem są też funkcjonujące niepełnosprawności sprzężone. Na przykład wiele osób z niepełnosprawnością intelektualną czy spektrum autyzmu ujmowanych jest w grupie osób z zaburzeniami psychicznymi.

Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące deinstytucjonalizacji wskazują na konieczność umożliwienia trwałego przejścia osób z niepełnosprawnościami od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i wsparcia społecznego na poziomie lokalnych społeczności.

³⁸ Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: Listy usług społecznych obszarów DI, Listy usług społecznych organizacji pozarządowych oraz cytowanym poniżej raporcie Urzędu Statystycznego.

³⁹ Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2024.

1. Analizując zróżnicowanie terytorialne pod względem natężenia niepełnosprawności wśród gmin BOF najwięcej osób w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w gminie Zabłudów (157), a najmniej w gminie Turośń Kościelna (97)⁴⁰.
2. BOF zamieszkuje więcej kobiet z niepełnosprawnością (56,1%), niż mężczyzn (43,9%).
3. Znacznie wzrosła liczba osób z niepełnosprawnością, głównie w spektrum autyzmu. Największy odsetek w całej zbiorowości orzeczonej **poniżej 16 roku życia** stanowiły osoby z całościowymi zaburzeniami rozwoju (28%). W 2018 roku poradnie wydały 1066 orzeczeń dla dzieci, zaś w roku w 2022 już 1840. Drugą grupę, pod względem liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności tworzyły osoby ze schorzeniami takimi jak: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego itp. (17%). W trzeciej grupie (12%) wyodrębnionej w oparciu o kryterium liczebności były osoby z chorobami neurologicznymi.⁴¹
4. Wśród osób **powyżej 16 roku życia**, które otrzymały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności największą grupę stanowiły osoby z upośledzeniem narządu ruchu (31%). Drugą grupą pod względem liczby wydanych orzeczeń były osoby z chorobami układu oddechowego i krążenia (16%). Najmniej orzeczeń o stopniu niepełnosprawności przyznano osobom z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi. Od 2019 roku nastąpił wzrost przyznawanych orzeczeń ze względu na większość przyczyn niepełnosprawności.
5. Z punktu widzenia procesu DI istotna jest liczba OzN zamieszkujących domy pomocy społecznej. W ostatnich latach, ze względu na koszty, są do nich kierowane głównie osoby w złym stanie, wymagające intensywnej opieki. Na terenie BOF funkcjonowało 12 ośrodków całodobowego pobytu dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych: 6 niepublicznych i 6 publicznych (domy pomocy społecznej, domy pielęgnacyjne, domy opieki, centrum opiekuńczo-mieszkalne). We wszystkich 12 podmiotach zamieszkiwały osoby posiadające długotrwałe trudności w funkcjonowaniu z różnych przyczyn, w związku z czym można uznać je wszystkie za osoby z niepełnosprawnością.
6. Placówką całodobową skierowaną do osób z niepełnosprawnościami jest Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku z ilością 306 miejsc (w tym 168 dla dorosłych, filia w Bobrowej – 36 miejsc dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 102 przeznaczone dla dzieci) oraz Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne Daniłowie Dużym (gmina Łapy) zapewniające w ramach pobytu całodobowego 12 miejsc.
7. Analiza pokazuje rokroczny wzrost liczby osób, za które gminy BOF ponosiły odpłatność. W roku 2022 współfinansowały pobyt 952 osób przebywających w instytucjach całodobowych, w 2018 roku było to jedynie 856 osób. Wśród nich znajdowały się osoby z niepełnosprawnościami. Zauważa się wzrost liczby osób umieszczonych w placówkach całodobowych, w tym poza gminą zamieszkania, co pogłębia izolację oraz pogłębia niesamodzielność OzN. Powoduje też znaczący wzrost kosztów odpłatności dla gmin.
8. W 2022 r. miasto Białystok dysponowało 519 miejscami, a ponosiło opłaty za 762 osoby co wskazuje na deficyt rozwiązań i niewystarczający system wsparcia. Siedem gmin BOF: Białystok, Choroszcz, Czarna Białostocka, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl i Wasilków znacznie zwiększyły liczbę kierowanych osób do miejsc całodobowych. Wskazuje to na brakujące rozwiązania usługowe systemu wsparcia w środowisku. Osoby przyjęte do domów pomocy społecznej przebywają w nich zwykle do końca życia.⁴²
9. 40% osób w placówkach stacjonarnych deklaruje, że mogłoby funkcjonować samodzielnie, ze wsparciem w postaci usług środowiskowych, a 35% – w mieszkaniu wspomagającym.

⁴⁰ Przeliczenia US w Białymstoku: BOF w latach 2018-2022. Diagnoza zapotrzebowania na usługi społeczne, 2024.

⁴¹ Regionalny Plan DI i rozwoju usług społecznych, Białystok, 2023.

⁴² Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

10. Alternatywne wobec domów pomocy społecznej formy wsparcia czasowego pobytu w BOF nie są jeszcze upowszechnione. Zorganizowano dotąd 28 miejsc całodobowych (**mieszkania treningowe i wspomagane**) dla 28 OzN oraz 7 miejsc wytchnieniowych dla opiekunów OzN. Realizatorami tych usług są podmioty niepubliczne (NGO w Białymstoku, Supraślu, Łapach). **Potrzeba rozwoju form czasowego wsparcia w środowisku co najmniej 30 mieszkań treningowych/wspomaganych, tak by osoby potrzebujące wsparcia całodobowego mogły mieć wybór i możliwość zamieszkania na terenie BOF.**
11. 92% osób z niepełnosprawnością chciałoby samodzielnie funkcjonować tak długo, jak to jest możliwe, a 81% traktuje pobyt w domu pomocy społecznej jako ostateczność⁴³.
12. Niezbędna **jest diagnoza funkcjonalna mieszkańców już przebywających w placówkach całodobowych** (czy na pewno wszystkie osoby powinny przybywać w instytucji i czy nie ma możliwości reintegracji ich do społeczności lokalnej). Opracowanie diagnozy w najbliższych latach zapewni przejście od usług całodobowych do usług świadczonych w środowisku⁴⁴.
13. Wsparciem środowiskowym w podmiotach dziennych na terenie BOF było objętych w 2022 roku 762 osób (5 ŚDS, 2 ZAZ, 6 WTZ, 2 DDPS), co stanowiło jedynie 1,4% środowiska OzN. Istnieje zapotrzebowanie na dalsze rozwiązania wspierające, szczególnie dla OzN, aktywności i wsparcia dla osób po ukończeniu szkół.
14. Dodatkowo z usług asystencji osobistej, wytchnieniowej, usług opiekuńczych, trenerskich i innych wspierających korzystało w 2022 r. (w ramach środowiskowej pomocy społecznej) w mieście Białystok 2345 rodzin, a na terenie powiatu białostockiego 1137 rodzinom. W porównaniu z 2018 r. ich liczba zmniejszyła się odpowiednio o 12,1% i 21,5%.
15. Miejsca świadczenia usług dziennych i środowiskowych są rozmieszczone w BOF nierównomiernie: najwięcej w Białymstoku, w Łapach i w Supraślu.

Gmina BOF	ŚDS	WTZ	ZAZ	ZPCH, spółdzielnie	DDPS	AOOZN	COM	Mieszkania wspomagane i treningowe
Białystok	2	4	2	6	1	143 /5 podmiotów		7/14 miejsc
Choroszcz								
Czarna Białostocka		1				4		
Dobrzyniewo Duże								
Juchnowiec Kościelny						3		
Łapy	1				1	8	1	2/6 miejsc
Supraśl	1	1						8/8 miejsc
Turośń Kościelna						4		
Wasilków						7		
Zabłudów	1					6		

Konieczne jest rozwijanie i wzmacnianie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami w ich środowisku lokalnym, aby umożliwić im niezależne życie i integrację społeczną poprzez dostarczenie środowiskowych usług wsparcia tj. **usługi asystencji osobistej, wytchnieniowej w ramach pobytu**

⁴³ Jw.

⁴⁴ Definicja DI, Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

dziennej i całodobowej, usług opiekuńczych, kręgów wsparcia, e-usług, transportowych, rehabilitacji domowej, architektury dostępnej, wypożyczalni.

16. Istotne jest inwestowanie w rozwój infrastruktury wspierającej w społecznościach lokalnych, takiej jak mieszkania wspomagane i inne formy wsparcia dziennej, czasowego pobytu (COM, WSM); kontynuowanie likwidacji barier architektonicznych oraz zapewnienia dostępności, odpowiednie środowisko dla osób z niepełnosprawnościami.

17. Dla jakości i efektywności nowo wyłaniającego się systemu wsparcia OzN kluczowe jest sześć powiązanych wzajemnie elementów: (1) wsparcie mieszkaniowe, (2) uspołecznione wsparcie instytucjonalne, (3) wsparcie rodziny, (4) aktywna rehabilitacja, (5) zintegrowane wiązki usług społecznych oraz (6) Kręgi Wsparcia. We wszystkich wskazanych obszarach można obecnie zidentyfikować świadczone w różny sposób usługi społeczne⁴⁵.

Rekomendowana jest integracja wsparcia, tworzenie w miarę możliwości pełnego koszyka usług, który umożliwia personalizację i indywidualizację wsparcia OzN z różnymi potrzebami oraz tworzenie spójnych „ścieżek” korzystania z usług z naciskiem na poprawę jakości życia i utrzymanie samodzielności. Rozwój usług kluczowych (np. transportu dla OzN, pracy, asystentury, opieki wytchnieniowej, doradztwa rodziny OzN, gospodarstw opiekuńczych, Kręgów Wsparcia itp.). Poprawa dostępu rodzin do informacji o lokalnej ofercie.⁴⁶

Ważne jest monitorowanie poprzez prowadzenie i aktualizowanie Koszyka Usług Społecznych, koordynacja w ramach PZK oraz dostosowywanie Planu i działań do potrzeb i zmian w społeczności, aby zapewnić skuteczne wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami.

18. Potencjał i zaangażowanie organizacji pozarządowych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin i opiekunów jest wysokie⁴⁷. Usługi w 9 gminach BOF świadczyło w 2022 roku 78 NGO, w tym:

Białystok	59
Choroszcz	4
Czarna Białostocka	1
Dobrzyniewo Duże	3
Juchnowiec Kościelny	3
Łapy	3
Supraśl	5
Turośń Kościelna	0
Wasilków	4
Zabłudów	5

Mogą one być partnerem samorządów w przygotowaniu i wdrażaniu usług, służyć wsparciem kadrowym lub samodzielnie pozyskiwać źródła finansowania usług społecznych dla OzN.

Do planowania działań w rozdziale operacyjnym niezbędna była analiza przyczyn umieszczania OzN w miejscach całodobowego pobytu, usług zawartych w dokumentach programowych oraz rekomendacjach z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a także potrzeb grup odbiorców z badania sondażowego. Prezentują je tabele 16-19.

⁴⁵ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

⁴⁶ Jw.

⁴⁷ Wyliczenia własne, na podstawie danych z CAS, stron www, Koszyka Usług Społecznych.

TABELA 16: PRZYCZYNY UMIESZCZANIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W MIEJSCACH CAŁODOBOWEGO POBYTU⁴⁸

Przyczyny umieszczania osób z niepełnosprawnościami w miejscach całodobowego pobytu	Bariery utrudniające powrót z placówek całodobowych do środowiska
• Pogorszenie stanu zdrowia, niski poziom funkcjonowania OzN • Zmiana sytuacji rodzinnej OzN: pogorszenie stanu zdrowia opiekuna, śmierć rodzica lub opiekuna, niewydolność opiekuna, dysfunkcja społeczna w środowisku rodzinnym, uzależnienie • Brak samodzielności - nieprzystosowanie OzN do samodzielnego funkcjonowania • Brak regulacji prawnych spraw rodzinnych i majątkowych, np. brak zabezpieczenia finansowego, mieszkalnego • Brak finansów na konieczne dostosowanie mieszkania do stanu zdrowia • Niewielka dostępności mieszkań treningowych lub wspomaganych⁴⁹ • Długi czas oczekiwania na mieszkanie z zasobów komunalnych i socjalnych (w 2022 roku: 112 oraz 78), • Nieprzystosowanie mieszkań do możliwości zamieszkania w nich np. seniorów i osób z niepełnosprawnościami⁵⁰	• Niewystarczająca ilość usług społecznych wspierających samodzielność w środowisku: opiekuńczych, rehabilitacyjnych, asystenckich, terapii środowiskowej, specjalistycznych • Brak możliwości uczestnictwa w aktywnościach dziennych na terenie BOF (trudności w zakresie dostępności/zbyt mała liczba miejsc i transportu) • Niewielka dostępność mieszkań treningowych, wspomaganych • Niewielka ilość na terenie BOF alternatywnych rozwiązań, tj. Centra Opiekuńczo-Mieszkalne, wspomagane społeczności mieszkaniowe, mieszkania wspierane, treningowe z koszykiem usług • Nieprzystosowanie mieszkań do możliwości codziennego funkcjonowania OzN • Brak ścieżki/nieznajomość ścieżki usamodzielnienia wśród osób przebywających w domach pomocy społecznej, wyuczona bezradność • Obawa przed niemożnością utrzymania finansowanego i samodzielnego mieszkania po opuszczeniu placówki całodobowej • Zerwane więzi i brak kontaktów z bliskimi, brak sieci społecznego wsparcia • Zmieniające się standardy realizowanych usług – COP już nie spełnia obecnie obowiązujących standardów (stan na 25.03.2021)

Źródło: Opracowanie własne, zebrane podczas warsztatów, z wyników raportów i literatury.

⁴⁸ Przyczyny i bariery zostały wypracowane w trakcie warsztatów, z udziałem podmiotów realizujących usługi środowiskowe, dzienne i całodobowe na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie BOF. Uzupełnione bieżącymi danymi z raportów ogólnopolskich, lokalnych i literatury przedmiotowej.

⁴⁹ Diagnoza obszaru, opis, wnioski i potrzeby w części 1.2 Planu.

⁵⁰ Cele i działania w DI seniorzy i DI osoby z niepełnosprawnościami.

TABELA 17: REKOMENDACJE USŁUG, WYNIKAJĄCE Z OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PROGRAMÓW LOKALNYCH GMIN BOF

Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośń Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Usługi AOOzN	Wsparcie AOOzN usługi opiekuńcze specjalistyczne usługi sąsiedzkie		Wsparcie w postaci mieszkań wspomaganych, treningowych		Mieszkanie treningowe, wspomagane AOOzN Usługa door to door usługi opiekuńcze specjalistyczne, wypożyczalnia sprzętu	Likwidacja barier architektonicznych	Likwidacja barier architektonicznych	Usługi AOOzN	Usługi AOOzN, usługi opiekuńcze specjalistyczne usługi sąsiedzkie, Usługa transportowa „door to door”
Rozwój współpracy z NGO: Zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań ustawowych, w tym z zakresu pomocy społecznej, organizacjom pożytku publicznego			Rozwój wsparcia środowiskowego, rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparcie dożywiania		CUS: Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami, funkcjonowanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji Służb				Punkt Mobilnej Pomocy Utworzenie Gminnej Karty Usług Społecznych

Źródło: OZPS gmin BOF z 2022 roku, analiza zapisów z programów i strategii gmin BOF i powiatu białostockiego przedstawionych w tabeli 11.

TABELA 18: USŁUGI, KTÓRE SĄ POTRZEBNE, BY ŻYĆ SAMODZIELNIE

Usługa	Odsetek wskazań
Wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych	63%
Pomoc w czynnościach domowych – posiłki, pranie, sprzątanie	62%
Drobne naprawy w domu	55%
Transport z domu w różne miejsca (na zakupy, wydarzenia)	50%
Przygotowanie leków oraz przypominanie o ich zażywaniu	50%
Pomoc w robieniu zakupów	47%
Rehabilitacja medyczna, fizjoterapia	45%
Wsparcie psychologiczne w samotności, złym nastroju	44%
Domowe wizyty lekarza i pielęgniarki	42%
Opiekun, z którym można byłoby wyjść na spacer, wsparcie w zarządzaniu budżetem	42%

Dane⁵¹: Badanie odbiorców usług stacjonarnych (OzN), n=359 Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024.

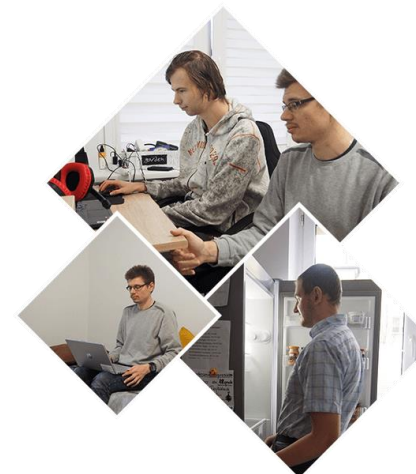

TABELA 19: USŁUGI, KTÓRE SĄ POTRZEBNE, BY POPRAWIĆ NIEZALEŻNOŚĆ

Usługa	Odsetek wskazań
Wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych	38%
Wsparcie psychologiczne w samotności, złym nastroju	31%
Rehabilitacja medyczna, fizjoterapia	31%
Drobne naprawy w domu	28%
Pomoc w czynnościach domowych – posiłki, pranie, sprzątanie	26%
Transport w różne miejsca (np. na zakupy, wydarzenia, zajęcia)	24%
Większa liczba znajomych i przyjaciół, towarzystwo innych osób	23%
Zapewnienie kontaktu z otoczeniem	23%
Pomoc w robieniu zakupów	22%

Dane: Badanie odbiorców usług środowiskowych (OzN), n=919 Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024.

⁵¹ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1.3 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ⁵²

Problem bezdomności⁵³ to wyzwanie dla każdej społeczności lokalnej. Pomoc osobom bezdomnym ma na celu zapewnienie podstawowych potrzeb, aktywizowanie i zmniejszanie wykluczenia społecznego tej grupy. Tylko w nielicznych przypadkach proces wsparcia osób w kryzysie bezdomności prowadzi do trwałego usamodzielnienia⁵⁴.

Na terenie BOF utrzymuje się liczba osób długotrwale korzystających ze wsparcia. Stanowią oni 55% -60 % ogólnej liczby bezdomnych. Długotrwałe przebywanie w placówkach wieloosobowych pogłębia wykluczenie społeczne, w zakresie braku konieczności podejmowania decyzji za własne życie, a także utrwała deficyty w zakresie kompetencji społecznych i emocjonalnych, umożliwiających samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie. Świadczy to o konieczności weryfikacji efektywności dotychczasowych planów usamodzielniania oraz konieczności budowania usług mieszanych (środowiskowych, mieszkanie + praca + wsparcie) w odpowiedzi na przyczyny pozostawania w kryzysie.

⁵² Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: Lista usług społecznych obszarów DI, Listy usług społecznych organizacji pozarządowych oraz raporcie Urzędu Statystycznego: Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2024.

⁵³ Za osobę bezdomną uważa się: Osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i niezameldowaną na pobyt stały; Osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

⁵⁴ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1. Na terenie BOF przebywa rocznie **około 500 osób (492 osoby w roku 2022) w kryzysie bezdomności. Na dzień 31.12.2022 w placówkach całodobowych przebywało 207 osób.** Grupę tę powiększa szacunkowo 100-300 osób z miejsc niemieszkalnych oraz osoby z wyrokiem eksmisji bez lokalu socjalnego. Migranci i uchodźcy czasowo przebywający na terenie BOF wymagają zabezpieczenia miejsc noclegowych.
2. Tendencja liczbowa osób bezdomnych na przestrzeni lat 2018-2022 utrzymuje się. Wszystkie gminy BOF posiadają na swoim terenie mieszkańców w kryzysie bezdomności. Najwięcej osób bezdomnych przebywa w mieście Białystok (80%).
3. Zmienia się struktura i profil osób w kryzysie bezdomności: przybywa osób młodych (20-30% w strukturze bezdomnych), w tym wychowanków pieczy zastępczej i osób po opuszczeniu zakładów karnych, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz osób w kryzysie migracji. Zdecydowana większość osób to mężczyźni, z wykształceniem zawodowym i podstawowym.
4. Najczęstszym źródłem dochodu osób bezdomnych są zasiłki z pomocy społecznej oraz emerytury i renty. Ośrodki pomocy społecznej w gminach BOF w latach 2018-2022 udzieliły pomocy od 298 do 356 osobom bezdomnym. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu spada.
5. Osoby bezdomne bardzo często trafiają do instytucji pomocowych w złym stanie zdrowotnym, co wiąże się z tym, że potrzebują natychmiastowego leczenia. Jest to znaczne utrudnienie dla instytucji pomocowych oraz wymaga dodatkowych usług zabezpieczenia leczenia osób często nie mających praw do świadczeń z NFZ.
6. Na terenie BOF działa (dane na 31.12.2022 r.) 6 placówek udzielających tymczasowego schronienia schronisk/ogrzewalni/noclegowani. Wszystkie są zlokalizowane w Białymstoku i prowadzone są przez organizacje pozarządowe. 1 Schronisko dla osób bezdomnych świadczy też usługi opiekuńcze dla swoich 30 mieszkańców. Poza tym w BOF we wsparcie osób bezdomnych włączone są: noclegowania Izby Wytrzeźwień (w okresie mrozów w ramach akcji "Zimowy Ratownik" wydziela miejsca dla osób bezdomnych będących pod wpływem alkoholu), 2 domy samotnej matki w Białymstoku (8 miejsc) i w Supraślu (15 miejsc), 1 ośrodek interwencji kryzysowej (15 miejsc w Białymstoku, prowadzonym przez MOPR). Posiadają one 235 miejsc.
7. **Placówki prowadzone na zlecenie miasta Białystok przez NGO mogą przyjmować tylko osoby bezdomne zameldowane w mieście Białystok⁵⁵. Bezdomni lgną do dużych miast ze względu na większą liczbę instytucji pomocowych oraz możliwość opieki medycznej.** Niezbędne jest wypracowanie rozwiązań dla gmin poza m. Białystok. Służyć temu może **wdrożenie mechanizmu współpracy Partnerskiego Zespołu Współpracy, prowadzenie Mobilnych Punktów Pomocy (np. w Zabłudowie).**
8. Sugerowanym rozwiązaniem dla 9 gmin w BOF (poza m. Białystok) może być również organizacja i prowadzenie **Centrum Dziennego Wsparcia (z usługami streetworkerów).** Na terenie BOF jest zbyt mała liczba streetworkerów, w stosunku do liczby osób pozostających w kryzysie bezdomności. Liczba 2-4 streetworkerów zabezpiecza jedynie w części miasto Białystok. Przyczyną tego stanu rzeczy jest brak stałego finansowania.
9. Istotnym aspektem w przeciwdziałaniu kryzysowi bezdomności jest inwentaryzowanie, prowadzenie i aktualizowanie **Koszyka Usług Społecznych poprzez aplikacje/platformy ogólnodostępne dla podmiotów i osób zapewniające dostęp do informacji o usługach. Prowadzenie miejsca koordynacji usług w BOF w Stowarzyszeniu BOF. Tworzenie Gminnych i obszarowych Koszyków Usług.**

⁵⁵ Inne gminy ponoszą opłaty tylko i wyłącznie za osoby przebywające w schronisku, którego działalność jest dotowana z budżetu Miasta Białegostoku - rozliczenia odbywają się po potwierdzeniu przez gminę refundacji kosztów pobytu na podstawie noty księgowej.

Za osoby spoza gminy Białystok przebywające w ogrzewalni i schronisku Miasto Białystok nie pobiera opłat i nie występuje z jakimikolwiek wnioskami o płatność. Z uwagi na brak opłat w ogrzewalni i noclegowni funkcjonujące w mieście placówki "przyciągają" osoby spoza gminy Białystok, co jak zauważono w planie wymaga wypracowania skutecznych rozwiązań w zakresie realizacji przez poszczególne gminy obowiązku zapewnienia schronienia osobom tego pozbawionym.

10. Osoby uzależnione w kryzysie bezdomności (30% przypadków przyczyn bezdomności stanowią uzależnienia) mogą przebywać w 3 społecznościach terapeutycznych w BOF, w gminie Choroszcz: w Zaczerlanach Ośrodek dla osób uzależnionych MONAR, Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu Purnia w Choroszczy, Stowarzyszenie Ku Dobrej Nadziei „Kraina Dobrej Nadziei” w Kościukach. Poradnictwo w zakresie uzależnień prowadził Eleos.
11. Jednak są to niewystarczające miejsca terapii. Konieczne jest **wzmocnienie placówek całodobowych w zakresie usług specjalistów terapii uzależnień, kadry specjalistów terapii i psychoterapii, usług psychiatrów w kontekście zmieniającego się charakteru grupy osób pozostających w bezdomności. Konieczne jest wprowadzenie usług: psychologa, terapeutę uzależnień w placówkach całodobowych oraz współpraca z centrami zdrowia psychicznego, innymi miejscami, koordynowanie wsparcia.**
12. Kluczowym czynnikiem w walce z kryzysem bezdomności jest możliwość zamieszkania w lokalu mieszkalnym, zwłaszcza na preferencyjnych warunkach – najczęściej poprzez najem komunalny bądź socjalny, skorzystanie z mieszkań treningowych, wspomaganych. Dotąd organizacje pozarządowe prowadzą około 60 mieszkań wspieranych, wspomaganych oraz treningowych⁵⁶ na terenie miasta Białystok. Zapewniają one około 180 miejsc. **W celu efektywnego wsparcia wg zasad mieszkanie + praca + wsparcie potrzeba jeszcze min. 50 miejsc dla około 150 osób z tereny BOF, nie tylko miasta Białystok. Wdrożenie usługowego koszyka dla wychowanków pieczy i wykorzystanie mieszkań powiatu białostockiego w Supraślu do tego celu.**
13. **Potrzebne są szkolenia dla asystentów rodzin, organizatorów pieczy, pracowników CZP, opiekunów, usamodzielniania do pracy z osobami i rodzinami w kryzysie bezdomności.**
14. Warto jest także wypracować rozwiązania zabezpieczenia osób i rodzin bezdomnych spoza m. Białystok w miejscach całodobowego pobytu oraz osób wymagających wzmożonej i stałej opieki ze względu na stan zdrowia.
15. **Utworzenie Społecznej Agencji Najmu lub Biura Najmu Społecznego zapewniłoby miejsce koordynacji zasobami mieszkaniowymi dla BOF. Uzupełniłoby to brak wsparcia specjalistów dla osób bezdomnych, którym przydzielono mieszkania socjalne, treningowe czy wspierane. Mieszkania często są przydzielane osobom, które nie są w stanie się usamodzielniać bez wsparcia usługowego. Wdrożenie mechanizmu współpracy, który wypracowałby i wdrażał zmiany w kryteriach przydzielania mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie BOF.**
16. Z kolei **uruchomienie kolejnego CIS dla osób w kryzysie bezdomności pozwoliłoby realizować instrumenty przeznaczone do wspierania osób w kryzysie bezdomności takie jak: indywidualny program wychodzenia z bezdomności czy kontrakt socjalny. Uzupełniłoby też finansowanie samodzielnie przydzielonych osobom mieszkań. Aktualnie funkcjonują 4 CIS-y oraz 2 KIS w BOF.**
17. Zasoby komunalne na terenie gmin BOF zmniejszyły się. W roku 2018 było to 4 641 mieszkań (gmina Turośń nie posiadała mieszkań), zaś w 2022 już tylko 4 326 mieszkań. **Sugerowana jest budowa nowych mieszkań o dobrym standardzie i niskim czynszu w ramach rządowego programu wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego.**
18. Zgodnie z przeprowadzoną inwentaryzacją usług na terenie BOF jest wystarczająca liczba ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych (jadłodajnie, punkty wydawania paczek żywnościowych, punkty wydawania odzieży, punkty pomocy medycznej, pralnie, łaźnie, inne). Usługi wymagają raczej utrzymania i rozwoju w gminach poza m. Białystok.
19. 26 organizacji pozarządowych realizują usługi na terenie BOF (kilka działa w więcej niż 1 gminie).

Białystok	19
Choroszcz	3

⁵⁶ Mieszkania wspomagane i treningowe, zgodnie z Rozporządzeniem z 14 września 2023 r. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych. Rozporządzenie określa grupy odbiorców mieszkań oraz usługi w mieszkaniach, sposób kierowania do mieszkań. Termin mieszkania wspierane używany jest Planie w kontekście innych niż w/w mieszkania, rozszerzając możliwości wykorzystywania miejsc czasowych całodobowych do innych grup lub usług.

Czarna Białostocka	0
Dobrzyniewo Duże	0
Juchnowiec Kościelny	0
Łapy	2
Supraśl	2
Turośń Kościelna	0
Wasilków	2
Zabłudów	0

Organizacje pozarządowe mogą być partnerem samorządów w przygotowaniu i wdrażaniu usług, służyć wsparciem kadrowym lub samodzielnie pozyskiwać źródła finansowania usług społecznych.

20. Koszty ponoszone przez jst w obszarze osób w kryzysie bezdomności wynosiły w latach 2018-2022 od 6 do 10 mln rocznie. Były uzupełniane przez pozyskane w ramach działalności NGO środki o tej samej wysokości.

Do planowania działań w rozdziale operacyjnym niezbędna była analiza przyczyn pobytów w noclegowniach i w schroniskach, usług zawartych w dokumentach programowych oraz rekomendacjach z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a także potrzeb grup odbiorców z badania sondażowego. Prezentują je tabele 20-22.

TABELA 20: PRZYCZYNY UMIESZCZANIA OSÓB BEZDOMNYCH W MIEJSCACH CAŁODOBOWEGO POBYTU⁵⁷

Przyczyny umieszczania osób bezdomnych w miejscach pobytu całodobowego	Bariery utrudniające wyjście z bezdomności
- Konflikty rodzinne, rozpad związku - Bezrobocie, brak środków finansowych pozwalających na wynajem mieszkania - Zły stan zdrowia, uzależnienia, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne - Nastąpił wzrost liczby osób wymagających wzmożonej i stałej opieki ze względu na stan zdrowia, przy czym duża grupa z nich nie powinna w ogóle trafiać do schronisk - Niesamodzielność wychowanków pieczy (wzrost liczby młodych bezdomnych między 20 a 40 rokiem życia)⁵⁸ - Eksmisja, wymeldowanie z mieszkania, zadłużenie (20 osób z wyrokami eksmisji, wzrost w grupie senioralnej) - Brak dostępności mieszkań lub długi czas oczekiwania na mieszkanie z zasobów komunalnych i socjalnych - Nieprzystosowanie mieszkań do możliwości zamieszkania w nich seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- Zerwane więzi i brak kontaktów z bliskimi - Wyuczona bezradność, brak wsparcia społecznego, samotność - Nieemożność podjęcia pracy - zły stan zdrowia wiążący się z koniecznością zapewnienia usług - Obawa przed niemożnością utrzymania trzeźwości po opuszczeniu placówki leczenia uzależnień lub noclegowni/ogrzewalni - Wysokie koszty utrzymania i ceny najmu mieszkania na wolnym rynku niepozwalające osobom o niskich dochodach na wynajem - Brak dostępności mieszkań lub długi czas oczekiwania na mieszkanie z zasobów komunalnych - Nieprzygotowane do samodzielności, brak efektywnych rozwiązań usamodzielniania - Zwiększanie się liczby wieloletnich pensjonariuszy instytucji stacjonarnych, którzy nie są w stanie funkcjonować samodzielnie poza placówką - Nieprzystosowanie mieszkań dotychczasowych do możliwości zamieszkania w nich osób chorych i niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne, zebrane podczas warsztatów, z wyników raportów i literatury.

⁵⁷ Przyczyny i bariery zostały wypracowane w trakcie warsztatów, z udziałem podmiotów realizujących usługi środowiskowe, dzienne i całodobowe na rzecz osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością na terenie BOF. Uzupełnione bieżącymi danymi z raportów ogólnopolskich, lokalnych i literatury przedmiotowej.

⁵⁸ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024

TABELA 21: REKOMENDACJE USŁUG, WYNIKAJĄCE Z OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PROGRAMÓW LOKALNYCH GMIN BOF

Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośl Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Prowadzenie Centrum Integracji Społecznej, przebudowa z przeznaczeniem na mieszkania komunalne			Potrzeba mieszkań socjalnych, wspomaganych, treningowych			Potrzeba mieszkań komunalnych, wspomaganych treningowych		Utrzymanie PROJEKTU „Wasilkowskie Centrum Seniora” Usługi opiekuńcze ⁵⁹	Potrzeba mieszkań socjalnych i komunalnych, wspomaganych
Rozwój współpracy z NGO: zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań			Rozwój wsparcia środowiskowego współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparcia dożywiania		CUS_ Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy				Prowadzenie Mobilnego Punktu Pomocy, wsparcie specjalistów, Utworzenie Gminnej Karty Usług Społecznych

Źródło: OZPS gmin BOF z 2022 roku, analiza zapisów z programów i strategii gmin BOF i powiatu białostockiego przedstawionych w tabeli 11.

⁵⁹ Cele i działania w DI seniorzy.

TABELA 22: DEFICYTY USŁUG DLA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI

	Jakiego rodzaju usług brakuje	Odsetek wskazań
	Mieszkań chronionych/ innych rozwiązań mieszkaniowych	69%
	Wsparcia terapeutów uzależnień, psychologów	37%
	Pomocy streetworkerów	30%
	Miejsc w schronisku/ noclegowni	27%
	Posiłków w jadłodajni	25%
	Usług opiekuńczych	23%

Dane: Badanie realizatorów wsparcia w obszarze bezdomności, n=48 Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024⁶⁰.

⁶⁰ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1.4 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO⁶¹

Przyjęta w deinstytucjonalizacji kategoria „osoby w kryzysie psychicznym” jest szerszą kategorią niż „osoby z zaburzeniami psychicznymi”. **Obejmuje wszystkie osoby, które doświadczają różnego rodzaju problemów psychicznych, choć niekoniecznie przeradzają się one w trwałe zaburzenia.**

Kompleksowe badania w obszarze zdrowia psychicznego (EZOP II, 2021) wskazują, że w Polsce nawet ok. 26,4% populacji dorosłych oraz ponad 13% dzieci i młodzieży niepełnoletniej może w swoim życiu doświadczyć różnych zaburzeń psychicznych. Oznacza to, że wiele rodzin może być bezpośrednio dotkniętych kryzysem zdrowia psychicznego najbliższych. Sytuację będą pogarszały trendy starzenia się populacji i związane z nim problemy (m.in. choroby otępienne), a także nasilanie się negatywnych zjawisk w obszarze zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych⁶².

Potrzeby usług w tym obszarze w najbliższej dekadzie trudno będzie zaspokoić.

1. Według raportów sumacyjnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2022 r. na terenie miasta Białostok w poradniach zdrowia psychicznego leczyło się 21734 osób, a w poradniach

⁶¹ Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: Lista usług społecznych, Lista usług społecznych organizacji pozarządowych raporcie Urzędu Statystycznego: Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2024.

⁶² Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

- psychologicznych - 8311 osób. W porównaniu z 2018 r. w poradniach zdrowia psychicznego liczba osób korzystających ogółem nie uległa zmianie. Wzrost odnotowano wśród korzystających w grupie wieku 65 lat i więcej (o 24,4%) oraz 19-29 lat (o 10,3%). W przypadku poradni psychologicznych w ciągu czterech lat liczba osób korzystających wzrosła ponad 6-krotnie (z 1371 osób w 2018 r. do 8311 osób w 2022 r.). W grupie tej dwie trzecie stanowiły kobiety.
2. Do najbardziej licznej grupy należały zaburzenia lękowe i depresja (ponad 1,6 tys. pacjentów na 100 tys. mieszkańców). Inne powody to kryzys psychiczny wskutek nieszczęśliwego wypadku (26% otrzymujących wsparcie) oraz zaburzenia ze spektrum autyzmu (29%). W ciągu ostatnich pięciu lat o ponad 60% wzrosła liczba osób do 18 roku życia, które popełniły zamachy samobójcze zakończone zgonem (z 97 do 156).
 3. Liczba osób leczących się z powodu uzależnienia na przestrzeni lat 2018-2022 miała tendencję spadkową. W roku 2018 roku na terenie BOF było to 2216 osób (w tym 73%, czyli 1613 zaburzenia spowodowane alkoholem), zaś w roku 2022 - 1583 osób (68 % - 1081 zaburzenia spowodowane alkoholem). Spadła liczba osób rejestrowanych po raz pierwszy z powodu uzależnień (z 1137 w 2018 roku do 824 w 2022 roku). Niestety wzrosła liczba osób doświadczających jednocześnie zaburzeń psychicznych i uzależnień. Wymagają oni oddzielnej diagnozy i terapii.
 4. Sytuację będą pogarszały trendy: starzenia się populacji i związanych z nimi problemów chorób otępiennych, a także nasilanie się negatywnych zjawisk w obszarze zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych.
 5. Osoby w kryzysie psychicznym i ich opiekunowie najczęściej korzystali w ciągu ostatnich 12 miesięcy z poradni zdrowia psychicznego (67 %) oraz poradni psychologicznych (37 %).
 6. Na terenie BOF funkcjonowało w 2022 roku 18 poradni zdrowia psychicznego, leczenia uzależnień, psychologiczno-pedagogicznych, 3 Centra Zdrowia Psychicznego, 1 Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego.
 7. Większość podmiotów była skupiona w aglomeracjach miejskich oraz realizowała stacjonarne i ambulatoryjne usługi. Skorzystanie z nich wymagało dojazdu do Białegostoku, Łap i Choroszczy.
 8. W celu ułatwienia korzystania z dostępnych usług sugerowane jest prowadzenie i aktualizowanie **Koszyka Usług Społecznych – aplikacji/platformy oraz zwiększenie osobowe kadr terapeutycznych, między innymi poprzez szkolenia kadry w zakresie prowadzenia terapii środowiskowej** dzieci i młodzieży, psychoterapii, specjalistów terapii uzależnień w kontekście podwójnej diagnozy. Co mogłoby się przełożyć na zwiększenie liczby usług w ramach Środowiskowych Centrów Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży oraz poradni psychologicznych dla dzieci i młodzieży.
 9. Kierunkiem DI w obszarze zdrowia psychicznego jest przenoszenie głównego ciężaru leczenia z leczenia szpitalnego na rzecz leczenia jak najbliżej miejsca zamieszkania pacjenta. Wymaga to rozwoju usług o charakterze środowiskowym oraz tworzenie warunków prawnych do współpracy międzysektorowej - **wdrożenia mechanizmu współpracy poprzez powołanie PZK**.
 10. Wg badań⁶³, czas od wystąpienia objawów, do zgłoszenia się do instytucji jest bardzo długi, powyżej 1 roku. Wpływa to na efektywność leczenia.
Zbyt późne zgłaszanie się do specjalistów celem podjęcia terapii, chroniczny kryzys i/lub pogorszenia się stanu zdrowia psychicznego było jedną z przyczyn objęcia osób opieką w placówkach całodobowych.
 11. Na dzień 31.12.2022 roku w 2 placówkach całodobowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie BOF (DPS w Choroszczy i filia DPS w Bobrowej) przebywało 319 osób w kryzysie zdrowia psychicznego. Grupę tę powiększało szacunkowo 100 osób leczących się z powodu uzależnienia w 4 ośrodkach (Oddział Leczenia Uzależnień w SPZOZ Choroszcz, Ośrodek leczenia,

⁶³ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

terapii i rehabilitacji uzależnień Zaczerlany Monar, gm. Choroszcz; Ośrodek społeczności terapeutycznej PURMIA w Choroszczy oraz Metanoja-Katolicki Ośrodek Wychowania i Terapii Uzależnień w Chmielniku, gm. Czarna Białostocka). Problem społeczny stanowią dorosłe osoby z podwójną diagnozą i nawrotami, a brak dostępu do miejsca leczenia na terenie BOF przekłada się na konieczność **utworzenia Ośrodka prowadzącego leczenie stacjonarne osób dorosłych z podwójną diagnozą.**

12. Liczba osób kierowanych z gmin BOF do domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych waha się od 29-39 osób rocznie. Każda z gmin w ostatnich pięciu latach dokonała umieszczenia osoby w takim DPS. Osoby kierowane z powodu przewlekłej choroby psychicznej stanowią 11-20% wszystkich skierowań do DPS.
13. Jednym z podstawowych założeń DI jest kierowanie osób do placówek zapewniających całodobową opiekę tylko wtedy, gdy inne formy pomocy okazują się niewystarczające. Tymczasem połowa gmin BOF nie świadczy usług dziennych i środowiskowych w ogóle na rzecz swoich mieszkańców w kryzysie zdrowia psychicznego.
4 gminy: Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl i Białystok oferowały wsparcie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych swoim mieszkańcom. Zgodnie z analizą dotyczącą skierowań do dps dla osób przewlekle psychicznie chorych, każda z gmin BOF w latach 2018-2022 kierowała osoby w kryzysie zdrowia psychicznego do miejsc całodobowych.
14. Rozwój usług społecznych można oprzeć w potencjał infrastruktury i osobowy istniejących domów pomocy społecznej, m.in. poprzez **przekształcenie Domu Pomocy Społecznej w Choroszczy lub w Bobrowej w Środowiskowe Centrum Wsparcia.** Należy rozwijać infrastrukturę o charakterze zdeinstytucjonalizowanym: **usługi asystenckie, centra opiekuńczo-mieszkalne, mieszkania wspomagane i treningowe z przeznaczeniem dla usamodzielnianych mieszkańców DPS; opieki wytchnieniowej bez względu na rodzaj schorzenia; osób niesamodzielnich, w tym ze spektrum autyzmu. Zapewnienie usług w przypadku wystąpienia kryzysu zdrowia psychicznego,** nie wymagałoby bądź przesunęło w czasie, kierowanie osoby do DPS. Obecnie 80% instytucji środowiskowych realizuje usługi nieodpłatne dla odbiorców.
15. Usługi środowiskowe i dzienne skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane były w 5 gminach BOF: Białystok, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Zabłudów.
Korzystało z nich około 700 osób, w tym: 235 osób w Środowiskowych Domach Samopomocy, 36 ze specjalistycznych usług opiekuńczych, 6 w COM, od 150-200 osób dorosłych z form dziennych leczenia, terapii w poradniach i ośrodkach; kolejne 200 osób uczestniczyło w zajęciach 5 klubów pacjenta, ośrodków pobytu dziennego dla dorosłych z autyzmem, zespołów leczenia środowiskowego, centrum psychogeriatry.
16. Od 2022 roku na terenie BOF funkcjonują 3 Centra Zdrowia Psychicznego (CZP), umożliwiające dostęp do środowiskowych usług dziennych, poradni, pobyt na oddziale dziennym lub całodobowym, wsparcie zespołu leczenia środowiskowego. Konieczne jest zwiększenie kadry zespołów specjalistów w CZP o dodatkowych terapeutów środowiskowych, terapeutów rodzinnych i psychoterapeutów. W 2022 roku średni czas oczekiwania na psychoterapię wynosił od 8 m-cy do 18 miesięcy. Niezbędne jest także zwiększenie liczby usług dla dzieci i młodzieży oraz psychogeriatrycznych.
17. Osoby w kryzysie psychicznym poniżej 18 r. życia z terenu BOF korzystały z terapii dziennej na oddziale CZPDiM, grupowych pobytów dziennych specjalistycznych wg zaburzeń i potrzeb: w ośrodkach diagnozy i terapii (MOKIT, poradnia Mickiewicza, EZRA, OSTO, KTA, Pomocni, Oswoić Świat, Przystanek Autyzm, Etap, Monar, Klanza, Iskra-centrum). W odpowiedzi na potrzeby dzieci i młodzieży znacznie rozwinęła się liczba podmiotów świadczących usługi ambulatoryjne, dzienne i środowiskowe.
18. Barometr zawodów sygnalizuje ogólny deficyt zarówno wśród opiekunów osób z niepełnosprawnościami, jak i pielęgniarek, psychologów, czy też ogólnie wśród lekarzy.

Konieczne jest rozważenie **wprowadzenia zachęt (finansowych, mieszkaniowych, stypendiów specjalizacyjnych) dla psychogeriatrów, psychiatrów i innych specjalistów.**

19. Potencjał i zaangażowanie organizacji pozarządowych w obszarze wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego ich rodzin i opiekunów jest wysokie⁶⁴. Usługi w gminach BOF świadczyło w 2022 roku 46 NGO, w tym:

Białystok	34
Choroszcz	2
Czarna Białostocka	1
Dobrzyniewo Duże	2
Juchnowiec Kościelny	1
Łapy	2
Supraśl	4
Turośń Kościelna	0
Wasilków	1
Zabłudów	1

Organizacje pozarządowe mogą stać się partnerem samorządów w przygotowaniu i wdrażaniu usług, służyć wsparciem kadrowym lub samodzielnie pozyskiwać źródła finansowania usług społecznych.

Do planowania działań w rozdziale operacyjnym niezbędna była analiza przyczyn pobyków w miejscach całodobowych, usług zawartych w dokumentach programowych oraz rekomendacjach z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a także potrzeb grup odbiorców z badania sondażowego. Prezentują je tabele 23-25.

⁶⁴ Wyliczenia własne, na podstawie danych z CAS, stron www.koszyka.uslug.spoecznych.pl.

TABELA 23: PRZYCZYNY UMIESZCZANIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO W MIEJSCACH CAŁODOBOWEGO POBYTU⁶⁵

Przyczyny umieszczeń osób w kryzysie zdrowia psychicznego w miejscach pobytu całodobowego lub/i przyczyny długoterminowych pobytów w domu pomocy społecznej, ośrodkach uzależnień
- Konieczność świadczenia opieki całodobowej w związku z pogorszeniem stanu zdrowia osób w kryzysach⁶⁶ - Niska świadomość pielęgnacji zdrowia psychicznego, zbyt późne zgłaszanie się do specjalistów celem podjęcia terapii - Sytuacje rodzinne: śmierć/niewydolność rodziny lub wyczerpanie emocjonalne/ zdrowotne opiekunów prowadzące do konieczności przejęcia opieki - Brak alternatywnych usług pobytów krótkoterminowych na terenie BOF, zbyt mało miejsc dziennych świadczących terapię i psychoterapię, leczenie na II poziomie referencyjności⁶⁷ - Długoterminowość leczenia psychoterapeutycznego, terapii przy wzroście osób zgłaszających się po pomoc koniecznych do objęcia terapią - Niewystarczająca liczba kadry świadczącej usługi dzienne, ambulatoryjne i środowiskowe, finansowane z NFZ, co prowadzi do długiego oczekiwania⁶⁸ na świadczenie usługi i pogłębia kryzys zdrowia⁶⁹. Braki dotyczą specjalizacji⁷⁰ geriatrów psychiatrów dziecięcych, psychologów dziecięcych, psychoterapeutów, terapeutów uzależnień. - Brak specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 6 gminach w BOF - Długoterminowe przebywanie osób w DPS, bez ścieżki usamodzielnienia, co skutkuje wzrostem uzależnienia mieszkańca domu od udzielanej pomocy, utrudnia proces usamodzielnienia - Trudności w opuszczeniu miejsc długoterminowego pobytu osób z podwójną diagnozą (uzależnienia i choroby psychiczne) - brak kontynuacji leczenia dziennego - Brak alternatyw dla form całodobowych - mieszkań wspomaganych/ treningowych niezbędnego elementu przejściowego po zakończonym leczeniu szpitalnym lub usamodzielnieniu osoby w kryzysie.

Źródło: Opracowanie własne, zebrane podczas warsztatów, z wyników raportów i literatury.

⁶⁵ Przyczyny i bariery zostały wypracowane w trakcie warsztatów, z udziałem podmiotów realizujących usługi środowiskowe, dzienne i całodobowe na rzecz osób w kryzysie zdrowia psychicznego na terenie BOF. Uzupełnione bieżącymi danymi z raportów ogólnopolskich, lokalnych i literatury przedmiotowej.

⁶⁷ Prawie połowa badanych osób w kryzysie psychicznym korzystała w ciągu ostatniego roku ze wsparcia prywatnej poradni psychologicznej. Raport jw.

⁶⁸ Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym dzieci i młodzieży potrzebującej specjalistycznej pomocy i wsparcia. Obserwuje się ciągły deficyt specjalistycznej kadry, min. w zakresie psychiatrii, psychogeriatrji, psychologii klinicznej, psychoterapii dzieci i młodzieży, systemowej terapii rodzin. Na wizytę u specjalisty okres oczekiwania wydłuża się nawet do dwóch lat, nawet na prywatną wizytę, bywa, że trzeba czekać kilka miesięcy (Potrzeby w: RPRUSID1 w woj. podlaskim, 2023).

⁶⁹ Odbiorcy wsparcia i ich opiekunowie najczęściej korzystali z poradni zdrowia psychicznego (67%) oraz poradni psychologicznych (37%). Prawie połowa badanych osób w kryzysie psychicznym korzystała w ciągu ostatniego roku ze wsparcia prywatnej poradni psychologicznej. Raport jw.

⁷⁰ Wg raportów sumarycznych MZ liczba lekarzy na dzień 31.12.2022 w: M. Białystok wynosi 51 osób, a w powiecie białostockim - 31 osób.

TABELA 24: REKOMENDACJE USŁUG, WYNIKAJĄCE Z OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PROGRAMÓW LOKALNYCH GMIN BOF

Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośń Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa		Wsparcie środowiskowe realizowane z wykorzystaniem asystenta środowiskowego		Mieszkanie wspomagane, treningowe Usługa wytchnieniowa Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych Usługa wytchnieniowa
Rozwój współpracy z NGO: zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań ustawowych organizacjom pożytku publicznego			Potrzeba tworzenia zasobu mieszkań, rozwój wsparcia środowiskowego rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparcie dożywiania		CUS_ Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami, funkcjonowanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji Służb			Kontynuowanie zapomogi z tytułu urodzenia dziecka finansowanej ze środków gminy, która przysługuje zamieszkującym wspólnie z dzieckiem na terenie Gminy Wasilków	Wsparcie specjalistów w Mobilnym Punkcie Wsparcia

Źródło: OZPS gmin BOF z 2022 roku, analiza zapisów z programów i strategii gmin BOF i powiatu białostockiego przedstawionych w tabeli 11.

TABELA 25: NAJWAŻNIEJSZE USŁUGI DLA OSÓB Z PROBLEMAMI PSYCHICZNYMI, KTÓRE NALEŻY ROZWIJAĆ W ŚRODOWISKU

Usługa	Odsetek wskazań	
Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w środowisku	69%	
Usługi asystenta osobistego	65%	
Rehabilitacja społeczna	65%	
Opieka wytchnieniowa dla opiekunów	63%	
Zajęcia integracji / reintegracji społecznej	61%	
Multiprofesjonalne wsparcie opiekunów osób z problemami zdrowia psychicznego	59%	
Usługi opiekuńcze świadczone w środowisku	58%	
Usługi opiekuńcze krótkookresowego pobytu dziennego dla osób z problemami zdrowia psychicznego	58%	
Warsztaty terapii zajęciowej	55%	
Rehabilitacja zawodowa	54%	
Wsparcie sąsiedzkie	52%	
Teleopieka – opaski alarmowe i system przywoływania pomocy	43%	

Dane: Badanie realizatorów usług dla osób z problemami psychicznymi, n=231, Raport Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024⁷¹.

⁷¹Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1.5 POTRZEBY W OBSZARZE WSPARCIA RODZIN Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI⁷²

Zwiększenie udziału pieczy rodzinnej w pieczy w ogóle jest możliwe. Wymagałoby jednak znacznie silniejszych zachęt do rozwoju rodzicielstwa zastępczego oraz daleko idących zmian prawno-instytucjonalnych⁷³.

Katalog usług wspierających dzieci i rodziców wymaga poszerzenia. Ich brak doprowadzić może do sytuacji wypalenia opiekunów lub pogłębienia dysfunkcji rodzin, ostatecznie umieszczania w miejscach całodobowych.

Po krótkim zmniejszeniu się w latach 2019-2020 umieszczeń dzieci w pieczy, liczba ta wzrasta od 2021 roku. Największy wzrost umieszczeń w ciągu roku dotyczył **pieczy instytucjonalnej** (w roku 2020 w pieczy było umieszczonych 319 dzieci, zaś w roku 2022 już 369).

W roku 2022 roku było w niej aż 23 % wychowanków z orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności.

Ponad 50% mieszkańców w środowiskach zastępczych to młodzież po 14 roku życia.

⁷² Szczegółowe dane, zestawienia liczbowe, usługi oraz tabele zostały przedstawione w opracowaniach: Listy usług społecznych obszarów DI, Listy usług społecznych organizacji pozarządowych oraz raporcie Urzędu Statystycznego: Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2018–2022. Diagnoza grup docelowych odbiorców usług społecznych. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2024.

69 Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

1. Wśród gmin BOF najwyższym odsetkiem rodzin z dziećmi charakteryzowała się gmina Juchnowiec Kościelny (78,2%), a w dalszej kolejności gminy: Choroszcz (77,9%), Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże i Turośń Kościelna (po 77,8%), a najniższym - miasto Białystok (73,4%). Przeciętna liczebność dzieci w rodzinach wynosiła w roku 2021 - 1,58.
2. 90,6 % rodzin z dziećmi stanowiły rodziny z jednym lub dwojką dzieci, rodziny wielodzietne, tj. posiadające co najmniej 3 dzieci - 9,4% ogółu.
3. Wzrasta liczba rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami oraz z orzeczeniami o kształceniu specjalnym. W latach 2018-2022 liczba rodziców niepracujących ze względu na niepełnosprawność dziecka wzrosła o 84 % (to jest ze 1142 do 2101 osób); zaś o 48,2 % liczba rodzin pobierających zasiłek dla niepełnosprawnego dziecka do 16 roku życia (z 2062 w roku 2018 do 3056 w roku 2022).
W analizowanych latach wśród gmin BOF największy odsetek rodziców pobierających świadczenie pielęgnacyjne odnotowano w mieście Białystok (od 69% do 73%).
4. Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w roku 2018 wydały 1056 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym 513 dla dzieci z autyzmem, Aspergerem. W roku 2022 orzeczeń wydano 1480, w tym 884 dla dzieci z autyzmem, Aspergerem.
Gminy o największych wzrostach w orzecznictwie poza Białymstokiem (gdzie liczba orzeczeń dla dzieci z autyzmem wzrosła z 445 do 726), to Juchnowiec Kościelny (6-21), Łapy (12-40), Wasilków (10-26).
5. Liczba rodzin korzystających z finansowej pomocy społecznej zmniejszyła się o 37,2% na terenie BOF, w tym w mieście Białystok (o 36,3%). Spadek odnotowano we wszystkich gminach BOF (największy w Dobrzyniewie Dużym - o 59,8% i Turośni Kościelnej - o 59,1%), za wyjątkiem gminy Czarna Białostocka, gdzie odnotowano wzrost o ponad 47% (z 57 do 84 rodzin z dziećmi).
6. Gminy realizowały „pracę z rodziną w szczególności w formie: konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego, organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej grupami wsparcia lub grupami samopomocowymi. Do pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przydzielany jest asystent rodziny”⁷⁴.
7. Wsparcie środowiskowe oferowane rodzinom w kryzysie, w tym przeżywającym bezradność opiekuńczo-wychowawczą było nierównomierne i niewystarczające na terenie BOF, o czym świadczył przyrost ilości dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. W związku z tym, że 73,6% dzieci przebywało w pieczy zastępczej z powodów zależnych od rodziców konstruując wsparcie usługowe należy kierować się najczęstszymi przyczynami umieszczeń i zadbać o rozwój usług profilaktyki i interwencji w środowisku. **Warto dokonać ewaluacji efektywności prowadzonych, spersonalizować je w koszyki usług dla rodzin i dzieci z różnymi trudnościami, niepełnosprawnościami. Wg zebranych danych o 30 typach usług na rzecz rodzin świadczone je w 696 miejscach, przez podmioty publiczne oraz niepubliczne (w tym 132 organizacje pozarządowe, około 70 komercyjnych).**
8. Trudności rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością wspierać może dostępność do usług specjalistycznych, w ramach programu „za życiem”, rehabilitacja, wczesne wspomaganie, asystencja czy mieszkania treningowe.
9. Usługi całodobowej pieczy zastępczej były świadczone przez 18 placówek z 249 miejscami (13 placówek z 189 miejscami dla dzieci, RPOT – 21 miejsc; 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego- 32 miejsca) oraz 273 rodzin zastępczych (powiat białostocki 102 i powiat m.

⁷⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (z późniejszymi zmianami).

Białystok 171), 4 rodziny pomocowe. Dzieci potrzebujące opieki znajdują też miejsce zamieszkania w domu pomocy społecznej dla niepełnosprawnych (102 miejsca).

10. Najmniej dzieci przebywało w pieczy zastępczej w 2020 roku 704 dzieci, a w roku 2022 już 712 dzieci (wraz z podopiecznymi dps dla dzieci z niepełnosprawnościami i RPOT).

Sugerowane jest przygotowanie diagnoz przyczynowych, długiego pobytu dzieci w pieczy przez zespoły multiprofesjonalne w celu budowania planów reintegracji dla rodzin (powrotów do rodzin biologicznych); prowadzenie miejsc spotkań monitorowanych; zmiany sposobu wsparcia dzieci/młodzieży w pieczy na terapeutyczny; przekształcenia wybranych placówek pieczy w ośrodki specjalistyczne, terapeutyczne, krótkoterminowe, mieszkania zespolone lub Centra Reintegracji Rodzin, zmiana funkcjonalności placówek.

11. Osoby powyżej 18 r. życia, mieszkające w pieczy to grupa około 15% wychowanków. Co roku w procesie usamodzielniania na terenie BOF było od 205-248 osób (mieszkających w pieczy i samodzielnie). Zabezpieczono dla nich 8 mieszkań z 25 miejscami w Supraślu (3 mieszkania) i Białymstoku (5 mieszkań). Korzystało z nich w roku 2022 jedynie 19 z 221 usamodzielnianych wychowanków (mieszkania w Supraślu nie były wykorzystywane). Rekomendowane jest wprowadzenie modelu kompleksowego wsparcia (powiązanych ze sobą usług) dla wychowanków opuszczających pieczę, z usługami mentoringu, spersonalizowanych usług czy stypendiów dla uczących się.
12. Niepokojącym jest zjawisko stopniowego zmniejszania się liczby miejsc w rodzinach zastępczych (spadek ogólnej liczby rodzin z 292 do 273).⁷⁵ W mieście Białystok od 2018 liczba rodzin zastępczych zmalała o 24 rodziny, dotyczyło to liczby rodzin zawodowych i niezawodowych. W pieczy rodzinnej mieszkało 399 dzieci w 2018 roku oraz 393 dzieci w roku 2022. Wśród rodzin zastępczych najwięcej było rodzin spokrewnionych – 74,0%, w dalszej kolejności rodzin niezawodowych – 22,7% i rodzin zawodowych (łącznie ze specjalistycznymi i pełniącymi funkcję pogotowia rodzinnego) – 3,3%. Większość rodziców (77,8%) była w grupie wiekowej 41–60 lat.
13. Maleje procentowy udział liczby dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej do pieczy ogółem. Wynosił on w 2022 roku jedynie 64,4%. Wskaźnik ogólnopolski dla dzieci umieszczanych w pieczy rodzinnej ma stanowić do 2030 r – 85% w stosunku do ogółu zabezpieczeń⁷⁶.
14. Wśród podstawowych barier rozwoju rodzicielstwa zastępczego wymieniane są: niska pomoc finansowa oferowana rodzinom zastępczym, niewystarczające wsparcie psychologiczne w radzeniu sobie z własnymi emocjami i problemami dzieci, brak kwalifikacji do opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością/niedostosowanym, brak opieki wytchnieniowej, brak prestiżu zawodu rodzica zastępczego, konieczność współpracy z rodzinami biologicznymi i różnymi instytucjami⁷⁷, brak zabezpieczenia środków w obrębie budżetu powiatów na modernizację, czy konieczność dostosowania lokalu/mieszkania na przyjęcie dzieci np. z niepełnosprawnością do pieczy rodzinnej.

W celu osiągnięcia jak najwyższego progu DI, należy wdrażać systemowe i trwałe programy wzmocnienia rodzin zastępczych w zakresie sprawowanej opieki: zindywidualizowane wsparcie szkoleniowe, rodziny pomocowe, wyjazdy wytchnieniowe, usługę radców prawnych, psychiatrów i innych specjalistów. Wypracowania wymaga wiele standardów ułatwiających działania pieczy: procedur przyjęcia poza terminami dzieci w rejonowych szkołach podstawowych, przyjęcia (poza kolejnością) do terapii i diagnozy dzieci w poradniach i ośrodkach specjalistycznych (objęcie wsparciem min. 20 dzieci w roku), wypracowanie standardu kompetencji i zachowań rodziców biologicznych dzieci, wdrożenie stypendiów czy spersonalizowanych koszyków usług wsparcia

⁷⁵ Dane dot. pieczy zastępczej dostępne są na poziomie powiatów, przy czym w przypadku rodzinnych domów dziecka na obszarze BOF odnotowano je wyłącznie na terenie miasta Białystok, a w odniesieniu do rodzin zastępczych dane dotyczą miasta Białystoki powiatu białostockiego (obejmującego poza gminami BOF także gminy miejsko wiejskie: Michałowo, Suraż i Tykocin oraz gminy wiejskie: Gródek, Poświętne i Zawady).

⁷⁶ Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku, Warszawa, XI.2022.

⁷⁷ Raport: Rodzicielstwo zastępcze w Polsce, Fundacja Happy Kids, Łódź 2024. Badania ilościowe pokazały, iż kluczową barierą w rozwoju rodzicielstwa zastępczego jest zbyt duża odpowiedzialność ciążąca na rodzicach zastępczych (59,74%).

rodzin zastępczych i wychowanków. Konieczne jest wsparcie w zapewnieniu warunków mieszkaniowych.

Przygotować należy współpracę międzysektorową w ramach Partnerskiego Zespołu Koordynującego (PZK).⁷⁸

15. Wzrastają koszty utrzymania w pieczy oraz odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy.
W pieczy instytucjonalnej wzrosły w BOF z 15 mln do 17,4 mln zł, w pieczy rodzinnej z 8,7 mln do 9,1 mln zł. Koszty odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy wzrosły o 80 % (1,2 mln zł w roku 2018 do 2,1 mln zł w roku 2022) w 7 gminach BOF. Zmalały w 3 gminach: Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelna, Zabłudów.
16. Jednym z podstawowych narzędzi działania systemu wspierania rodzin jest – podejmowana na poziomie gminy – praca z rodziną prowadzona w formie usług asystenta rodziny. Analiza wskazuje, że nie wykorzystywano wszystkich możliwości wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze w środowisku. 85 rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy, nie było objętych pracą w środowisku przed umieszczeniem (usługą asystenta rodziny)⁷⁹.
17. Zmniejszyła się liczba rodzin objętych wsparciem asystentów oraz liczba asystentów. Co prawda w 2022 roku 9 gmin BOF realizowało usługę asystentury rodzinnej, ale obejmowali oni wsparciem w roku 2022 już tylko 383 rodziny z 660 wskazanych przez OPS jako przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze. W roku 2018 asystenci pracowali z 404 rodzinami (Łapy - 3, Wasilków - 2, m. Białystok - 17, pozostałe gminy po 1 asystencie rodziny). Spadek liczby rodzin na przestrzeni lat 2018-2022 dotyczył gmin: Dobrzyniewo Duże, Łapy, Turośń Kościelna, Zabłudów.
18. Zmniejszyła się dostępność do dziennej opieki nad dziećmi na terenie BOF. W końcu 2022 r. funkcjonowało 21 placówek⁸⁰ (14 specjalistycznych, 4 w połączonych formach, 2 opiekuńcze i 1 pracy podwórkowej). Było to o 9 placówek mniej niż w 2018 r. Na obszarze BOF, najwięcej, tj. 15 placówek działało w mieście Białystok. 2 placówki funkcjonowały w gminie Juchnowiec Kościelny oraz po 1 w gminach: Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl i Zabłudów. Koszty utrzymania placówek szacowano na 5 mln złotych.
Rozwiązaniem może być rozwój oferty asystentury rodzinnej, realizowanej przy placówkach wsparcia dziennego, oferta specjalistyczna i personalizowana dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze (programy celowe) przygotowana przez NGO.
Ważne byłoby rozwinięcie miejsc dziennych, specjalistycznych, terapeutycznych i sprofilowanie placówek pod aktualne potrzeby dzieci i rodziców. Utworzenie: Czarna Białostocka, Turośń i Zabłudów.
19. W BOF spada liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności opiekuńczo-wychowawczej. W roku 2018 było takich rodzin 1197, w roku 2022 już 660 rodzin. Spadek odnotowały: m. Białystok z 767 do 345, g. Choroszcz z 64 do 30, gm. Turośń Kościelna z 69 do 38, gm. Zabłudów z 27 do 11 rodzin). Spadła liczba rodzin korzystających z pomocy z tytułu uzależnienia (z 522 do 400 w roku 2022) oraz rodzin korzystających ze wsparcia Lokalnych Zespołów Interdyscyplinarnych w związku z występowaniem przemocy (z 1238 w roku 2018 do 1106 w roku 2022).
20. Ograniczony jest dostęp do specjalistycznego wsparcia (szczególnie nieodpłatnego) czy mediacji zarówno pod względem rozmieszczenia jak i ilości dostępnych miejsc; brak rodzin wspierających, grup wsparcia i samopomocowych (3 - 5 grup rocznie w m. Białystok). **Zwiększenie liczby usług dla rodzin, dzieci w pieczy i usamodzielnianych wychowanków wymaga nie tylko rozwoju dostępności usług, ale przygotowania dodatkowych kadr i ich specjalizacji w kierunku**

⁷⁸ Konieczna jest kompatybilna współpraca pomiędzy poszczególnymi jednostkami systemu zarówno po stronie pracy z rodziną będącą w kryzysie opiekuńczo-wychowawczym, jak i ze strony osób i instytucji tworzących pieczę zastępczą. Wspólna praca powinna się zaczynać już na etapie planowania pewnych działań, które mają być podjęte.

⁷⁹ PROCES DEINSTYTUCJONALIZACJI W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM, Raport, Białystok 2023.

⁸⁰ BOF w latach 2018-2022. Diagnoza zapotrzebowania na usługi społeczne, US w Białymstoku.

niezbędnych w pieczy kwalifikacji – terapeuta środowiskowy, mentor, psychotraumatolog, terapeuta rodzinny.

21. Potencjał i zaangażowanie organizacji pozarządowych w obszarze wspierania rodzin i pieczy zastępczej jest wysoki. Usługi na rzecz rodzin i pieczy świadczyły 132 organizacje we wszystkich z gmin BOF:

Białystok	81
Choroszcz	1
Czarna Białostocka	13
Dobrzyniewo Duże	6
Juchnowiec Kościelny	7
Łapy	10
Supraśl	9
Turośń Kościelna	5
Wasilków	14
Zabłudów	4

Organizacje pozarządowe mogą stać się partnerem samorządów w przygotowaniu i wdrażaniu usług, służyć wsparciem kadrowym lub samodzielnie pozyskiwać źródła finansowania usług społecznych dla rodzin z dziećmi i pieczy rodzinnej.

Do zaplanowania działań na rzecz rodzin z dziećmi i rozwoju pieczy niezbędna była analiza przyczyn umieszczania ich w miejscach całodobowego pobytu, usług w gminach BOF zawartych w dokumentach programowych oraz rekomendacjach z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, a także informacji z badania sondażowego grupy odbiorców. Prezentują je tabele 26 - 28.

TABELA 26: PRZYCZYNY UMIESZCZEŃ DZIECI W PIECZY ZASTĘPCZEJ ⁸¹

Przyczyny umieszczeń ⁸² dzieci w pieczy zastępczej oraz bariery utrudniające powrót dzieci do środowiska
• Sytuacje rodzinne: śmierć/niewydolność rodziny lub wyczerpanie zdrowotne opiekunów; problemy osobowościowe, psychiczne • Uzależnienie rodzica biologicznego/opiekuna - 41,7%⁸³ • Niezaradność opiekuńczo-wychowawcza – 28, 1% • Przemoc w rodzinie - 3,8% • Zły stan zdrowia, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne rodzica – 13,3 % • Sieroctwo – 13,1% • Nieprzystosowanie mieszkań do zamieszkania w nim dzieci • Bezdomność rodziny, brak dostępności mieszkań lub długi czas oczekiwania na mieszkanie z zasobów komunalnych gminy • Nieefektywny system wsparcia środowiskowego, leczenia uzależnienia • Niska świadomość pielęgnacji zdrowia psychicznego, zbyt późne zgłaszanie się do specjalistów celem podjęcia terapii • Brak alternatywnych usług pobytów krótkoterminowych na terenie BOF, zbyt mało miejsc dziennych świadczących terapię i psychoterapię, • Długoterminowość terapii przy wzroście osób zgłaszających się po pomoc koniecznych do objęcia terapią, niewystarczająca dostępność usług terapii środowiskowej i rodzinnej, kontynuowanej w środowisku i dziennej • Brak gotowości rodziców (biologicznych i zastępczych) do korzystania z usług i wsparcia • Niewystarczający monitoring i wsparcie rodziców w kryzysie • Brak systemowego wsparcia rodziców zastępczych, ulg, finansowania usług rodziców niespokrewnionych • Brak modelu i rozwiązań na poziomie krajowym, efektywnego wspierania usamodzielnianych wychowanków • Nawroty trudnych, dysfunkcyjnych zachowań rodziców biologicznych i konieczność współpracy z nimi środowiska pieczy, utrudniają budowanie stabilnego środowiska wychowawczego dzieci ^{84,85}.

Źródło: Opracowanie własne, zebrane podczas warsztatów, z wyników raportów i literatury.

⁸¹Przyczyny i bariery zostały wypracowane w trakcie warsztatów, z udziałem podmiotów realizujących usługi środowiskowe, dzienne i całodobowe na rzecz rodzin z dziećmi na terenie BOF. Uzupełnione bieżącymi danymi z raportów ogólnopolskich, lokalnych i literatury przedmiotowej.

⁸³ Raport NIK dot. Realizacji zadań gmin w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, Warszawa 2022.

⁸⁴ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

⁸⁵ Dla 81% badanych pracowników z instytucji współpraca z rodzicami biologicznymi jest trudna. Dane z Ogólnopolskiej diagnozy, jw., Warszawa 2024.

TABELA 27: REKOMENDACJE USŁUG, WYNIKAJĄCE Z OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PROGRAMÓW LOKALNYCH GMIN BOF

Białystok	Choroszcz	Czarna Białostocka	Dobrzyniewo Duże	Juchnowiec Kościelny	Łapy	Supraśl	Turośl Kościelna	Wasilków	Zabłudów
Asystentura rodzinna, wsparcie rodzin z przemocą, specjalistyczne poradnictwo, świadczenie interwencji kryzysowej, zapewnienie schronienia		Prowadzenie świetlicy	Asystentura rodziny, usługa wsparcia powrotu dzieci, punkt wsparcia i mediacji dla rodzin		Prowadzenie Świetlicy Socjoterapeutycznej Punkt Poradnictwa Specjalistycznego mieszkania chronione	Zwiększenia kadry specjalistycznej (psycholog, pedagog specjalny, terapeuci)	Wsparcie usług rozwoju dzieci i młodzieży, które są w grupie ryzyka	Asystentura rodziny Wsparcie specjalistyczne przeciwdziałania w przemocy	Uruchomienie Klubu dziecięcego, żłobka
Rozwój współpracy z NGO: zapewnienie środków na zlecenie realizacji zadań ustawowych, w tym z zakresu pomocy społecznej, organizacjom pożytku publicznego			Potrzeba tworzenia zasobu mieszkań socjalnych i chronionych, rozwój wsparcia środowiskowego, rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, i. wsparcie dożywiania		CUS Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych; rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami, funkcjonowanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji Służb			Kontynuowanie zapomogi z tytułu urodzenia dziecka finansowanej ze środków gminy, która przysługuje zamieszkującym wspólnie z dzieckiem na terenie gminy	Punkt pomocy prawnej Utworzenie Gminnej Karty Usług Społecznych

Źródło: OZPS gmin BOF z 2022 roku, analiza zapisów z programów i strategii gmin BOF i powiatu białostockiego przedstawionych w tabeli 11.

TABELA 28: USŁUGI SPOŁECZNE, KTÓRYCH BRAKUJE W PIECZY ZASTĘPCZEJ

Usługa	Odsetek odpowiedzi	
Wsparcie psychiatry	77%	
Konsultacje terapeutyczne	60%	
Wsparcie psychologa	52%	
Mieszkanie chronione	52%	
Poradnictwo specjalistyczne	50%	
Superwizja	46%	
Usługi asystenta rodziny	44%	
Pomoc prawna	31%	
Wsparcie rodziny wspierającej	28%	
Wsparcie pracownika socjalnego	24%	
Grupy wsparcia / grupy samopomocowej	21%	

Dane: Badanie pracowników instytucjonalnej (n=131) oraz pieczy rodzinnej (n=279) Raport Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, Warszawa 2024⁸⁶.

⁸⁶ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

II. CZĘŚĆ OPERACYJNA

W tworzeniu „środowiskowego ładu” usług społecznych warto położyć nacisk na silniejszą lokalną koordynację systemu oraz wspieranie w transformacji placówek całodobowych.

Brakuje dotąd wspólnego planowania działań na poziomie BOF i koordynowania wdrażania usług. Każda podejmowana inicjatywa przez JST czy podmioty niepubliczne jest ważna. Koordynowanie i przygotowanie pakietów usług dla 5 grup obszaru deinstytucjonalizacji wymaga jednak wspólnego określenia potrzeb liczbowych i merytorycznych.

PDUS w BOF wydaje się zbierać rozproszone, świadczone przez różne podmioty usługi.

W Planie rekomendowana jest integracja wsparcia, tworzenie w miarę możliwości pełnego koszyka usług, który umożliwia personalizację i indywidualizację wsparcia osób z różnymi potrzebami oraz tworzenie spójnych „ścieżek” korzystania z usług z naciskiem na poprawę jakości życia i utrzymanie samodzielności.

Dane dotyczące odbiorców wsparcia dziennego i środowiskowego, osób zagrożonych umieszczaniem w placówkach całodobowych, skatalogowane usługi i ich koszty pozwoliły zaprojektować niezbędne w BOF kierunki na lata 2024-2027.

Ważne jest doradztwo i wsparcie placówek każdego typu (DPS oraz „środowiskowych”) w transformacji – zapewnienie im szerokiej pomocy w wypracowaniu i wdrażaniu bardziej środowiskowego modelu działania placówki poprzez praktyczne warsztaty i narzędzia. Działania te zmniejszają poziom obaw i niepokoju przed „zamykaniem” placówek, upowszechnianie pozytywnych praktyk i przykładów⁸⁷.

⁸⁷ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

2.1 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA SENIORÓW

Wg stanu na 31.12.2022 roku na terenie BOF: populacja osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła w 105 014 (24,7%) ogółu mieszkańców;
w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej przebywało 651 osób starszych i przewlekle somatycznie chorych;
225 osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych z gmin BOF skierowano do domów pomocy społecznej (83% ogółu kierowanych).
Okolo 20-25% osób, które trafiły do placówek całodobowych mogłoby funkcjonować poza nimi przy wsparciu w środowisku.
20-25% seniorów deklaruje możliwość opuszczenia domu pomocy przy wsparciu w postaci usług.
98% odbiorców usług środowiskowych chciałoby jak najdłużej zachować samodzielność i mieszkać w swoim domu⁸⁸.

⁸⁸ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

TABELA 29: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA SENIORÓW

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA SENIORÓW W BOF
Działania: 1.1 Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój Koszyka Usług Społecznych – aplikacji/platformy 1.2 Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie i funkcjonowanie PZK (Partnerskiego Zespołu Koordynacji ⁸⁹). 1.3 Prowadzenie miejsca wsparcia dla seniorów i ich opiekunów 1.4 Powołanie koordynatora sieci minimum 3 Kręgów Wsparcia na rzecz seniorów 1.5 Usługa Architekta Dostępnego dla Seniora
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI DZIENNE I ŚRODOWISKOWE
Działania: 2.1 Utworzenie i prowadzenie 11 nowych form dziennego pobytu 2.2 Kontynuacja i rozszerzanie nieodpłatnych usług opiekuńczych, pielęgniarских, hospicyjnych w 7 gminach dla 200 osób 2.3 Wdrożenie usług sąsiedzkich dla minimum 100 seniorów w wieku 60 lat i więcej 2.4 Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych 2.5 Upowszechnienie, zakup i finansowanie form e-opieki dla 200 osób rocznie w BOF 2.6 Utworzenie 2 Dziennych Domów Opieki Medycznej 2.7 Przygotowanie i prowadzenie usług w 5 Centrach Zdrowia 75+ w 2 modułach: dziennym i środowiskowym 2.8 Zwiększenie liczby finansowanych przez gminy BOF usług społecznych świadczonych przez organizacje pozarządowe 2.9 Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę w 2 gminach 2.10 Podniesienie kompetencji kadry pomocy, opiekunów nieformalnych i formalnych. Utworzenie/prowadzenie Pracowni Edukacyjnej
CEL 3: NOWE STANDARDY STACJONARNEJ OPIEKI SENIORÓW
Działania: 3.1 Edukacja kadry, wolontariuszy w zakresie realizacji potrzeb seniorów 3.2 Przygotowanie do zmiany standardów: przeprowadzenie diagnozy faktycznych potrzeb, wykonanie audytu domów pomocy społecznej 3.3 Zmiana funkcjonowania domów pomocy społecznej poprzez wdrożenie w nich form środowiskowych 3.4 Utworzenie 3 rodzinnych domów pomocy dla 24 osób 3.5 Utworzenie i prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego dla 40 seniorów

⁸⁹ PZK- Partnerski Zespół Koordynacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze osób starszych). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd.2021, ROPS. Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych. Kontynuacja modelu wypracowanego w ramach projektu przez ROPS w Białymstoku.

TABELA 30: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA SENIORÓW - OPIS SZCZEGÓŁOWY

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA SENIORÓW W BOF ⁹⁰						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
1.1	Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy, aplikacji Koszyka Usług Społecznych ⁹¹ . Tworzenie obszarowych Gminnych Koszyków Usług do osób w wieku 60+ i ich rodzin/opiekunów.	Start/pilotaż 2024 Aktualizacja co kwartał w latach 2025-2027	NGO Samorządy gmin ROPS w Białymstoku Zostanie wypracowany przez SBOF, mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Prowadzenie aplikacji dla powiatów poza p. białostockim na zasadzie porozumienia współautorskiego NGO-ROPS.	150.000 zł (50.000 zł rocznie)	Budżety gmin ROPS w Białymstoku Środki zewnętrzne	Wszystkie gminy BOF
1.2	Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie i funkcjonowanie PZK (Partnerskiego Zespołu Koordynacji ⁹²). Zadania PZK: a) wypracowanie sposobu wdrożenia diagnoz funkcjonalnych w DPS, audytu, b) wyznaczanie kierunków rozwoju koszyków usług, monitorowanie postępów wdrażania Planu, propozycje innowacji i działań, c) identyfikacja / badanie możliwości rozwoju sieci wsparcia sąsiedzkiego, kręgów wsparcia, d) wypracowanie propozycji regulaminów pomocy sąsiedzkiej dla gmin BOF - dobre praktyki	2024- 2027 raz na ½ roku	SBOF FOPMB Podmioty powołane do PZK Rady Seniorów z gmin BOF Wspólne przygotowanie i powołanie podmiotów do 5 PZK, na zasadzie porozumień wielostronnych pomiędzy SBOF, a podmiotami PZK, zgodnie z Modelem Kooperacji.		Koszty własne i pozyskane na działanie przez SBOF i FOPMB	Wszystkie gminy BOF

⁹⁰ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% gmin do 2025 roku posiada miejsce koordynacji usług społecznych

⁹¹ Aplikacja/ platforma ogólnodostępna dla podmiotów i osób zapewnia dostęp do informacji o usługach (usługa przywidyje pracę minimum 2 menagerów usług i obsługi informatycznej).

⁹² PZK - Partnerski Zespół Koordynacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze osób starszych). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd. 2021, ROPS.

Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych. Kontynuacja modelu wypracowanego w ramach projektu przez ROPS w Białymstoku.

	e) wypracowanie i upowszechnienie rozwiązań prawnych ochrony seniorów (między innymi w przypadku, tzw. renty dożywotniej).					
1.3	Prowadzenie miejsca/punktu wsparcia telefonicznego dla seniorów i ich opiekunów. Miejsce działające 6 dni w tygodniu – godziny do ustalania. Obszar wsparcia: rozmowy codzienne, informacje o usługach, poradnictwo dot. możliwości korzystania z pomocy, wskazówki dot. zasobów i programów wsparcia, kierowanie na szkolenia, aspekty sprawowania opieki przez rodzinę, sprawy prawne oraz orzekania o niepełnosprawności, inne uprawnienia.	Przygotowanie 2024 Start 2025 2024-2027	NGO Samorządy gmin Zostanie ustalone z PZK, który z podmiotów lub partnerstwo przygotuje i wdroży kompleksowy projekt do FeDP (wniosek projektowy) na rzecz seniorów w BOF. Instytucje pomocy społecznej z terenu BOF, po wspólnych ustaleniach zostaną zaangażowane w ramach swoich zadań do współprowadzenia miejsca.	216.000 zł (rocznie 72.000 zł x 3 lata plus wolontariat	FEDP na lata 2021-2027⁹³ Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
1.4	Powołanie koordynatora sieci min. 3 Kręgów Wsparcia na rzecz seniorów (3 gminy) BOF-u.	Przygotowanie 2024-2025; realizacja 2025-2027	NGO Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Zostanie wypracowany przez PZK sposób przygotowania projektu oraz porozumienie gmin z NGO realizującym zadanie. Projekt zostanie przygotowany i złożony w partnerstwie z NGO.	Wartość 1 etatu x 48 m-cy	Rządowe programy celowe Fundusz Solidarnościowy PFRON Budżety gmin	Białystok
1.5	Usługa Architekta Dostępnego dla Seniora. Zatrudnienie architektów do projektowania, kosztorysowania likwidacji barier, rozwiązań służących seniorom oraz indywidualnego doradztwa.	Przygotowanie i zlecenie usługi architektów w 2025 roku	Samorządy gmin SBOF Zostanie wypracowany przez SBOF mechanizm finansowania, oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Projektowane są elastyczne formy zatrudnienia w zależności od potrzeb.	576 000 zł (rocznie 192.000 zł)	PFRON Rządowe programy celowe Budżety gmin oraz powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF

⁹³ Finansowanie z FEDP w kontekście powiązania z wyżej wskazanymi zadaniami. Miejsce mogłoby być finansowane z FEDP jedynie jako element kompleksowego projektu.

CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI DZIENNE I ŚRODOWISKOWE						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gminy/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
2.1	Utworzenie i prowadzenie ⁹⁴ 11 nowych form dziennego pobytu (330 miejsc): Gminy: Białystok – 3 miejsca (w tym KS w ramach ZIT) Czarna Białostocka - 1 Dobrzyniewo – 1 Juchnowiec Kościelny - 1 Łapy – 1 Supraśl – 1 (w tym KS w ramach ZIT BOF) Turośń Kościelny - 1 Wasilków - 1 Zabłudów - 1 Prowadzenie miejsc w wymiarze 4-8 h na terenie każdej gminy wraz z dowozem.	Uruchomienie i prowadzenie w latach 2025-2027	Samorządy gmin/ops NGO Parafie spółdzielnie mieszkaniowe PZK Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. PZK może wspierać merytorycznie jst w przygotowaniach.	1 944 000 zł (rocznie 9 KS po 648.000 zł) odjęto kwotę 2 projektów KS z niekonkurencyjnych na liście ZIT BOF)	Program Wieloletni SENIOR+ 2021-2025 FEDP na lata 2021-2027 Środki spółdzielni mieszkaniowych Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok Czarna Białostocka Dobrzyniewo Duże Juchnowiec Kościelny Łapy Supraśl Turośń Kościelna Wasilków Zabłudów
2.2	Kontynuacja i rozszerzanie dostępności nieodpłatnych usług ⁹⁵ w 7 gminach dla ok 200 osób: a) opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla min. 100 osób, b) opiekun medyczny w miejscu zamieszkania – dla min. 50 osób, c) pielęgnarska opieka długoterminowa ⁹⁶ , d) domowa opieka hospicyjna wg modelu FHPE - 50 osób ⁹⁷ . Gminy: Białystok – 120 osób Choroszcz - 20 osób Dobrzyniewo Duże - 10 osób	Analiza programów zdrowia, konkursów 2024 Zwiększenie usług 2025-2027	Samorządy gmin NGO lub OPS, MOPR Podmioty lecznicze Podmioty gospodarcze Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Podział usług należy do decyzji samorządów gmin/ops (wnioskodawcy) lub zawarcia partnerstw z NGO. Proponowane są ustalenia z NGO.	Usługi opiekuńcze 3.600. 000 zł (1 200.000 zł rocznie po 800.000 Białystok 400. 000 pozostałe gminy) Usługi domowej opieki hospicyjnej wg modelu FHPE 4.500.000 zł	FEDP na lata 2021-2027 Program Wieloletni na Rzecz Osób Starszych Aktywni na lata 2021-2025 Program Opieka 75+ NFZ: pielęgnarska opieka długoterminowa (kontynuacja zawartych umów wieloletnich) domowa opieka hospicyjna wg modelu	Białystok Choroszcz Dobrzyniewo Duże Juchnowiec Kościelny Łapy Supraśl Wasilków

⁹⁴ Usługi sposób wyliczenia: Klub seniora – 200 zł/osoba/miesiąc (średnia z programu Senior +MRPIPS), 2400 osoba/rok, 30 osób x 2400 =72 000 zł

Dzienny Dom Pomocy Społecznej - 1000 zł/osoba/miesiąc (średnia z programu Senior + MRPIPS)

Indywidualny Koszyk Usług dla Seniora – 600 zł/osoba/miesiąc (wg danych z warsztatów z ngo)

Domowa opieka hospicyjna wg modelu FHPE– 2500 osoba/miesiąc -usługi opiekuńcze 1 osoba x średnio 20 h x 12 m-cy x 50 zł z dojazdem na wsi= 12 000 zł

⁹⁵ 225 osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych skierowano do dps w 2022 r. Zaplanowano niezbędne usługi dotyczą całego BOF w kontekście minimalizowania umieszczeń w dps.

⁹⁶ Usługi pielęgnarskiej opieki długoterminowej są zabezpieczone wg umów wieloletnich w NFZ do 30.06.2028.

⁹⁷ Model opracowany i testowany przez Fundację Hospicjum Proroka Eliasza w Makówce (2021-2024) obejmuje rozszerzoną grupę odbiorców usług spoza 8 aktualnych grup jednostek chorobowych, dodatkowo usługę opiekuna medycznego, koordynatora opieki osób zależnych; budowanie sieci wsparcia z podmiotów w środowisku.

	Juchnowiec Kościelny - 20 osób Łapy - 10 osób Supraśl - 10 osób Wasilków - 10 osób			(rocznie 1.500.000) Zgodnie z kontraktem	(do ewentualnego skalowania lub negocjacji). Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	
2.3	Wdrożenie usług sąsiedzkich min. 100 seniorom w wieku 60 lat i więcej ⁹⁸ . Proponowany podział: Białystok - 50 osób Choroszcz - 5 osób Czarna Białostocka - 5 osób Dobrzyniewo - 5 osób Juchnowiec Kościelny - 5 os Łapy - 10 osób Supraśl - 5 osób Turośl Kościelna - 5 osób Wasilków - 5 osób Zabłudów - 5 osób	Przygotowanie uchwał i zmian w budżetach gmin 2024 /2025 Wdrażanie 2025-2027	Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Liczba usług do decyzji samorządów gmin/ops w Opieka nad osobami powyżej 60 roku życia może być organizowana na zlecenie samorządów. Zgodnie z przepisami, gmina w drodze uchwały może zdecydować o poszerzeniu katalogu osób, które będą mogły otrzymać usługi sąsiedzkie. Proponowane zlecenie dla NGO.	3 630.000 zł (1.210.000 zł rocznie dla 10 gmin) 121.000,00 zł Koszt budżetu państwa na gminę - dotacja: 96,800,00zł ⁹⁹ Udział własny gminy 20% Przy 5 osobach ok 12.000 zł rocznie.	Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 moduł I FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.4	Zwiększenie dostępności do usług zdrowotnych (domowych lub z dowozem): a) analiza zabezpieczenia usług: rehabilitacji, fizjoterapii, terapii, w tym terapii zaburzeń funkcji poznawczych b) przygotowanie w odpowiedzi na ogłoszenie NFZ dot. programu polityki zdrowotnej gmin BOF w roku 2024. Wykorzystanie art. 48 ¹⁰⁰ ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej do współrealizacji Planu.	Analiza kontraktów i zabezpieczeń usług przez NFZ ¹⁰¹ - 2024, 2025,2026 Zawieranie nowych umów zabezpieczających świadczenia	Samorządy gmin NGO NFZ Podmioty lecznicze Podmioty gospodarcze Proponowane jest przygotowanie programów indywidualnie w gminach lub wspólnych w ramach BOF, w odpowiedzi na ogłoszenie NFZ dot. programu	Zgodnie z negocjacjami Zgodnie z opracowanym programem zdrowotnym	NFZ Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF

⁹⁸ Opieka nad osobami powyżej 60. roku życia będzie organizowana na zlecenie samorządów. Zgodnie z przepisami, gmina w drodze uchwały może zdecydować o poszerzeniu katalogu osób, które będą mogły otrzymać usługi sąsiedzkie.

⁹⁹ Uruchomienie w gminie 10 środowisk pomocy sąsiedzkiej 10 środowisk x 800 zł brutto/brutto x 12 miesięcy =96.000,00 zł.

Obsługa gminy (koordynator, środki ochrony indywidualnej, szkolenie pierwsza pomoc) – 25.000,00 zł lub 15.000 zł gminy do 10 tys. mieszkańców.

Udział własny gminy 20% Koszt realizacji zadania: 121.000,00 zł Koszt budżetu państwa na gminę - dotacja: 96 800,00zł.

¹⁰⁰ <https://lexlege.pl/ustawa-o-swiadczeniach-opieki-zdrowotnej-finansowanych-ze-srodkow-publicznych>.

¹⁰¹ Świadczenia rehabilitacji leczniczej ambulatoryjnej i w warunkach domowych pozostają zabezpieczone w ramach umów obowiązujących do 30.06.2024r. Aktualnie trwa proces aneksowania tych umów na II półrocze 2024 r. Po przeprowadzeniu tych działań konieczna będzie ponowna analiza poziomu zabezpieczenia świadczeń od 1.07.2024 r.

		Przygotowanie programów 2024 Zwiększenie 2025-2027	polityki zdrowotnej gmin BOF w roku 2024. PZK może wspierać merytorycznie jst w przygotowaniu programów.			
2.5	Upowszechnienie, zakup i finansowanie form e-opieki ¹⁰² dla 200 osób rocznie w BOF.	2024-2027	Samorządy gmin NGO Podmioty lecznicze Podmioty gospodarcze Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Podział liczbowy usług należy do decyzji samorządów gmin/OPS (wnioskodawcy).	W roku 2025 280.000 zł (1 osoba 1400 zł/rok) W latach 2026-2027- 180.000 zł (1 osoba 900 zł/rok)	FEDP na lata 2021-2027 ¹⁰³ Fundusz solidarnościowy Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 moduł II Budżety gmin.	Wszystkie gminy BOF
2.6	Utworzenie 2 Dziennych Domów Opieki Medycznej (DDOM) jako wsparcia medycznego (świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne oraz kontynuacja leczenia) osób niesamodzielnych, w tym w szczególności osób starszych, w warunkach zbliżonych do domowych, w środowisku lokalnym (w ocenie skali poziomu samodzielności (skala Barthel) 40-65 punktów.	Przygotowanie porozumień pomiędzy podmiotami, a jst - 2024/2025 Złożenie projektów 2025 Realizacja od 2026	Podmioty lecznicze Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekt zakłada dostosowanie, doposażenie pomieszczeń przeznaczonych na DDOM, prowadzenie punktu informacyjnego oraz realizację kompleksowego wsparcia medycznego i społecznego w oparciu o indywidualny plan terapii stworzony przez zespół medyczny. Wdrożenie projektu DDOM w gminie wymaga porozumienia zawartego pomiędzy gminą, a podmiotem leczniczym – liderem projektu.	2 160.000 zł 1 080 000 zł./rok dla 2 DDOM ¹⁰⁴)	FEDP na lata 2021-2027 ¹⁰⁵ Alternatywnie: inne źródła	Białystok- 1 Miejsce do wskazania przez samorządy, wg możliwości lokalowych, partnera projektowego

¹⁰² Wyliczenie dla 200 osób rocznie: zakup 500 zł x 200 osób = 100.000 zł. Obsługa roczna 12 x 50 zł x 200 = 120.000 zł. Szkolenia/doradztwo/monitorowanie 60.000 zł rocznie.

¹⁰³ W ramach FEDP Teleopieka może być realizowana wyłącznie jako element kompleksowego wsparcia.

¹⁰⁴ W zależności od kosztu pobytu waha się między 2500 - 3900 zł. Jeżeli senior nie posiada własnego dochodu – nie ponosi żadnych opłat za usługi opiekuńcze, świadczone przez DPS. W takich sytuacjach w całości płaci gmina 6 miesięcy 15 pacjentów 2 DDOM x 15 pacjentów = 30 x 3000 = 90 000 x 12 miesięcy.

¹⁰⁵ W ramach FEDP interwencja jest zaplanowana, jednak należy mieć na uwadze, że nie wszystkie usługi będą mogły być sfinansowane z EFS+.

2.7	Przygotowanie i prowadzenie usług w 5 Centrach Zdrowia 75+ ¹⁰⁶ w 2 modułach: a) dziennym b) środowiskowym. Na terenie BOF planowane są: miasto Białystok - 3 Centra, powiat białostocki - 2 Centra.	Przygotowanie 2024 Prowadzenie 2025-2027	Wojewoda, samorządy powiatowe podmioty medyczne i lecznicze	Zgodnie z kontraktem	Program rządowy i powiatowy zgodnie z ustawą o szczególnej opiece geriatrycznej NFZ ¹⁰⁷	Powiat białostocki – 2 Centra powiat Białystok – 3 Centra
			Zasady funkcjonowania i finansowania CZ 75+ wynikają z ustawy o szczególnej opiece geriatrycznej oraz programów rządowych.			
2.8	Zwiększenie liczby finansowanych przez gminy BOF usług społecznych świadczonych przez organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie ¹⁰⁸ .	Ustalenia z NGO w 2024 Rozszerzone programy współpracy oraz konkursy gminne od 2025 roku	Samorządy gmin	Koszt Koszyka Usług na 1 osobę średnio 600 zł (zakres usług dobrany do potrzeb)	FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin oraz pozyskane zewnętrznie przez NGO Alternatywnie: inne źródła	Gminy BOF wg PWzNGO
			Proponowane jest zwiększenie/zmiana priorytetów w budżetach gmin wpisanych do Programów współpracy z NGO, na zadania zlecone NGO, po ustaleniach z Radą Gminy. Realizacja zgodnie z wpisanymi działaniami w gminnych programach współpracy z NGO.			
2.9	Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad seniorami w 2 gminach (Białystok i Łapy): wytchnieniowe, krótkoterminowe, rehabilitacyjne.	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO	3.000. 000 zł (2.000.000 m. Białystok ¹⁰⁹)	Fundusz Solidarności Rządowe programy celowe (MRPiPS) FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	Białystok Łapy
			Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania przez wybrany podmiot.			
2.10	Podniesienie kompetencji kadr pomocy, opiekunów formalnych i nieformalnych. Szkolenia w zakresie: a) pierwszej pomocy b) opieki nad osobami z chorobami otępiennymi c) opieki nad osobami nieuleczalnie chorymi d) aspektów prawnych dla opiekunów.	Przygotowanie /zebranie potrzeb 2024 Start 2025 2024-2027	Podmioty zatrudniające kadry społeczne ROPS w Białymstoku ¹¹⁰ SBOF	50.000 zł rocznie	Programy szkoleniowe MRPiPS Budżet ngo i instytucji pomocy społecznej FEDP na lata 2021-2027	Wszystkie gminy BOF

¹⁰⁶ Zgodnie z Ustawą z dnia 17 sierpnia 2023 r. o szczególnej opiece geriatrycznej.

Art. 11. 1. Obszar działania centrum obejmuje teren powiatu, jego części, kilku powiatów albo ich części, zamieszkały łącznie przez nie mniej niż 6 tys. i nie więcej niż 12 tys. osób, które ukończyły 75. rok życia, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

¹⁰⁷ Na chwilę obecną nie są znane zasady ewentualnej partycypacji oddziału NFZ w finansowaniu Centrów Zdrowia 75+.

¹⁰⁸ Zapotrzebowanie kolejno według wskazań: opiekuńczych, rehabilitacyjnych i asystenckich, transportowych, dietetycznych, prawnych, mieszkaniowych, usług drobnych napraw tzw. „Złotej Rączki”, wolontariatu osób starszych oraz wobec osób starszych. Potrzeby określone warsztatowo podczas opracowania Planu oraz na podstawie Diagnozy Ogólnopolskiej...Raport 2024.

¹⁰⁹ Kwota zgłoszona w ramach konsultacji Planu przez jst miasta Białystok.

¹¹⁰ W ramach projektu koordynacyjnego ROPS ma możliwość szkoleń z zakresu pomocy i integracji społecznej zgodnie z analizą potrzeb szkoleniowych w województwie, w tym szkolenia zgodnie z opracowanym na poziomie krajowym standardem szkolenia pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej.

	Utworzenie/prowadzenie szkoleniowej Pracowni Edukacyjnej (wypożyczonej do obsługi osób starszych/leżących) dla kształcenia w zakresie opieki pielęgnacyjnej.		SBOF przekaże do ROPS informacje dot. potrzeb szkoleniowych i ustali sposób organizacji szkoleń. Zostanie pozyskana NGO do realizacji szkoleń oraz utworzenia Pracowni. Alternatywą jest przygotowane porozumienie dot. wykorzystywania przez gminy BOF miejsca szkoleniowego – istniejącego przy pracowni NGO lub szkole policealnej w Białymstoku.		Budżet ROPS, zgodnie z planem szkoleń Alternatywnie: inne źródła	
CEL 3: NOWE STANDARDY STACJONARNEJ OPIEKI SENIORÓW						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
3.1	Edukacja kadry OPS/MOPR, wolontariuszy Dziennych Domów Pomocy, Klubów Seniora i innych miejsc usług w zakresie możliwości i realizacji potrzeb seniorów, we współpracy z podmiotami całodobowymi.	2024-2027	Podmioty zatrudniające kadry społeczne ROPS w Białymstoku ¹¹¹ NGO SBOF	Do ustalenia z ROPS lub innym podmiotem	ROPS w Białymstoku	Białystok
			SBOF przekaże do ROPS informacje dot. potrzeb szkoleniowych i ustali sposób organizacji szkoleń. Zostanie pozyskany NGO/podmiot do realizacji szkoleń.			

¹¹¹ W ramach projektu koordynacyjnego ROPS ma możliwość szkoleń z zakresu pomocy i integracji społecznej zgodnie z analizą potrzeb szkoleniowych w województwie, w tym szkolenia zgodnie z opracowanym na poziomie krajowym standardem szkolenia pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej.

3.2	Przygotowanie do zmiany standardów: a) przeprowadzenie diagnozy faktycznych potrzeb w zakresie świadczenia usług związanych z długoterminowym pobytem osób w DPS, b) wykonanie audytu domów pomocy społecznej w zakresie wskazań do pobytu w tej formie opieki osób w nim przebywających.	2024-2025	Samorządy BOF będące organem prowadzącym	300.000 zł ¹¹² (około 100.000 zł. rocznie)	Programy celowe MRPiPS ¹¹³ FEDP na lata 2021-2027 Budżet miasta Białystok i powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Samorządy BOF będące organem prowadzącym
			Proponowane jest zgłoszenie do programu celowego lub zwiększenie budżetu domów pomocy społecznej przez jst.			
3.3	Zmiana funkcjonowania DPS poprzez wdrożenie w nich form środowiskowych, między innymi: a) usług rehabilitacji, b) usług opiekuńczych (aktualnie realizowane), c) tworzenie części dziennej w ramach struktury, d) organizowanie opieki krótkoterminowej nad osobami niesamodzielnymi.	Wypracowanie zmian wspólnie z kadrą DPS w latach 2024/2025 Realizacja 2026-2027	Samorządy BOF będące organem prowadzącym		Programy celowe MRPiPS ¹¹⁴ Budżet miasta Białystok i powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Samorządy BOF będące organem prowadzącym
			Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Samorząd miasta Białystok może zlecić dps lub wspólnie z kadrą dps wypracować rozwiązania otwarcia dps na usługi w środowisku oraz ich finansowanie.			
3.4	Utworzenie 3 rodzinnych domów pomocy społecznej (24 osób) ¹¹⁵ . Upowszechnienie informacji o RDPS, edukacja NGO i osób fizycznych dotyczące procedur zakładania i prowadzenia.	Utworzenie /adaptacja 2024-2025 Prowadzenie 2026-2027	Osoby fizyczne lub organizacja pożytku publicznego samorząd wybranej gminy PZK	Koszt pobytu osoby w rodzinnym domu pomocy: 3600 os/m-c (wyliczenie z programu MRiPS z 2023) Ewentualne współfinansowanie przez gminy, zgodne z umieszczeniem	Program rozwoju rodzinnych domów pomocy MRPiPS	Miejsca do wskazania przez samorządy gmin.
			Utworzenie i adaptacja: osoba fizyczna lub opp dysponująca budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym. Standardy, rodzaj i zakres usług świadczonych przez rodzinne domy pomocy społecznej a także warunki kierowania przez jst,			

¹¹² Wyliczenie 519 miejsc w prowadzonych dps przez miasto Białystok, koszt ok 200 zł osoba/rok.

¹¹³ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% odsetek dps, w których wprowadzono badania okresowej oceny do 2025 roku.

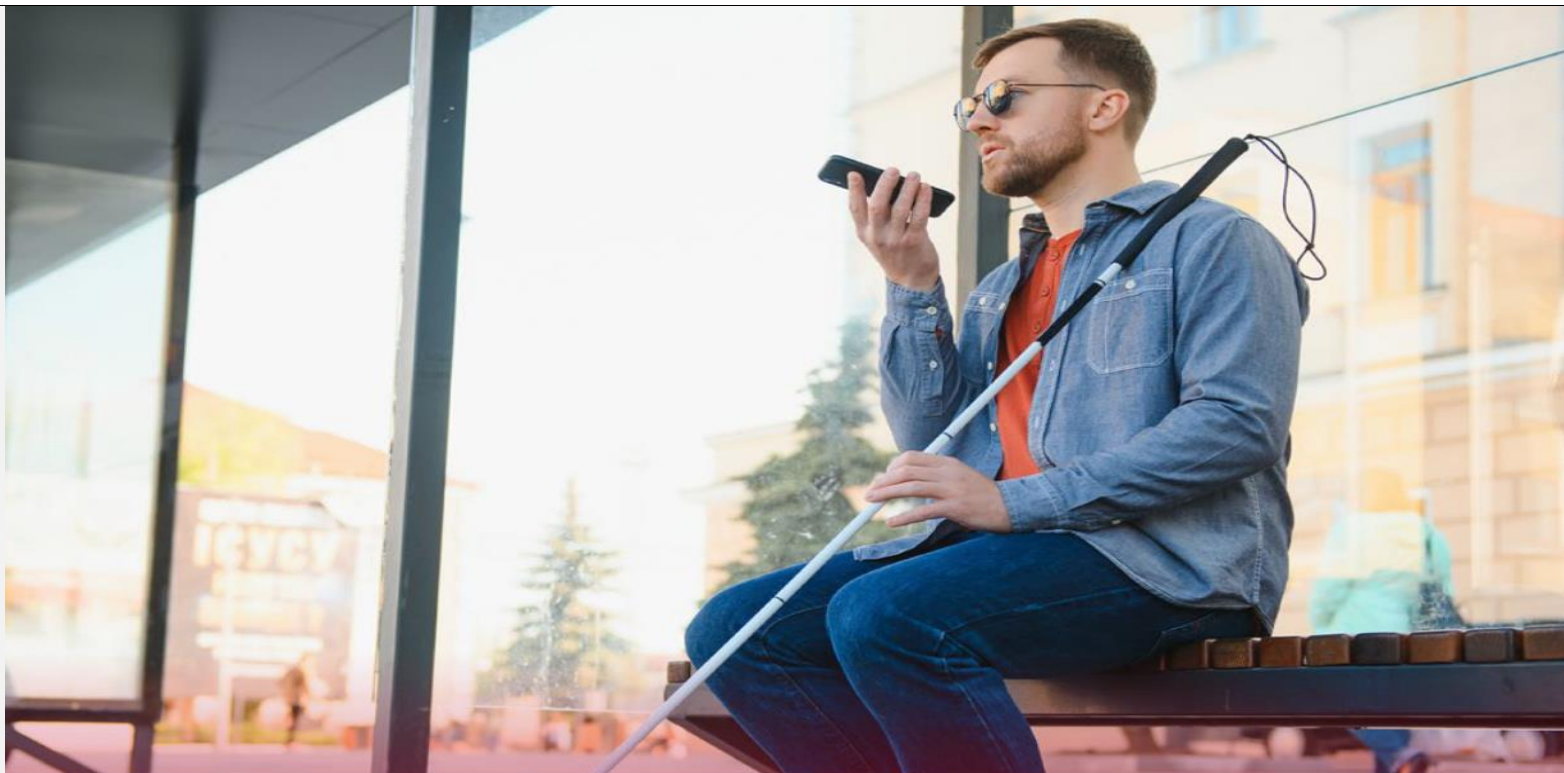
¹¹⁴ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; mają być wdrażane przez programy celowe. 40% jednostek realizować ma usługi w środowisku.

¹¹⁵ Osoba fizyczna lub organizacja porządku publicznego dysponująca budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym, w praktyce osoba posiadająca duży dom, która jest jego właścicielem bądź może go wynajmować. Standardy, rodzaj i zakres usług świadczonych przez rodzinne domy pomocy społecznej a także warunki kierowania, odpłatności i nadzoru nad nimi, określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 31 maja 2012 r.

			odpłatności i nadzoru nad nimi, określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 31 maja 2012 r. PZK włączy się w upowszechnianie i edukację NGO i osób fizycznych dot. procedur zakładania i prowadzenia.			
3.5	Utworzenie i prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego dla 40 seniorów ¹¹⁶ a) zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne, b) integracja poprzez pracę i włączanie społeczne, c) działania pedagogiczne, d) usługi opiekuńcze.	Przygotowanie i budowa i funkcjonowanie	NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania przez NGO.	15.000 000 zł	FEDP na lata 2021-2027 Środki EFRR i własne ngo Alternatywnie: inne źródła	Miejsce: Choroszcz Korzystający: mieszkańcy BOF

¹¹⁶ Funkcjonowanie gospodarstwa opiekuńczego musi się wpisywać w zasady DI co jest podstawą finansowania ze środków UE.

2.2 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wg 2021 roku liczba osób niepełnosprawnych na terenie BOF wyniosła 55 858, co stanowiło 13,2% mieszkańców¹¹⁷.

Na koniec grudnia 2022 roku 285 OzN przebywało w miejscach całodobowych (180 dorosłych, 105 dzieci¹¹⁸) oraz 28 w mieszkaniach wspomaganych i treningowych.

Rocznie ok 14 ze 100 OzN, z gmin BOF, kierowanych jest do domów pomocy społecznej poza miejsce zamieszkania.

30-40% osób w placówkach deklaruje, że mogłoby funkcjonować samodzielnie, ze wsparciem w postaci usług środowiskowych, a 35% – w mieszkaniu wspomagany, 83% odbiorców jest za rozwojem usług środowiskowych, które umożliwiłyby im pozostawanie w domu¹¹⁹.

¹¹⁷ Prawne orzeczenie o niepełnosprawności posiadało 9%

¹¹⁸ 285 OzN: 180 dorosłych- 168 w domu pomocy społecznej, 12 w COM. 105 dzieci z niepełnosprawnościami: 102 dzieci w domu pomocy społecznej oraz 3 w RPOIT (łącznie 25 dzieci, wliczone 3 z BOF).

¹¹⁹ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

TABELA 31: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH OPIEKUNÓW	
Działania:	
1.1 Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy /aplikacji ogólnodostępnej Koszyka Usług Społecznych	
1.2 Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji (PZK)	
1.3 Prowadzenie miejsca koordynacji zasobami mieszkań treningowych i wspomaganych dla OzN w BOF	
1.4 Powołanie koordynatora sieci oraz min. 3 Kręgów Wsparcia rodziców/ opiekunów OzN dla gmin BOF-u	
1.5 Usługa Architekta Dostępnego dla OzN	
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI DZIENNE I ŚRODOWISKOWE	
Działania:	
2.1 Zwiększenie liczby świadczonych nieodpłatnych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych	
2.2 Rozwój usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością wraz z transportem do OzN	
2.3 Rozwój e-usług wraz ze szkoleniem OzN i ich opiekunów	
2.4 Świadczenie usługi opieki wytnieniowej w ramach pobytu dziennego w 5 gminach dla 40 osób	
2.5 Usługi transportowe dla mieszkańców OzN w BOF	
2.6 Zwiększenie liczby usług rehabilitacji, fizjoterapii, domowej rehabilitacji wraz z dojazdem	
2.7 Utworzenie i prowadzenie 3 wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Wzmocnienie potencjału i kadry wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	
2.8 Likwidacja barier architektonicznych w 7 gminach	
CEL 3: ROZWINIĘTA OFERTA MIESZKAŃ WSPOMAGANYCH I TRENINGOWYCH	
Działania:	
3.1 Przygotowanie i prowadzenie 2 Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych dla 24 osób	
3.2 Utworzenie 30 nowych mieszkań treningowych lub wspomaganych	
3.3 Utworzenie i prowadzenie 2 Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnych dla 40 osób	
CEL 4: NOWE STANDARDY STACJONARNEJ OPIEKI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	
Działania:	
4.1 Przygotowanie i przeprowadzenie badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca	
4.2 Zagregowanie danych dotyczących profilu OzN	
4.3 Szkolenia kadr dot. rozwiązań deinstytucjonalizacji	
4.4 Adaptacja 3 mieszkań i świadczenie usługi opieki wytnieniowej w ramach pobytu całodobowego	

TABELA 32: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – OPIS SZCZEGÓŁOWY

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, ICH OPIEKUNÓW ¹²⁰						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina /powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
1.1	Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy, aplikacji ogólnodostępnej Koszyka Usług Społecznych. Tworzenie obszarowych Gminnych Koszyków Usług, w tym skierowanych do OzN i rodzin.	Start/pilotaż 2024 Aktualizacja co kwartał w latach 2024-2027	NGO samorządy gmin ROPS w Białymstoku SBOF Zostanie wypracowany przez SBOF, mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Prowadzenie aplikacji dla powiatów poza białostockim na zasadzie porozumienia współautorskiego NGO-ROPS.	Wpisany w DI seniorów	Budżety gmin ROPS w Białymstoku Środki zewnętrzne	Wszystkie gminy BOF
1.2	Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji ¹²¹ (PZK). Zadania PZK (między innymi): a) wypracowanie sposobu wdrożenia diagnoz funkcjonalnych w domach pomocy społecznej, audytu, okresowej oceny samodzielności OzN. b) wypracowanie założeń współpracy w realizacji programów zdrowotnych zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej w odpowiedzi na nabór programów w NFZ.	Założenia 2024 Przygotowanie programów zdrowotnych w BOF w 2024 (II połowa) 2024- 2027 raz na ½ roku	SBOF FOPMB Samorządy gmin i podmioty powołane do PZK Wspólne przygotowanie i powołanie podmiotów do 5 PZK na zasadzie porozumień wielostronnych pomiędzy SBOF, a podmiotami PZK, zgodnie z Modelem Kooperacji.		Koszty własne i pozyskane na działanie przez SBOF i FOPMB	Wszystkie gminy BOF
1.3	Prowadzenie miejsca koordynacji zasobami mieszkań treningowych i wspomaganych dla Oz N w BOF.	Zebranie informacji 2024 Utworzenie mieszkań 2025 Prowadzenie	NGO PZK	1.000.000 zł (500.000 zł rocznie)	Rządowe programy celowe FEDP na lata 2021-2027	Wszystkie gminy BOF

¹²⁰ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% gmin do 2025 posiada miejsce koordynacji usług społecznych.

¹²¹ PZK - Partnerski Zespół Kooperacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze niepełnosprawności). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd. 2021. Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych. Kontynuacja modelu wypracowanego w ramach projektu przez ROPS w Białymstoku.

	W miejscu koordynacji wspierać najemców będzie specjalista ds. najmu, integracji, case manager, obsługa techniczna, radca prawny.	2026-2027	Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekt zostanie przygotowany i złożony w partnerstwie z NGO.		Alternatywnie: inne źródła	
1.4	Powołanie koordynatora sieci oraz min. 3 Kręgów Wsparcia rodziców/ opiekunów OzN (3 gminy) BOF-u.	Przygotowanie 2024-2025; realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekt zostanie przygotowany i złożony w partnerstwie z NGO.	Wartość 1 etatu x 48 m-cy	Rządowe programy celowe Fundusz Solidarnościowy PFRON Budżety gmin	Białystok Inne gminy wg ustaleń
1.5	Usługa Architekta Dostępnego dla OzN. Zatrudnienie 2 architektów do projektowania i kosztorysowania likwidacji barier oraz rozwiązań służących OzN, indywidualnego doradztwa.	Przygotowanie i zlecenie usługi 2 architektów w 2025 r	Samorządy gmin SBOF Zostanie wypracowany mechanizm finansowania przez SBOF oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Projektowane są elastyczne formy zatrudnienia w zależności od potrzeb.	Koszt wpisany do Planu Di seniorów	PFRON Rządowe programy celowe Budżety gmin oraz powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI DZIENNE I ŚRODOWISKOWE						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gminy/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
2.1	Zwiększenie liczby świadczonych nieodpłatnych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Planowane zwiększenie w BOF dotyczy min 100 osób ¹²² w 7 gminach: Białystok – 60 osób Czarna Białostocka – 5 osób Juchnowiec Kościelny – 5 osób	Przygotowanie Dokonanie analiz uchwał gmin 2024 Zwiększenie w latach 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest, aby samorządy gmin dokonały analizy możliwości zmian uchwał rady gminy w sprawie szczegółowych	3.600. 000 zł ¹²³ (1 200.000 zł rocznie po 800.000 Białystok 400. 000 pozostałe gminy)	Program Wieloletni na Rzecz Osób Starszych 2021-2025 FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin	Białystok Czarna B. Juchnowiec K. Łapy Supraśl Wasilków Zabłudów

¹²² 225 osób kierowanych do dps w roku, 1167 przyznano w 2022 usługi op., wzrost usług dla osób z niepełnosprawnościami o 100 i wzrost A00zN o 100 oraz min 200 osób spośród, ponad 17.000 osób niepełnosprawnych biologicznie.

¹²³ Koszt usługi 100 osób x 20 h x 12 m-cy x 50 zł z dojazdem na wsi.

	Łapy – 10 osób Supraśl – 5 osób Wasilków – 10 osób Zabłudów – 5 osób		warunków przyznawania i odpłatności za usługi. Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Przygotowanie i realizacja projektu przez NGO wg zasad konkursowych. Liczbę usług proponuje się dokonać w ramach ustaleń z NGO, samorządów gmin/ops.		Alternatywnie: inne źródła	
2.2	Rozwój usługi AOOZN wraz z transportem do OzN. Planowany jest wzrost o 100 osób korzystających z usług ¹²⁴ Białystok – 50 osób Choroszcz – 10 osób Łapy – 20 osób Wasilków – 10 osób Zabłudów -10 osób	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin MOPR/OPS NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Liczbowe ustalenie usług proponuje się dokonać w ramach ustaleń z NGO, decyzji samorządów gmin/ops (wnioskodawcy) lub zawarcia partnerstw z NGO.	3.000.000 zł, w tym 2.300.000 zł m. Białystok	PFRON Fundusz solidarnościowy Program Asystent osobisty osoby z niepełnosprawności	Białystok Choroszcz Łapy Wasilków Zabłudów
2.3	Rozwój e-usług wraz ze szkoleniem OzN i ich opiekunów w gminach: Białystok Choroszcz Łapy Wasilków Zabłudów	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Liczbowe ustalenie usług proponuje się dokonać w ramach ustaleń samorządów gmin z NGO.	W roku 2025 - 280.000 zł ¹²⁵ W latach 2026-2027- 180.000 zł	PFRON Rządowe programy celowe MRPiPS i MZ FEDP na lata 2021-2027 ¹²⁶ Fundusz solidarnościowy	Białystok Choroszcz Łapy Wasilków Zabłudów
2.4	Świadczenie usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania dla 40 osób w 5 gminach: Białystok	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO	518 400 zł	PFRON Fundusz solidarnościowy	Białystok Choroszcz Dobrzyniewo D. Łapy

¹²⁴ W 2022 roku korzystało z usług AOOZN 820 osób.

¹²⁵ Planowanych jest ok 200 rocznie – zakup 200 x 500 zł = 100.000 zł. Obsługa roczna 12 x 50 zł x 200 = 120.000 zł. Szkolenia/doradztwo/monitorowanie 60.000 zł rocznie.

¹²⁶ Możliwość realizacji jako element kompleksowego wsparcia z uwzględnieniem demarkacji z projektem strategicznym województwa w zakresie teleopieki.

	Choroszcz Dobrzyniewo D. Łapy Zabłudów		Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Liczbowe ustalenie usług proponuje się dokonać w ramach ustaleń samorządów z NGO.	(rocznie 1.728.000 w 5 gminach ¹²⁷)	FEDP na lata 2021-2027	Zabłudów
2.5	Usługi transportowe dla mieszkańców OzN w BOF, w tym: a) wypracowanie możliwości wspólnego dowozu przez gminy, b) zakup transportu, c) dowozy i obsługa dowozów OzN, d) usługa door-to-door (Białystok i Łapy).	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin SBOF Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Zostanie wypracowany przez SBOF porozumienie oraz ewentualnie mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania).	800.000 zł (po 200.000 zł zakup 200.000 zł przewozy 200.000 rok)	PFRON, FEDP na lata 2021-2027 ¹²⁸ Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.6	Zwiększenie liczby usług rehabilitacji, domowej rehabilitacji, fizjoterapii domowej wraz z dojazdem, w tym: ¹²⁹ a) wdrożenie programu dofinansowania rehabilitacji w mieście Białystok, b) analiza świadczeń wraz z 6 podmiotami ich udzielającymi w kontekście możliwości realizacji, c) przygotowanie programów zdrowotnych zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej.	Przygotowanie, analiza 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin Podmioty lecznicze, gospodarcze NGO PZK Podmioty w ramach własnych projektów lub przygotowanie w odpowiedzi na ogłoszenie NFZ dot. programu polityki zdrowotnej gmin BOF. PZK może wspierać merytorycznie jst w przygotowaniach programów. Do programu zdrowotnego dla gmin może zostać wypracowany mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania).	Wg potrzeb	NFZ – programy zdrowotne Budżet m. Białystok Alternatywnie: inne źródła	
2.7	Utworzenie i prowadzenie 3 wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego w gminach: Łapy Wasilków	Przygotowanie i szkolenia 2024	Podmioty lecznicze Podmioty gospodarcze NGO	630.000 zł, W tym 30.000 szkolenie	PFRON	Łapy Wasilków Zabłudów

¹²⁷ Średnio 60 godzin miesięcznie na osobę, 40 osób x 12 m-cy x 60 zł.

¹²⁸ Możliwość realizacji jako element kompleksowego wsparcia.

¹²⁹ Świadczeń rehabilitacji domowej mogą udzielać świadczeniodawcy mający zakontraktowany zakres fizjoterapia ambulatoryjna, pod warunkiem posiadania odpowiedniego personelu. Na obszarze wskazanych gmin jest to obecnie 6 świadczeniodawców. Świadczenia pacjentom posiadającym znaczny stopień niepełnosprawności są nielimitowane.

	Zabłudów Wzmocnienie potencjału kadry wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego w zakresie doradztwa w doborze sprzętu, treningów z zakresu samoobsługi.	Utworzenie nowych – 2025 Prowadzenie 2026-2027	Podmioty w ramach własnych projektów z pozyskanych źródeł. Projektowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania.		FEDP na lata 2021-2027 ¹³⁰ Alternatywnie: inne źródła	
2.8	Likwidacja barier architektonicznych w 7 gminach: Białystok Juchnowiec Kościelny Łapy Supraśl Turośń K Wasilków Zabłudów	2024-2027	Samorządy gmin, NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania.	5.000.0000 zł	PFRON Rządowe programy celowe Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok Juchnowiec Kościelny Łapy Supraśl Turośń K Wasilków Zabłudów
CEL 3: ROZWINIĘTA OFERTA MIESZKAŃ WSPOMAGANYCH I TRENINGOWYCH						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/ powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
3.1	Przygotowanie i prowadzenie 2 Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych dla 24 osób.	Przygotowanie 2024/2025 Uruchomienie 2026 i kolejne Prowadzenie 2027 i kolejne (2 rocznie)	NGO samorządy gminne Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekt na WSM może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	15.000 000 zł	PFRON Program Samodzielność – Aktywność – Mobilność! Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe ¹³¹	Białystok Zabłudów
3.2	Utworzenie i prowadzenie 30 nowych mieszkań treningowych lub wspomaganych ze zindywidualizowanym koszykiem usług ¹³² dla Oz N	Przygotowanie 2024/2025 Uruchomienie 2026 Prowadzenie 2027	Samorządy gminne NGO	2.400 000 zł, w tym: 1.800.000 zł	PFRON FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin	Białystok Łapy Turośń K Zabłudów

¹³⁰ Możliwe do sfinansowania jako element kompleksowego wsparcia.

¹³¹ Łączna wartość dofinansowania wynosi maksymalnie 625.000,00 zł na jedno mieszkanie dla jednej osoby wraz z częścią wspólną, w tym do 500 000 zł na realizację inwestycji do poziomu stanu surowego zamkniętego i 125 000 zł (czyli 25 % tej kwoty) na wykończenie i wyposażenie jednego mieszkania. Łączna wartość dofinansowania wynosi nie więcej niż 7.500.000,00 zł na jeden Projekt WSM.

¹³² Koszyk usług społecznych (diagnoza, wsparcie terapeutyczne, medyczne, asystenckie, opiekuńcze itp.) pozwala OzN skorzystać z odpowiedniej ścieżki, indywidualnie dobranej dla osoby. Budowanie indywidualnego koszyka oparte będzie o dostępne usługi zgromadzone w systemie aplikacji Koszyk Usług Społecznych.

	Zgłoszono: 19 mieszkań dla Białegostoku, 7 mieszkań w Łapach, 2 w Zabłudowie, 2 w Turośń K. (Prowadzenie mieszkań opisano w pkt 1.3).		Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekty na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	koszt utworzenia – adaptacje 30 mieszkań x 60.000 zł Prowadzenie 2026-2027 po 300.000 zł rocznie	Alternatywnie: inne źródła	
3.3	Utworzenie i prowadzenie 2 Centrów Opiekuńczo-mieszkalnych dla 40 osób (2 COM po 20 osób).	Przygotowanie 2024/2025 Uruchomienie 2026 Prowadzenie 2027	Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekt na COM może złożyć samorząd, samodzielnie lub w partnerstwie.	6 000 000 zł	Fundusz Solidarnościowy Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”	Białystok Juchnowiec K.
CEL 4: NOWE STANDARDY STACJONARNEJ OPIEKI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
4.1	Przygotowanie i przeprowadzenie badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca we wszystkich domach pomocy społecznej.	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2026	DPS z terenu BOF NGO Proponowane jest złożenie wniosku do programu celowego dps lub zwiększenie budżetu domów pomocy społecznej przez jst.	Wpisany w Plan DI seniorów	Programy celowe MRPiPS ¹³³ Budżet FEDP na lata 2021-2027	Białystok
4.2	Zagregowanie danych dotyczących profilu Osób przebywających i kierowanych do DPS (rodzaj niepełnosprawności, przyczyna).	2025-2026	DPS z terenu BOF SBOF Podmioty prowadzące dps przekażą dane z badania do monitoringu PDUS w BOF, prowadzonego przez SBOF	Bez kosztowo		Białystok

¹³³Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% dps wprowadziło badania do 2025.

4.3	Szkolenia personelu DPS dot. możliwości wdrażania rozwiązań DI (6 grup szkoleniowych) w celu przygotowania adekwatnych, lokalnych usług dziennych i środowiskowych.	2025 -2027	DPS z terenu BOF SBOF	30.000 zł	ROPS w Białymstoku Fundusz szkoleniowy	Białystok
			SBOF zgłosi do instytucji szkoleniowych potrzeby w celu organizacji szkoleń. Kadra domów pomocy społecznej zostanie objęte szkoleniami.			
4.4	Adaptacja 3 mieszkań oraz świadczenie usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu całodobowego (30 dniowej w mieszkaniach) ¹³⁴ .	Przygotowanie wniosku 2024-2025 Adaptacja i realizacja 2026-2027	NGO Samorządy gmin Dps z terenu BOF	396.000 zł Adaptacja 180.000 zł Pobyty 216.000 zł (108.000zł rocznie, 3 mieszkania dla 12 osób x 3000 zł m-c)	FEDP na lata 2021-2027 ¹³⁵ Fundusz solidarnościowy, PFRON	Wszystkie gminy
			Projekt może złożyć NGO, samorząd, DPS, samodzielnie lub w partnerstwie do określonego źródła finansowania.			

¹³⁴ Wyliczenie: 3 mieszkania dla 12 osób x 3000 zł m-c.

¹³⁵ Wg Departamentu EFS świadczenie usługi wytchnieniowej musi się wpisywać w DI.

2.3 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ

Na mieszkania socjalne i komunalne w 2022 roku na terenie BOF oczekiwało 172 osób i rodzin;
 Na 31.12.2022 roku 207 osób w kryzysie bezdomności przebywało w podmiotach całodobowych, a ok. 180 w mieszkaniach czasowych (treningowych);
 91 osób znajdowało się w kryzysie migracji lub uchodźczym.
 55% osób w kryzysie bezdomności przebywa w noclegowaniach powyżej 5 lat¹³⁶
 83% osób przebywających w placówkach chciałoby się usamodzielnąć;
 według 69% najpilniejsza potrzeba to mieszkania¹³⁷.

¹³⁶ Grewiński M., Lizut J., Rabej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

¹³⁷ Jw.

TABELA 33: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA OSÓB I RODZIN W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI	
Działania:	1.1 Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy /aplikacji ogólnodostępnej Koszyka Usług Społecznych 1.2 Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Kooperacji (PZK). Wypracowanie rozwiązań zabezpieczenia pobytu osób na terenie gminy, gdzie przebywa osoba pozbawiona schronienia 1.3 Utworzenie Biura Najmu Społecznego lub Społecznej Agencji Najmu jako miejsca koordynacyjnego zasobami mieszkaniowego dla BOF
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI ŚRODOWISKOWE	
Działania:	2.1 Organizacja i prowadzenie Centrum Dziennego Wsparcia (z usługami streetworkerów) 2.2 Wprowadzenie usług; psychologa, terapeuty uzależnień w miejscach całodobowych 2.3 Wypracowanie współpracy z Centrum Zdrowia Psychicznego i realizacja celowego wsparcia przez terapeutów i koordynatorów 2.4 Szkolenia dla kadr pomocy dot. pracy z osobami i rodzinami w kryzysie bezdomności 2.5 Prowadzenie Mobilnego Punktu Pomocy w Zabłudowie 2.6 Uruchomienie i prowadzenie 2 nowych Centrów Integracji Społecznej 2.7 Remonty, readaptacje i doposażenie istniejących placówek udzielających tymczasowego schronienia
CEL 3: WDROŻONE ROZWIĄZANIA MIESZKANIOWE	
Działania:	3.1 Utworzenie 50 mieszkań treningowych, wspomaganych 3.2 Prowadzenie 110 mieszkań treningowych/wspomaganych w BOF z koszykiem usług 3.3 Kompleksowa przebudowa zabytkowych budynków wraz ze zmianą sposobu użytkowania z przeznaczeniem na mieszkania komunalne 3.4 Budowa nowych mieszkań o dobrym standardzie i niskim czynszu w 5 gminach w ramach rządowego programu wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego

**TABELA 34: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ-
OPIS SZCZEGÓŁOWY**

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA OSÓB I RODZIN W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI¹³⁸						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina /powiat
			Proponowany sposób wdrożenia			
1.1	Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy, aplikacji ogólnodostępnej Koszyka Usług Społecznych. Tworzenie obszarowych Gminnych Koszyków Usług, w tym do osób w kryzysie bezdomności.	Start/pilotaż 2024 Aktualizacja co kwartał w latach 2024-2027	NGO Samorządy gmin Zostanie wypracowany przez SBOF, mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Prowadzenie aplikacji dla powiatów poza p. białostockim na zasadzie porozumienia współautorskiego NGO-ROPS.	<i>Wpisany w DI seniorów</i>	Budżety gmin ROPS w Białymstoku Środki zewnętrzne	Wszystkie gminy BOF
1.2	Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie PZK (Partnerskiego Zespołu Koordynacji) ¹³⁹ Zadania PZK: a) Wypracowanie i wdrożenie procedur przyjęć interwencyjnych dla gmin z obszaru BOF. b) Wypracowanie i wdrożenie zmian w kryteriach przydzielania mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie BOF. c) Wypracowanie ewaluacji efektywności i mierników planów usamodzielniania. d) Wypracowanie rozwiązań zabezpieczenia pobytu osób i rodzin bezdomnych na terenie gminy, w której przebywa osoba pozbawiona schronienia.	Przygotowanie 2024 Praca PZK 2024-2027	SBOF FOPMB Samorządy gmin i podmioty powołane do PZK Wspólne przygotowanie i powołanie podmiotów do 5 PZK na zasadzie porozumień wielostronnych pomiędzy SBOF, a podmiotami PZK, zgodnie z Modelem Kooperacji. Zostaną zorganizowane spotkania i wymiana		Koszty własne i pozyskane na działanie przez SBOF i FOPMB	Wszystkie gminy BOF

¹³⁸ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% gmin do 2025 posiada miejsce koordynacji usług społecznych.

¹³⁹ PZK- Partnerski Zespół Kooperacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (ngo, gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze bezdomności). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd. 2021. Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych.

			doświadczeń dla gmin BOF, służące wypracowaniu rozwiązań. Przygotowane rekomendacje zostaną przedstawione władzom gmin.			
1.3	Utworzenie Biura Najmu Społecznego lub Społecznej Agencji najmu jako miejsca koordynacyjnego zasobami mieszkaniowymi dla BOF. W miejscu koordynacji wspierać najemców będzie specjalista ds. najmu, integracji, case manager, obsługa techniczna, radca prawny.	Przygotowanie 2024/2025 Uruchomienie 2026	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania przez wybrane NGO, zajmujące się bezdomnością.	Wpisany w obsługę mieszkań – pkt 3.3	Rządowe programy celowe ¹⁴⁰ Program Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI ŚRODOWISKOWE						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina /powiat
			Proponowany sposób wdrożenia			
2.1	Organizacja i prowadzenie Centrum Dziennego Wsparcia z usługami 4 streetworkerów na terenie BOF, 2 w mieście Białystok, 2 dla pozostałych gmin BOF; Koszty obejmują: wynajem pomieszczeń, środki czystości, pomoc ambulatoryjna medyczna, leki, art. medyczne utrzymanie.	Przygotowanie 2024 Wdrażanie 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekty na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie. Ewentualnie wprowadzenie zmian w budżecie gmin. Wypracowanie mechanizmu finansowania usług.	1 080 000 zł (360.000 rocznie, w tym: 180.000 miasto Białystok 180.000 gminy poza B. 20 000 rok)	Rządowe programy celowe ¹⁴¹ Program Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym NFZ Środki zewnętrzne pozyskane przez ngo FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF

¹⁴⁰ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; liczba gmin.

¹⁴¹ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; liczba gmin, w których świadczone są usługi systemowe, w tym streetworkerów.

2.2	Wprowadzenie usług; psychologa, terapeuty uzależnień dostępnych w miejscach czasowego pobytu osób w kryzysie bezdomności.	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	NGO Samorządy gmin BOF Poradnie, podmioty lecznicze Proponowane jest zawarcie porozumień przez NGO, prowadzących miejsca noclegowe, z poradniami w celu zwiększanie kontraktowania usług w NFZ w miejscu pobytu osób bezdomnych. Ewentualnie wprowadzenie zmian w budżecie gmin. Wypracowanie mechanizmu finansowania usług. Projektowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania przez samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	600.000 zł (200.000 zł rocznie)	NFZ ¹⁴² Środki zewnętrzne pozyskane przez ngo FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.3	Wypracowanie współpracy z Centrum Zdrowia Psychicznego i realizacja celowego wsparcia przez terapeutów środowiskowych i koordynatorów CZP w zakresie usług.	Przygotowanie porozumień 2024 Realizacja 2025-2027	NGO OIK MOPR Policja Straż Miejska Izba Wyrzeźwień Proponowane jest zawieranie porozumień przez NGO prowadzących miejsca noclegowe z CZP, w celu świadczenia usług w miejscu pobytu osób bezdomnych.	Bez kosztowo	-	Wszystkie gminy BOF
2.4	Szkolenia dla kadr pomocy społecznej (asystentów rodzin, organizatorów pieczy, opiekunów usamodzielnia, pracowników CZP) dot. specyfiki pracy z osobami	Przygotowanie 2024	MOPR, ops z terenu gmin NGO	48.000 zł (16.000 rocznie)	Środki pozyskane przez NGO	Wszystkie gminy BOF

¹⁴² Brak jest możliwości dedykowania określonych świadczeń lub osób personelu udzielającego świadczeń dla konkretnej grupy społecznej (np. nie ma możliwości, aby w ramach umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej świadczenia zostały zakontraktowane i udzielane były wyłącznie osobom w kryzysie bezdomności).

	i rodzinami w kryzysie bezdomności (około 30 osób, 2 grupy).	Realizacja 2025-2027	SBOF przekaże do MOPR i ROPS potrzeby szkoleniowe i ustali sposób organizacji szkoleń. NGO lub JST mogą pozyskać finanse szkoleniowe z programów celowych (wnioski projektowe).		Budżet szkoleniowy Program Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym ROPS w Białymstoku	
2.5	Prowadzenie Mobilnego Punktu Pomocy w Zabłudowie, z usługami psychologa, prawnika i innych specjalistów, z dojazdem do miejsca zamieszkania lub pobytu osób potrzebujących.	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorząd gminy Zabłudów Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	180.000 zł (60.000 zł rocznie)	Środki zewnętrzne FEDP na lata 2021-2027 Budżet gminy Zabłudów	Zabłudów
2.6	Uruchomienie i prowadzenie 2 nowych Centrów Integracji Społecznej.	Określenie miejsca 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania przez NGO, po ustaleniu z zainteresowaną gminą miejsca CIS.	900.000 zł (300.000 zł rocznie)	Fundusz Pracy Środki zewnętrzne FEDP na lata 2021-2027, Budżety gmin	Miejsce do wskazania przez samorządy.
2.7	Remonty, readaptacje i doposażenie istniejących placówek udzielających tymczasowego schronienia.	2024-2027	Samorząd miasta Białystok NGO Samorząd gminy może na podstawie zapisów PDUS w BOF, wprowadzić działanie do budżetu gminy. Proponuje się złożenie wniosku o finansowanie remontów miejsc całodobowych.	300.000 zł	Rządowe programy celowe Program Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym Środki zewnętrzne FEDP na lata 2021-2027, Budżet gminy Białystok	Białystok

CEL 3: WDROŻONE ROZWIĄZANIA MIESZKANIOWE						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne Proponowany sposób wdrożenia	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/ powiat
3.1	Utworzenie 50 mieszkań treningowych i wspomaganych.	Przygotowanie 2024/2025 Uruchomienie 2026	NGO Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosków do określonego źródła finansowania. Projekty na to działanie może złożyć wybrane NGO, zajmujące się bezdomnością.	3.000.000 zł (adaptacja 50 mieszkań x 60.000 zł)	Rządowe programy celowe ¹⁴³ FEDP na lata 2021-2027 Środki własne NGO	Białystok oraz inne zainteresowane gminy
3.2	Prowadzenie docelowo 110 mieszkań treningowych i wspomaganych (60 istniejących mieszkań plus 50 nowych) dla ok 330 osób (3 osoby średnio x 110 mieszkań) ze zindywidualizowanym koszykiem usług ¹⁴⁴ dla osób w kryzysie bezdomności.	Prowadzenie w 2025 mieszkań – 60 mieszkań W 2026 – 80 W 2027 – 110 mieszkań	Samorządy gmin NGO Projekty na to działanie może złożyć NGO, samodzielnie lub w partnerstwie z samorządem do określonego źródła finansowania.	2.400.000 W latach 2025- 500.000 zł 2026- 800.000 zł 2027 – 1.100.000 zł	FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok oraz inne zainteresowane gminy
3.3	Kompleksowa przebudowa zabytkowych budynków wraz ze zmianą sposobu użytkowania z przeznaczeniem na mieszkania komunalne (ul. ks. Suchowolca 25B,25C, 25E, 25G).	Przygotowanie 2024 Realizacja 2025-2027	Samorząd miasta Białystok Opisane w LPR	15.000 000 zł	Budżet gminy Białystok zapisane w LPR m. Białystok	Białystok

¹⁴³ Jw., liczba mieszkań.

¹⁴⁴ Koszyk usług społecznych (diagnoza, wsparcie terapeutyczne, medyczne, asystenckie, opiekuńcze itp.) pozwala osobom w kryzysie bezdomności skorzystać z odpowiedniej ścieżki, indywidualnie dobranej dla osoby. Budowanie indywidulanego koszyka oparte będzie o dostępne usługi zgromadzone w systemie aplikacji Koszyk Usług Społecznych.

3.4	Budowa nowych mieszkań o dobrym standardzie i niskim czynszu w 5 gminach w ramach rządowego programu wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego (JST mogą wnioskować do Banku Gospodarstwa Krajowego ¹⁴⁵ o dofinansowanie budowy energooszczędnych mieszkań dla osób o niskich i średnich dochodach).	Przygotowanie/ wnioskowanie 2024-2026	Samorządy gmin	Wg wskazań BGK	Krajowy Plan Odbudowy oraz BGK	Budowa mieszkań w gminach: Dobrzyniewo D, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Zabłudów
			Zgodnie z wytycznymi BGK			

¹⁴⁵ Wsparcie przyznawane jest w formie bezzwrotnego grantu 15-25% wartości i łączy się ze wsparciem krajowym program BSK. wysokość bezzwrotnych dopłat może wynieść nawet 80 proc. kosztów inwestycji. Przedsięwzięcie musi zostać zrealizowane do 31 sierpnia 2026 r.

2.4 DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

W 2022 roku na terenie BOF: ponad 30 tysięcy osób leczyło się w poradniach zdrowia psychicznego i psychologicznych;
Na dzień 31.12.2022 roku w placówkach całodobowych przebywało 319 osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz ponad 100 leczących się z powodu uzależnienia.
Od 29-39 osób rocznie gminy BOF kierowały do domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
Osoby w kryzysach psychicznych zbyt późno zwracają się o pomoc do specjalistycznych placówek, dla 43% był to okres roku lub dłużej.
69% potrzebuje specjalistycznej opieki, asystentury, terapii i rehabilitacji, by pozostać w środowisku¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

TABELA 35: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

CEL 1:	
SKOORDYNOWANY SYSTEM WSPARCIA DLA OSÓB W KRYZYSIE PSYCHICZNYM, ICH OPIEKUNÓW I RODZIN	
Działania: 1.1 Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy Koszyka Usług Społecznych 1.2 Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji (PZK) 1.3 Prowadzenie miejsca koordynacyjnego zasobami mieszkaniowymi – Biura Najmu Społecznego lub Społecznej Agencji Najmu	
CEL 2:	
DOSTĘPNA OFERTA USŁUG WE WCZESNEJ FAZIE KRYZYSU PSYCHICZNEGO	
Działania: 2.1 Prowadzenie minimum 3 Centrów Zdrowia Psychicznego. Uruchomienie Klubów pacjenta w gminach BOF 2.2 Szkolenia kadry w zakresie kompetencji do prowadzenia terapii środowiskowej dzieci i młodzieży oraz podpisanie umów z absolwentami 2.3 Wprowadzenie zachęt na przykład finansowych lub mieszkaniowych dla psychiatrów, geriatrów na terenie BOF 2.4 Zwiększenie liczby świadczeń i umów z podmiotami świadczącymi usługi dzienne psychiatryczne i geriatryczne 2.5 Zwiększenie liczby nieodpłatnych usług diagnozy i terapii środowiskowej dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego 2.6 Uruchomienie oddziału terapii uzależnień dla dorosłych z podwójną diagnozą 2.7 Prowadzenie dziennej opieki wytchnieniowej dla min 30 opiekunów osób w kryzysie psychicznym w 5 gminach 2.8 Prowadzenie edukacji w mediach społecznościowych skierowanej do rodziców i młodzieży 2.9 Prowadzenie specjalistycznych usług opiekuńczych oraz asystenckich w 8 gminach	
CEL 3:	
NOWY STANDARD STACJONARNEJ OPIEKI OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	
Działania: 3.1 Przygotowanie domów pomocy społecznej do wdrażania deinstytucjonalizacji: opracowanie diagnozy funkcjonalnej osób przebywających w domu pomocy społecznej, wykonanie audytu, wypracowanie przekształcenia w Środowiskowe Centrum Wsparcia 3.2 Zakup wyposażenia do mieszkań treningowych i wspomaganych 3.3 Prowadzenie mieszkań treningowych i wspomaganych w Choroszczu z 28 miejscami	

TABELA 36: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO- OPIS SZCZEGÓŁOWY

CEL 1: SKOORDYNOWANY SYSTEM WSPARCIA DLA OSÓB W KRYZYSIE PSYCHICZNYM, ICH OPIEKUNÓW I RODZIN ¹⁴⁷						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/ powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
1.1	Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy, aplikacji Koszyka Usług Społecznych. Tworzenie obszarowych Gminnych Koszyków Usług, w tym do osób w kryzysie zdrowia psychicznego i ich rodzin.	Start/pilotaż 2024 Aktualizacja co kwartał w latach 2024-2027	NGO Samorządy gmin ROPS w Białymstoku SBOF	Wpisany w DI seniorów	Budżety gmin ROPS w Białymstoku Środki zewnętrzne	Wszystkie gminy BOF
			Zostanie wypracowany przez SBOF, mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Prowadzenie aplikacji dla powiatów poza p. białostockim na zasadzie porozumienia współautorskiego NGO-ROPS.			
1.2	Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji ¹⁴⁸ (PZK) oraz prowadzenie spotkań wymiany informacji, monitorujących postępy wdrażania Planu, propozycje innowacji i działań. Wypracowanie przez PZK rekomendacji kontraktowania usług do Wojewódzkiego Planu Transformacji ¹⁴⁹ .	2024-2027 raz na ½ roku 2024	SBOF FOPMB		Koszty własne i pozyskane na działanie przez SBOF i FOPMB	Wszystkie gminy BOF
			Wspólne przygotowanie i powołanie podmiotów do 5 PZK na zasadzie porozumień wielostronnych pomiędzy SBOF, a podmiotami PZK, zgodnie z Modelem Kooperacji.			

¹⁴⁷ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% gmin do 2025 posiada miejsce koordynacji usług społecznych.

¹⁴⁸ PZK- Partnerski Zespół Kooperacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze zdrowia psychicznego). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd. 2021. Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych. Koszt obsługi PZK ok 6.000-7.000 zł rocznie.

¹⁴⁹ Jest to dokument o charakterze wdrożeniowym, określającym problemy zdrowotne i wyzwania organizacji systemu opieki zdrowotnej wymagające podjęcia działań koordynowanych na poziomie województwa. Przepisy ustawy o świadczeniach przewidują opiniowanie planu zakupu świadczeń przez radę oddziału wojewódzkiego.

1.3	Prowadzenie miejsca koordynacji zasobami mieszkaniowymi dla w BOF- Biura Najmu Społecznego lub Społecznej Agencji Najmu. W miejscu koordynacji wspierać najemców będzie specjalista ds. najmu, integracji, case manager, obsługa techniczna, radca prawny.	Zebranie informacji 2024 Utworzenie mieszkań 2025 Prowadzenie 2026-2027	NGO Projektowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	Wpisany do DI OzN	Rządowe programy celowe Środki pozyskane przez NGO FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
CEL 2: DOSTĘPNA OFERTA USŁUG WE WCZESNEJ FAZIE KRYZYSU PSYCHICZNEGO						
Nr	Działania	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło finansowania	Gmina/powiat
2.1	Prowadzenie minimum 3 Centrów Zdrowia Psychicznego zapewniających dostęp do usług dziennych, środowiskowych dla dorosłych na terenie BOF ¹⁵⁰ . Uruchomienie i prowadzenie Klubów Pacjenta w gminach BOF.	Do 2025 2026-2027 (przy założeniu przedłożonego pilotażu przez MZ)	Podmioty medyczne i lecznicze NGO Samorządy gmin Działanie wdrażane w ramach środków finansowych CZP. Proponowane jest zawieranie porozumień pomiędzy samorządem gminy, a CZP w celu prowadzenia Klubów Pacjenta (wg podziału terytorialnego CZP). Wzór porozumienia może zostać wypracowany wspólnie przez PZK.	Zgodnie z kontraktem ok 13 mln zł na 1 CZP	Rządowe programy celowe i pilotażowe NFZ	Wszystkie gminy BOF
2.2.	Szkolenia kadry w zakresie kompetencji do prowadzenia terapii środowiskowej dzieci i młodzieży, psychoterapii, specjalistów terapii uzależnień oraz podpisanie umów	Przygotowanie/rekrutacja 2024 Prowadzenie 2025-2027	NGO ROPS w Białymstoku SBOF	200.000 zł	Pozyskane przez NGO lub we współpracy z ROPS w Białymstoku FEDP na lata 2021-2027 ¹⁵¹	Wszystkie gminy BOF

¹⁵⁰ Średni czas oczekiwania na psychoterapię wynosi ok 8 m-cy-1,5 roku w zależności od miejsca na terenie BOF. **Konieczne jest zwiększenie kadry zespołów specjalistów w CZP** o dodatkowych terapeutów środowiskowych, terapeutów rodzinnych i psychoterapeutów w przypadku wydłużania pilotażu na lata 2025-2027.

¹⁵¹ Jako element szerszego projektu w ramach typu 8e) wsparcie psychiatrii dzieci (odstępstwo od Kontraktu Programowego, które pozwala na poziomie regionalnym na wsparcie wdrażania reformy psychiatrii dzieci i młodzieży w szczególności poprzez tworzenie i wspieranie ośrodków funkcjonujących w ramach nowego modelu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, takich jak środowiskowe centra zdrowia psychicznego).

	z absolwentami szkoleń do realizacji usług na terenie BOF przez min 3 lata.		SBOF przekaze do ROPS potrzeby szkoleniowe i ustali sposób organizacji. Projektowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania przez NGO lub inny podmiot.		Alternatywnie: inne źródła	
2.3.	Wprowadzenie zachęt na przykład: finansowych lub mieszkaniowych lub stypendiów specjalizacyjnych dla psychiatrów, geriatrów, psychiatrów dziecięcych na terenie BOF.	Przygotowanie 2024-2025 Wprowadzenie 2026	Samorządy gmin SBOF Proponowane jest wprowadzenie zadania 2.3 do budżetów gmin oraz ustalenie możliwości wprowadzenia zachęt podczas spotkań władz w SBOF. Kolejno należy wypracować wzory umów i mechanizm finansowania umów z lekarzami.	140.000 zł/rok dla min 7 lekarzy	Budżety gmin Miasto Białystok i gminy według liczby mieszkańców	Wszystkie gminy BOF
2.4.	Zwiększenie liczby świadczeń i umów z podmiotami świadczącymi usługi dzienne psychiatryczne i geriatryczne.	Przygotowanie, analizy potrzeb 2024 Wdrożenie 2025-2027	NFZ Podmioty lecznicze Podmioty gospodarcze SBOF Działanie wdrażane w ramach środków finansowych NFZ. SBOF przekaze potrzeby działań zgłoszone w PDUS do podmiotów leczniczych i NFZ.		NFZ FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.5	Zwiększenie liczby nieodpłatnych usług diagnozy, terapii dziennej i terapii środowiskowej dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego.	Przygotowanie, 2024 Wdrożenie 2025-2027	Podmioty medyczne Podmioty gospodarcze NGO Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne SBOF		NFZ Budżety gmin FEDP na lata 2021-2027 ¹⁵² Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF

¹⁵² Jako element szerszego projektu w ramach typu 8e) wsparcie psychiatrii dzieci (odstępstwo od Kontraktu Programowego, które pozwala na poziomie regionalnym na wsparcie wdrażania reformy psychiatrii dzieci i młodzieży w szczególności poprzez tworzenie i wspieranie ośrodków funkcjonujących w ramach nowego modelu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, takich jak środowiskowe centra zdrowia psychicznego).

			Działanie wdrażane w ramach środków finansowych NFZ lub projektowych FEDP. SBOF przekaze potrzeby działań zgłoszone w PDUS w BOF do podmiotów. Proponowane jest wprowadzenie zwiększenia finansowania w budżetach gminy Białystok i powiatu białostockiego, na podstawie PDUS w BOF, dla poradni publicznych.			
2.6	Uruchomienie oddziału terapii uzależnień dla dorosłych z podwójną diagnozą na terenie BOF. Opracowanie specjalistycznych programów diagnostycznych i terapeutycznych w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień.	Przygotowanie 2024/2025 Wdrożenie 2025-2027	Podmioty medyczne, lecznicze NGO SBOF Działanie wdrażane w ramach środków finansowych NFZ. SBOF przekaze działania zgłoszone w Planie do podmiotów.		NFZ Fundusz Medyczny MZ i inne programy celowe Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.7	Prowadzenie dziennej opieki wytchnieniowej dla min 30 opiekunów osób z w kryzysie psychicznym w BOF ¹⁵³ .	2024-2027	NGO Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	240.000 zł (60.000 zł rocznie)	Rządowe programy celowe Fundusz Solidarnościowy FEDP na lata 2021-2027 ¹⁵⁴ Budżet gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok Choroszcz Łapy Dobrzyniewo D., Zabłudów
2.8	Prowadzenie edukacji w mediach społecznościowych skierowanej do rodziców i młodzieży w zakresie rozpoznawania konieczności wczesnych interwencji i konsultacji psychologicznych, specjalistycznych, diagnostycznych i innych	2024-2027	ROPS w Białymstoku NGO Samorządy gmin SBOF	15.000 zł, (ok 5000 zł rocznie)	ROPS w Białymstoku FEDP na lata 2021-2027 ¹⁵⁵ Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF

¹⁵³ 50 zł brutto za godzinę; w ramach pobytu całonocnego nie mogą przekroczyć 600 zł brutto za dobę; 800 zł brutto za dobę w przypadku osób z niepełnosprawnością posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności z niepełnosprawnością sprzężoną. Miesięczny koszt pobytu 1 osoby w mieszkaniu to 1500 zł (szacunek DPS w Choroszczu).

¹⁵⁴ Zgodnie z potrzebami i wytycznymi, opieka wytchnieniowa powinna być realizowana zgodnie z ideą DI i Wytycznymi EFS+.

¹⁵⁵ Finansowanie z FEDP jako element szerszego projektu.

	(„oswojenie usług wsparcia w sytuacji problemów psychicznych”).		SBOF przekaże potrzeby działań zgłoszone w Planie do ROPS Białostok. Samorządy mogą wprowadzić środki na to działanie w budżetach gmin lub pozyskać finanse zewnętrzne.			
2.9	Prowadzenie specjalistycznych usług opiekuńczych oraz asystenckich dla osób zaburzeniami psychicznymi. Wdrożenie usług w 8 gminach dla dodatkowych 45-50 osób/rok. Białystok Choroszcz Dobrzyniewo Duże Łapy Supraśl Turośl Kościelna Wasilków Zabłudów	Przygotowanie 20204 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin Podmioty medyczne, gospodarcze NGO Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	Ok. 240.000 zł (Ok 80.000 zł rocznie)	Rządowe programy celowe ¹⁵⁶ MRPiPS, MZ Budżety gmin FEDP na lata 2021-2027, Alternatywnie: inne źródła	Białystok Choroszcz Dobrzyniewo D. Łapy Supraśl Turośl K. Wasilków Zabłudów
CEL 3: NOWY STANDARD STACJONARNEJ OPIEKI OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI						
Nr	Działania	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
3.1.	Przygotowanie domów pomocy do wdrażania DI: a) opracowanie diagnozy funkcjonalnej osób przebywających w domu pomocy społecznej, b) wykonanie audytu Domu Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie wskazań do pobytu w tej formie osób w nich przebywających, z uwzględnieniem	Przygotowanie 2024 Audyt i regulaminy 2025	Dom Pomocy Społecznej w Choroszczy Samorząd powiatowy Proponowane jest zgłoszenie do programu celowego dps lub zwiększenie budżetu domów pomocy społecznej przez powiat.	120 000 zł ¹⁵⁷ rok	Rządowe programy celowe ¹⁵⁸ Budżet powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	powiat białostocki

¹⁵⁶ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; liczba gmin,

¹⁵⁷ Wyliczenie 606 miejsc w prowadzonych dps przez miasto Białystok, koszt ok 200 zł osoba/rok.

¹⁵⁸ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100 % dps wprowadzi badania do 2025.

	możliwości ich powrotu do społeczności lokalnej. c) wypracowanie regulaminów, etapów zmian lub ewentualnego przekształcenia dps w Środowiskowe Centrum Wsparcia.	Wdrożenie od 2026	Samorząd powiatu zleci dps lub wspólnie z kadrą dps może wypracować rozwiązania otwarcia dps na usługi w środowisku oraz ich finansowanie.			
3.2.	Zakup wyposażenia do mieszkań treningowych i wspomaganych.	2024/2025	Dom Pomocy Społecznej w Choroszczy Samorząd powiatowy Proponowane jest zgłoszenie wniosku do programu celowego.	600.000 zł	Program „Za Życiem” FEDP na lata 2021-2027 ¹⁵⁹ Alternatywnie: inne źródła	powiat białostocki
3.3	Prowadzenie mieszkań treningowych i wspomaganych w Choroszczy - 28 miejsc¹⁶⁰ z przeznaczeniem dla: a) usamodzielnianych mieszkańców dps, b) opieki wytchnieniowej, c) osób niesamodzielnich, dorosłych osób ze spektrum autyzmu. d) wraz z Koszykiem Usług	Przygotowanie 2024 Prowadzenie 2025-2027	Dom Pomocy Społecznej w Choroszczy Samorząd powiatowy Zgodnie z przyjętym Regulaminem przez samorządu powiatu białostockiego. Informacje o mieszkaniach zostaną przekazane podmiotom zaangażowanym w opracowanie PDUS w BOF.	378.000, - zł 126.000, -/rok	Program za życiem Fundusz Solidarnościowy FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	powiat białostocki

¹⁵⁹ Jako element kompleksowego projektu w ramach FEDP.

¹⁶⁰ Zgodnie z Wytycznymi EFS+ „Liczba miejsc w mieszkaniu (treningowym, wspomagany lub mieszkaniu z usługami/ze wsparciem) nie może być większa niż 3, chyba że większa liczba miejsc wynika z faktu bycia rodziną w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Pokoje w mieszkaniu powinny być 1-osobowe.”

2.5 DEINSTYTUCJONALIZACJA PIELCZY ZASTĘPCZEJ - RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W 2022 roku na terenie BOF rodziny z dziećmi stanowiły średnio 74,5% ogółu zamieszkujących rodzin;
2101 rodziców nie pracowało ze względu na niepełnosprawność dziecka, zaś zasiłek dla niepełnosprawnego dziecka do 16 r. życia otrzymywało 3056 dzieci;
740 dzieci wychowywało się poza domem rodzinnym, z tego aż 38,5% w pieczy instytucjonalnej oraz w domach pomocy społecznej;
73,6% dzieci przebywało w pieczy zastępczej z powodów zależnych od rodziców (uzależnienia, bezradność, przemoc, stan zdrowia).
78% usamodzielnianych wychowanków pieczy wskazało, że ich największa potrzeba to mieszkanie¹⁶¹.

¹⁶¹ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024.

TABELA 37: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA PIELCZY ZASTĘPCZEJ (RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI)

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA RODZIN Z DZIEĆMI W BOF	
Działania:	1.1 Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy Koszyka Usług Społecznych 1.2 Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie Partnerskiego Zespołu Koordynacji (PZK)
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI PROFILAKTYCZNE I ŚRODOWISKOWE, WSPIERAJĄCE DZIECI I RODZINĘ	
Działania:	2.1 Wzmocnienie i poszerzenie katalogi usług placówek wsparcia dziennego 2.2 Uruchomienie i prowadzenie 3 nowych placówek wsparcia dziennego w gminach 2.3 Zwiększenie ilości nieodpłatnych usług psychologicznych, pedagogicznych, terapii środowiskowej, pracy specjalistycznej dla dzieci w pieczy i ich rodziców 2.4 Zwiększenie liczby kadr systemu wsparcia rodziny poprzez szkolenia kadry w kierunku pozyskania nowych kwalifikacji- terapeuta, mentor, psychotraumatolog 2.5 Prowadzenie miejsc spotkań monitorowanych dla rodzin biologicznych i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z Koszykiem Usług 2.6 Promowanie i prowadzenie usług min 10 rodzin wspierających
CEL 3: ROZWÓJ RODZINNYCH FORM PIELCZY ZASTĘPCZEJ I ZMIANA FUNKCJONALNOŚCI PIELCZY INSTYTUCJONALNEJ	
Działania:	3.1 Wprowadzenie dostępnego radcy prawnego na potrzeby pieczy rodzinnej 3.2 Uruchomienie, prowadzenie i finansowanie 2 Domów dla Matek z dziećmi 3.3 Funkcjonalna Włókiennicza 7 – modernizacja budynku 3.4 Rozwój terapeutyczny wybranych placówek pieczy oraz tworzenie ośrodków specjalistycznych, terapeutycznych, krótkoterminowych lub Centrów Reintegracji Rodzin 3.5 Zatrudnienie 10 rodzin pomocowych dla wsparcia opiekunów zastępczych 3.7 Wdrożenie programów wzmacniania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w zakresie sprawowanej opieki
CEL 4: EFEKTYWNE USAMODZIELNIANIA WYCHOWANKÓW PIELCZY ZASTĘPCZEJ	
Działania:	4.1 Wypracowanie i prowadzenie modelu kompleksowego wsparcia (powiązanych ze sobą usług wsparcia) dla wychowanków opuszczających pieczę 4.2 Prowadzenie mieszkań treningowych dla rodzin z dziećmi oraz usamodzielnianych wychowanków 4.3 Wprowadzenie stypendiów dla uczących się w systemie dziennym, usamodzielnianych wychowanków pieczy

**TABELA 38: PLANOWANA DEINSTYTUCJONALIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ (RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI)-
OPIS SZCZEGÓŁOWY**

CEL 1: SKOORDYNOWANE USŁUGI SPOŁECZNE DLA RODZIN Z DZIEĆMI W BOF ¹⁶²						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
1.1	Prowadzenie, aktualizowanie i rozwój platformy, aplikacji ogólnodostępnej, tzw. Koszyka Usług Społecznych.	Start/pilotaż 2024 Aktualizacja co kwartał w latach 2024-2027	NGO Samorządy gmin ROPS w Białymstoku	Wpisany w DI seniorów	Budżety gmin ROPS w Białymstoku Środki zewnętrzne	Wszystkie gminy BOF
			Zostanie wypracowany przez SBOF, mechanizm finansowania oparty o porozumienie gmin (zlecenie zadania). Prowadzenie aplikacji dla powiatów poza p. białostockim na zasadzie porozumienia współautorskiego NGO-ROPS.			
1.2	Wdrożenie mechanizmu współpracy poprzez powołanie PZK (Partnerskiego Zespołu Koordynacji ¹⁶³) i prowadzenie regularnych spotkań wymiany informacji, monitorujących postępy wdrażania Planu. Zadania PZK: a) Wypracowanie procedur przyjęcia, poza terminami dzieci umieszczonych czasowo w pieczy zastępczej, w rejonowych szkołach podstawowych. b) Przygotowanie zasad działania zespołów multiprofesjonalne na terenie powiatu.	2024-2027 raz na ½ roku	SBOF FOPMB		Koszty własne i pozyskane na działanie przez SBOF i FOPMB	Wszystkie gminy BOF
		Wypracowanie 2024	Wspólne przygotowanie i powołanie podmiotów do 5 PZK na zasadzie porozumień wielostronnych pomiędzy SBOF, a podmiotami PZK, zgodnie z Modelem Kooperacji.			

¹⁶² Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; 100% gmin do 2025 posiada miejsce koordynacji usług społecznych.

¹⁶³ PZK- Partnerski Zespół Koordynacji składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w obszarze rodziny z dziećmi). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd. 2021. Zaangażowanie członków PZK w poszczególne obszary jest zgodne z ich uprawnieniami, kompetencjami i zadaniami, przepisami ochrony danych osobowych.

	c) Wypracowanie procedur przyjęcia (poza kolejnością) do terapii i diagnozy dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, w poradniach i ośrodkach specjalistycznych (objęcie wsparciem min 20 dzieci w roku). d) Wypracowanie standardu kompetencji i zachowań rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy, niezbędnych do powrotu dzieci do rodziny biologicznej. e) Przekazanie informacji organizatorom pieczy, ngo i innym podmiotom w mieście Białystok, gminach BOF i powiecie białostockim.					
CEL 2: DOSTĘPNE USŁUGI PROFILAKTYCZNE I ŚRODOWISKOWE, WSPIERAJĄCE DZIECI I RODZINĘ						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/ podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
2.1	Wzmocnienie i poszerzenie katalogu usług placówek wsparcia dziennego¹⁶⁴: a) określenie specjalizacji placówek, rozszerzenie usług terapeutycznych, specjalistycznych o oddziaływania skierowane do rodziców biologicznych, b) superwizja pracy z rodziną.	Przygotowanie oferty i podział usług pomiędzy placówki w roku 2024 Realizacja 2025-2027	Samorządy gmin NGO Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie. Proponowane jest zwiększenie budżetów gmin na kolejne lata, wprowadzenie zmian, zwiększenia środków prowadzenia dziennych placówek wsparcia.	1.500.000 zł (500.000 zł rocznie)	Budżet samorządu województwa FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok Juchnowiec K Czarna Biał. Łapy Supraśl Zabłudów
2.2	Uruchomienie i prowadzenie 3 nowych placówek wsparcia dziennego w gminach (zabezpieczenie transportu dla dzieci).	Adaptacja 2024-2025 Prowadzenie 2026-2027	Samorządy gmin NGO	2024/2025-240.000 zł 2026-2027	FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Czarna B. Turośń K Zabłudów

¹⁶⁴ Na obszarze BOF działa. 15 placówek działało w mieście Białystok. 2 w gminie Juchnowiec Kościelny po 1 w gminach: Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl i Zabłudów.

			Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie. Proponowane jest wprowadzenie środków w budżetach gmin na kolejne lata, kosztów prowadzenia dziennych placówek wsparcia.	Po 100.000 w każdej z gmin		
2.3.	Zwiększenie liczby nieodpłatnych usług specjalistycznej dla dzieci w pieczy i ich rodziców: a) objęcie wsparciem terapeutycznym i zabezpieczenie miejsc terapii (wypracowanie rozwiązań z pkt 1.2) b) prowadzenie Centrum Diagnozy i Terapii dla dzieci w pieczy i ich opiekunów c) prowadzenie Punktu Mobilnego Wsparcia w Zabłudowie d) realizacja programów celowych skierowanych na rodziców w kryzysach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych wg wypracowanych standardów kompetencji¹⁶⁵ przez PZK min 50 rodzin x 600 zł x 12 mc-cy (wg koszyka usług dla rodziny).	Przygotowanie 2024 i wypracowanie budżetu, standardów Wdrożenie 2025-2027	Samorząd miasta Białystok, ROPS w Białymstoku Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne NGO NFZ Punkt Mobilnego Wsparcia w Zabłudowie Działanie wdrażane w ramach środków finansowych NFZ. SBOF przekaże potrzeby działań, zgłoszone w PDUS w BOF do ROPS (ROPS ma uruchomić Centrum Diagnozy i Terapii). Podczas spotkania PZK zostanie wypracowane porozumienie dot. zwiększenia usług dla dzieci z pieczy przez PPP. Zostaną przygotowane propozycje zmian w regulaminach poradni. Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy Białystok i powiatu	a) do ustalenia b) Centrum Diagnozy- 4.000 000 zł (ROPS) c) 100.000 zł rocznie d) 360.000 zł rocznie	NFZ¹⁶⁶ Program Za życiem ROPS w Białymstoku FEDP na lata 2021-2027 Budżet m Białystok i powiatu białostockiego Budżet samorządu województwa Alternatywnie: inne źródła	Białystok Powiat białostocki Zabłudów b-d) Wszystkie gminy BOF

¹⁶⁵ Wprowadzenie działań o charakterze profilaktycznym, ukierunkowanych na zwiększenie wiedzy i poprawę kompetencji rodziców związanych z zaspokajaniem potrzeb dzieci, w tym ochronę ich praw.

¹⁶⁶ Aktualnie na terenie całego kraju wdrażany jest nowy model ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Zgodnie z przyjętymi założeniami, w województwie podlaskim, mamy już działający trzypoziomowy system opieki dla dzieci i młodzieży. Najważniejszym założeniem reformy jest, diagnozowanie dzieci i młodzieży w pierwszej kolejności jak najbliżej miejsca zamieszkania, oraz uzyskanie dostępu do psychologa i psychoterapeuty w środowisku dziecka.

			białostockiego na prowadzenie poradni oraz programy celowe związane z realizacją działań celowych na rzecz rodziny.			
2.4	Zwiększenie kadr systemu wsparcia rodziny ¹⁶⁷ poprzez szkolenia kadry w kierunku pozyskania nowych kwalifikacji – terapeuta środowiskowy, mentor, psychotraumatolog, terapeuta rodzinny (min 20 osób w BOF)	2024-2027	Samorząd miasta Białystok, ROPS w Białymstoku Proponowane jest wprowadzenie dodatkowego finansowania w budżetach gminy Białystok i powiatu białostockiego, na programy celowe związane ze szkoleniem kadry lub pozyskanie projektu szkoleniowego. Zostanie ustalony możliwy poziom zaangażowania w szkolenia kadry BOF we współpracy z ROPS w Białymstoku.	100.000 zł (25.000 rocznie)	Pozyskane środki zewnętrzne Programy rządowe Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
2.5	Prowadzenie miejsc spotkań monitorowanych dla rodzin biologicznych i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, z Koszykiem Usług.	Przygotowanie 2024 Wdrożenie 2025-2027	Organizator pieczy Miasto Białystok NGO Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć NGO, samodzielnie lub w partnerstwie. Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy Białystok na kolejne lata.	300.000 zł (ok. 100.000 zł rocznie)	FEDP na lata 2021-2027 ¹⁶⁸ Budżet miasta Białystok Alternatywnie: inne źródła	Białystok

¹⁶⁷ Zwiększenie liczby asystentów rodziny odpowiednio do zdiagnozowanych potrzeb i zmiana standardów ich pracy oraz realizowanie programów wzmacniających wiedzę i kompetencje asystentów rodziny (szkolenia, superwizje), wprowadzenie specjalizacji dla asystentów jako drogi awansu zawodowego.

¹⁶⁸ Możliwość finansowania z FEDP mogłaby być elementem szerszego projektu,

2.6	Promowanie i powadzenie usług rodzin wspierających ¹⁶⁹ . Utworzenie min 5 rodzin w m. Białystok oraz po min. 1 rodzinie w każdej gminie w BOF.	Przygotowanie 2024 Wdrożenie 2025-2027	Samorządy gmin Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania przez samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie. Proponowane jest zwiększenie budżetów gmin na kolejne lata.	150.000 zł Miasto Białystok i gminy według liczby mieszkańców	FEDP na lata 2021-2027 Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Wszystkie gminy BOF
CEL 3: ROZWÓJ RODZINNYCH FORM PIECZY ZASTĘPCZEJ I ZMIANA FUNKCJONALNOŚCI PIECZY INSTYTUCJONALNEJ						
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne Proponowane sposoby wdrażania	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
3.1	Wprowadzenie dostępnego radcy prawnego na potrzeby pieczy rodzinnej (rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka).	Przygotowanie 2024 Wdrożenie 2025-2027	Samorząd gminy Białystok Proponowane jest złożenie wniosku do określonego źródła finansowania. Projekt na to działanie może złożyć samorząd lub NGO, samodzielnie lub w partnerstwie.	144.000 (rocznie)	FEDP na lata 2021-2027 ¹⁷⁰ , Alternatywnie: inne źródła	Białystok
3.2	a) Uruchomienie i prowadzenie Domu dla Matek z dziećmi m. Białystok b) Finansowanie Domu dla matek z dziećmi w Supraślu.	2024-2027	a Samorząd gminy Białystok zapisane w LPR m. Białystok b samorząd powiatu białostockiego Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy i powiatu o działanie 3.2.	a) 2 500 000 zł rocznie m. Białystok b) powiat białostocki 250.000 zł rocznie	FEDP na lata 2021-2027 budżet m. Białystok i powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Białystok Powiat białostocki dla gmin BOF

¹⁶⁹ Prowadzenie w każdej gminie usług rodzin wspierających - minimum 1 rodzina wspierająca na 15 rodzin objętych asystenturą rodziny.

¹⁷⁰ Możliwość finansowania z FEDP mogłaby być elementem szerszego projektu.

			Ewentualnie pozyskać finanse zewnętrzne projektowe na proponowane działania samodzielnie przez samorządy lub w partnerstwach z NGO.			
3.3	Funkcjonalna Włókiennicza 7 – modernizacja budynku w celu zwiększenia jego dostępności dla mieszkańców z obszarów rewitalizowanych.	2025-2027	Samorząd gminy Białystok Zgodnie z zapisanymi w LPR m. Białystok	3.500 000 zł	FEDP na lata 2021-2027, Budżet gminy Białystok Alternatywnie: inne źródła	Białystok
3.4	Rozwój terapeutyczny wybranych placówek pieczy instytucjonalnej oraz tworzenie ośrodków specjalistycznych terapeutycznych, krótkoterminowych lub Centrów Reintegracji Rodzin ¹⁷¹ ¹⁷² .	Przygotowanie i wypracowanie budżetu 2024-2025 Wdrożenie od 2026-2027	Organizator pieczy w mieście Białystok NGO Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania, samodzielnie przez samorząd gminy Białystok lub w partnerstwach z NGO. Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy Białystok na kolejne lata.	Wg wypracowanego budżetu	FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	Białystok
3.5	Zatrudnienie 10 rodzin pomocowych do wsparcia opiekunów zastępczych.	Przygotowanie /szkolenia 2024 Wdrożenie 2025 -2027	Organizator pieczy w mieście Białystok Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania. Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy na kolejne lata.	972.000 zł (324.000 zł rocznie na 6 rodzin)	FEDP na lata 2021-2027 Rządowy program wsparcia powiatów w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy Budżety gmin Alternatywnie: inne źródła	Białystok

¹⁷¹ Centra Reintegracji Rodzin lub specjalistyczne ośrodki wsparcia dzieci i rodzin, oferujące usługi dzienne lub usługi krótkookresowego i turnusowego pobytu całodobowego (powstające na bazie placówek) dla dzieci i młodzieży oraz rodzin (np. z funkcją terapeutyczną, wzmacniania więzi w rodzinie). Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku.

¹⁷² Zmiana funkcjonalności placówek długookresowego pobytu przez: stopniową zmianę funkcji całodobowych placówek dla dzieci w celu zapewnienia rodzinom i dzieciom wsparcia w społeczności lokalnej – wpisane jako wytyczna w SRUS do 2030 r. polityka publiczna, przyjęta przez RM we wrześniu 2023.

3.6	Wdrożenie programów wzmacniania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w zakresie sprawowanej opieki ¹⁷³ . Realizacja wyjazdów terapeutycznych, wytchnieniowych lub wprowadzenie bonów finansowych na usługi dla rodzin.	Przygotowanie /szkolenia 2024 Wdrożenie 2025-2027	Organizator pieczy w mieście Białystok i powiecie białostockim ROPS w Białymstoku NGO Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania, samodzielnie przez samorząd gminy Białystok lub w partnerstwach z NGO. Proponowane jest zwiększenie środków budżetu gminy Białystok i powiatu białostockiego na kolejne lata.	2 750 000 zł (273 rodziny x 10.000 zł, miasto Białystok 102 rodziny 1 020.000 powiat białostocki)	Budżet miasta Białystok i powiatu białostockiego Rządowy program wsparcia powiatów w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy ROPS w Białymstoku FEDP na lata 2021-2027, Alternatywnie: inne źródła	Białystok powiat białostocki
-----	---	--	--	--	--	---------------------------------

CEL 4:
EFEKTYWNE USAMODZIELNIANIE WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ

Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/podmioty odpowiedzialne	Koszt	Możliwe źródło/-a finansowania	Gmina/powiat
			Proponowane sposoby wdrażania			
4.1	Wypracowanie i prowadzenie modelu kompleksowego wsparcia (powiązanych ze sobą usług wsparcia) dla wychowanków opuszczających pieczę, z usługami mentoringu dla młodzieży usamodzielnianej.	Przygotowanie modelu, zmian, prawa lokalnego i uchwał W 2024/2025 Wdrożenie od 2026	Organizator pieczy w mieście Białystok, NGO Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania, samodzielnie przez NGO, samorząd gminy Białystok lub w partnerstwach.	Mentoring: 360.000 zł ¹⁷⁴ , (po 180.000 zł rocznie Białystok 180.000 powiat 10 osób x 1000 zł x 12m-cy)	Rządowe programy celowe ¹⁷⁵ FEDP na lata 2021-2027, Alternatywnie: inne źródła	Białystok Powiat białostocki

¹⁷³ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku.

¹⁷⁴ Praca min 5 mentorów na terenie BOF od 2025 roku.

¹⁷⁵ Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku.

4.2	Prowadzenie mieszkań treningowych z koszykiem usług dla rodzin z dziećmi oraz usamodzielnianych wychowanków. Wykorzystanie istniejących zasobów mieszkań. ¹⁷⁶	Opracowanie rozwiązań i umów 2024 Realizacja 2025-2027	Organizator pieczy: Miasto Białystok, NGO	600.000 zł (10 000 zł koszyk usług x 20 mieszkań/ rok = 200.000 zł)	FEDP na lata 2021-2027 Alternatywnie: inne źródła	Białystok Powiat białostocki
			Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania, samodzielnie przez NGO, samorząd gminy Białystok lub w partnerstwach z NGO.			
4.3	Wprowadzenie stypendiów dla uczących się w systemie dziennym, usamodzielnianych wychowanków pieczy.	Przygotowanie 2024 Wdrożenie od 2025	Organizator pieczy w mieście Białystok NGO	720.000 zł, (120.000 rok 10 stypendiów x 1000 zł x 12m-cy)	FEDP na lata 2021-2027 ¹⁷⁷ Budżet gminy Białystok powiatu białostockiego Alternatywnie: inne źródła	Białystok Powiat białostocki
			Proponowane działania wymagają złożenia wniosków do określonego źródła finansowania, samodzielnie przez samorząd gminy Białystok lub w partnerstwach z NGO. Proponowane jest zwiększenie budżetu gminy Białystok i powiatu na kolejne lata.			

¹⁷⁶ Wprowadzenie wielofunkcjonalności w mieszkaniach – wykorzystanie zasobów powiatu oraz ngo (umowy partnerskie z NGO na liczbę miejsc dla rodzin w kryzysie z dziećmi z koszykiem usług). Organizacja zadania zleconego Koszyka Usług w mieszkaniach wspomaganych – min 10 mieszkań dla wychowanków i 10 dla rodzin w BOF. Zadanie zgodne ze wskaźnikami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku.
Prowadzenie miejsca koordynacyjnego zasobami mieszkaniowymi dla w BOF zostało opisane w/w częściach DI.

¹⁷⁷ W ramach FEDP realizowane są 2 programy stypendialne dla uczniów uzdolnionych w trudnej sytuacji m.in. dla wychowanków pieczy zastępczej, nie są one skierowane wprost do osób usamodzielniających się.

FINANSOWANIE USŁUG

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF wyznacza działania, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również finansowymi. Przedsięwzięcia mają szeroki charakter, dlatego istotny jest montaż finansowy, dający efekt synergii, gwarantujący, że zaplanowane cele zostaną osiągnięte.

Wśród źródeł przewidzianych w Planie wskazano możliwości finansowania z budżetu państwa¹⁷⁸, m.in.:

1. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem" (uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250));
2. Rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej;
3. Fundusz Solidarnościowy (ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
4. Fundusz Dopłat (ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. 2020 poz. 508 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223);
5. Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 (Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021 - 2025 (M.P. 2021 poz. 10));
6. Resortowy Program „Opieka 75+”;
7. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych AKTYWNI+ na lata 2021-2025;
8. Program resortowy „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”;
9. Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 (usługi sąsiedzkie i e-usługi);
10. Program rozwoju rodzinnych domów pomocy;
11. Program rządowy, celowy do ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 o szczególnej opiece geriatrycznej;
12. Krajowy Plan Odbudowy;
13. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego;
14. Programy pilotażowe: Centra Zdrowia Psychicznego, Środowiskowe Centra Zdrowia Psychicznego, Dienne Domy Opieki Medycznej, Dienne Centra Wsparcia Pamięci¹⁷⁹;
15. Fundusz Medyczny MZ;
16. Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r. oraz inne programy poszczególnych resortów.

Ponadto w realizacji zadań państwa wobec obywateli pozostają w **dyspozycji środki funduszy celowych oraz instytucji, tj.:**

1. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe;

¹⁷⁸ W oparciu o przepisy prawa, które regulują sposób ponoszenia kosztów realizacji zadań z zakresu administracji rządowej. Rozwój usług społecznych będzie finansowany również w ramach środków na realizację społecznych programów rządowych.

¹⁷⁹ STRATEGIA DEINSTYTUCJONALIZACJI: OPIEKA ZDROWOTNA NAD OSOBAMI Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI Załącznik nr 2 do dokumentu „Zdrowa Przyszłość. Ramy Strategiczne Rozwoju Systemu Ochrony Zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030.

2. Narodowego Funduszu Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej;
3. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
4. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku;
5. Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zmiany systemowe w realizacji usług społecznych będą również **finansowane ze środków Unii Europejskiej** przewidzianych okresem programowania na lata 2021–2027. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+), w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz FEDP na lata 2021-2027 będą przeznaczane na realizację działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez stymulowanie i finansowanie działań rozwojowych, na tworzenie CUS, rozwój mieszkalnictwa czy rozwój usług opiekuńczych.

Zmiana sposobu realizacji usług społecznych odbywa się na poziomie społeczności lokalnych, jest powiązana z **realizacją zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego i ich budżetem**.

Realizacja usług społecznych generuje koszty, których pokrycie wymaga zaangażowania państwa i samorządów. **Jednak konieczna jest również partycypacja w kosztach realizacji usług osób, na rzecz których te usługi są świadczone.**

III. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY

3.1 WSKAŹNIKI REALIZACJI PLANU

TABELA 39: WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE KOORDYNACJI USŁUG SPOŁECZNYCH¹⁸⁰

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Obszar, Działanie w Planie
1.	Funkcjonujący Koszyk Usług Społecznych – aplikacja/platforma	Liczba aplikacji	0	1	1	1	Obszary 1-5, Działania 1.1
2.	Utworzone Partnerskie Zespoły Koordynacji	Liczba zespołów	0	5	5	5	Obszary 1-5, Działania:1.2
3.	Spotkania PZK	Liczba spotkań	0	10	20	30	
4.	Odsetek gmin w których zostanie utworzone centrum usług społecznych (wskaźnik ogólnopolski 25% do 2030 roku)	%	10% 1 CUS	20% 2 CUS	20% 2 CUS	20% 2 CUS	
5.	Odsetek gmin, w których utworzone zostanie miejsce koordynacji usług społecznych ¹⁸¹ (wskaźnik ogólnopolski 100% do 2025 roku)	%	10% 1 CUS	100%	100%	100%	
6.	Miejsce wsparcia seniorów	Liczba podmiotów	0	1	1	1	Obszar 1, Działanie 1.3
7.	Miejsca koordynacji zasobami mieszkaniowymi lub Biuro Najmu Społecznego	Liczba podmiotów	0	1	1	1	Obszar 2, Działanie 1.3 Obszar 3, Działanie 1.3 Obszar 4, Działanie 1.3
8.	Koordinatory Kęgów Wsparcia	Liczba osób	0	1	1	1	Obszar 1, Działanie 1.4 Obszar 2, Działanie 1.4 Obszar 4, Działanie 1.3
9.	Utworzone Kęgi Wsparcia- na rzecz seniorów i OzN	Liczba podmiotów	0	3	6	6	
10.	Osoba świadcząca usługę architekta dostępnego	Liczba osób	0	2	2	2	Obszar 1, Działanie 1.5 Obszar 2, Działanie 1.5

¹⁸⁰ Działania koordynacyjne zostały przewidziane w części operacyjnej PDUS w BOF w we wszystkich obszarach jako cel nr I.

¹⁸¹ Rolę koordynacji usług na poziomie gminy może pełnić Centrum Usług Społecznych lub powołane przy SBOF – PZK.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Obszar, Działanie w Planie
11.	Osoby objęte diagnozą faktycznych potrzeb w zakresie świadczenia usług długoterminowego pobytu w DPS	Liczba osób	0	400	400	0	Obszar 1, Działanie 3.2 Obszar 2, Działanie 4.1 Obszar 3, Działanie 3.1
12.	DPS, które wprowadziły zmianę funkcji i standardów	Liczba podmiotów	2	3	4	5	
13.	Osoby korzystające z usług środowiskowych w ramach DPS	Liczba osób	Bd.	100	150	200	
14.	Osoby uczestniczące w szkoleniach opiekunów formalnych i nieformalnych, kadry, wolontariuszy	Liczba osób	0	40	80	120	Obszar 1, Działanie 2.10 Obszar 2, Działanie 2.3
15.	Osoby uczestniczące w szkoleniach dot. deinstytucjonalizacji	Liczba osób	0	60	80	100	Obszar 1, Działanie 3.1 Obszar 2, Działanie 4.3

TABELA 40: WSKAŹNIKI OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA SENIORÓW

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie
1.	Klub/dom/forma pobytu dziennego dla seniorów	Liczba podmiotów	54 ¹⁸²	58	62	65	Działania 2.1
2.	Osoby korzystające z miejsc dziennych	Liczba osób	608, w tym 320 ¹⁸³	Plus 120	Plus 240	Plus 330	
3.	Osoby korzystające z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	Liczba osób	713	813	913	913	Działanie 2.2
4.	Osoby korzystające z usług środowiskowych opiekuna medycznego	Liczba osób	bd	50	50	50	
5.	Osoby korzystające z domowej opieki hospicyjnej wg modelu FHPE	Liczba osób	0	30	50	50	
6.	Osoby korzystające z sąsiedzkich usług opiekuńczych	Liczba osób	0	50	70	100	Działanie 2.3
7.	Gminy, które zwiększyły liczby usług/wprowadziły nowe usługi senioralne	Liczba gmin	0	5	7	10	
8.	Gminy, które opracowały programy polityki zdrowotnej	Liczba gmin	0	2	4	4	Działanie 2.4
9.	Osoby korzystające z e-opieki	Liczba osób	bd	Nowe 100	Nowe 200	Nowe 200	Działanie 2.5
10.	Funkcjonujące Dzielne Domy Opieki Medycznej (DDOM)	Liczba podmiotów	0	0	2	2	Działanie 2.6
11.	Osoby korzystające z DDOM	Liczba osób	0	0	30	90	
12.	Funkcjonujące Centra Zdrowia 75+ ¹⁸⁴	Liczba podmiotów	0	2	5	5	Działanie 2.8
13.	Osoby korzystające ze wsparcia wytchnieniowego	Liczba osób	50	70	100	100	Działanie 2.9

¹⁸² 51, w tym 6 Klub Senior + 2 Dzielne Domy Pomocy Społecznej (320 osób) plus 3 UTW, łącznie 54.

¹⁸³ Dane tylko z 6 KS +2 DDPD.

¹⁸⁴ Zgodnie z Ustawą z dnia 17 sierpnia 2023 r. o szczególnej opiece geriatrycznej.

Art. 11. 1. Obszar działania centrum obejmuje teren powiatu, jego części, kilku powiatów albo ich części, zamieszkały łącznie przez nie mniej niż 6 tys. i nie więcej niż 12 tys. osób, które ukończyły 75. rok życia, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie
14.	Gminy realizujące wsparcie wytchnieniowe	Liczba gmin	4	6	6	6	
15.	Funkcjonujące w BOF rodzinne domy pomocy społecznej	Liczba podmiotów	0	0	3	3	Działanie 3.3
16.	Osoby zamieszkujące gospodarstwo opiekuńcze	Liczba osób	0	0	40	40	Działanie 3.4

TABELA 41: WSKAŹNIKI OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie
1.	Gminy, które zwiększyły świadczone nieodpłatnie usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	Liczba gmin	0	2	7	7	Działanie 2.1
2.	Gminy, które prowadzą usługę asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	Liczba gmin	7	8	8	8	Działanie 2.2
3.	Gminy realizujące e-usługi	Liczba gmin	bd	5	5	5	Działanie 2.3
4.	Gminy świadczące usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego	Liczba gmin	0	5	5	5	Działanie 2.4
5	Gminy zapewniające usługi transportowe dla mieszkańców OzN	Liczba gmin	2	2	10	10	Działanie 2.5
6.	Gminy, w których zostanie utworzona wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	Liczba gmin	0	0	3	3	Działanie 2.7
7.	Funkcjonujące Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe	Liczba podmiotów	0	0	0	2	Działanie 3.1
8.	Nowe mieszkania treningowe lub wspomagane	Liczba mieszkań	0	10	20	30	Działanie 3.2
9.	Funkcjonujące Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne	Liczba podmiotów	1	1	3	3	Działanie 3.3
10.	Funkcjonujące mieszkania świadczące usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu całodobowego	Liczba mieszkań	2	2	3	3	Działanie 4.4

TABELA 42: WSKAŹNIKI OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie – tabela 33
1.	Streetworkerzy świadczący usługi w BOF	Liczba osób	2	4	4	4	Działanie 2.1
2.	Specjaliści: psycholog, terapeuta uzależnień w miejscach całodobowych	Liczba osób	0	2	4	4	Działanie 2.2
3.	Szkolenia dot. pracy z osobami i rodzinami w kryzysie bezdomności	Liczba szkoleń	0	2	4	6	Działanie 2.4
4	Funkcjonujący Mobilny Punkt Pomocy w Zabłudowie	Liczba podmiotów	0	1	1	1	Działanie 2.5
5.	Funkcjonujące Centra Integracji Społecznej	Liczba podmiotów	4	5	6	6	Działanie 2.6
6.	Remonty, readaptacje i doposażenie istniejących placówek udzielających tymczasowego schronienia	Liczba podmiotów	0	2	3	4	Działanie 2.7
7.	Funkcjonujące mieszkania treningowe, wspomagane	Liczba mieszkań	50	60	80	110	Działanie 3.1
8.	Liczba gmin, w których dokonano budowy mieszkań o dobrym standardzie i niskim czynszu w ramach rządowego programu wsparcia	Liczba gmin	0	0	3	4	Działanie 3.4

TABELA 43: WSKAŹNIKI OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJA WSPARCIA OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie – tabela 35
1.	Funkcjonujące Centra Zdrowia Psychicznego.	Liczba podmiotów	3	3	3	3	Działanie 2.1
2.	Gminy, w których funkcjonują Kluby Pacjenta	Liczba gmin	0	2	4	10	Działanie 2.1
3.	Kadra z nowymi kwalifikacjami w zakresie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży	Liczba osób	bd	0	10	10	Działanie 2.2
4.	Liczba specjalistów objęta zachętami/wsparciem	Liczba osób	0	7	10	14	Działanie 2.3
5.	Liczba nowych podmiotów świadczących nieodpłatnie usługi dzienne psychiatryczne i geriatryczne.	Liczba podmiotów	0	2	5	5	Działanie 2.4
6.	Funkcjonujący Oddział terapii uzależnień dorosłych z podwójną diagnozą	Liczba podmiotów	0	0	1	1	Działanie 2.6
7.	Dzienna opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób w kryzysie psychicznym	Liczba miejsc	2	5	5	5	Działanie 2.7
8.	Kampanie medialne	Liczba kampanii	0	1	2	3	Działanie 2.8
9.	Gminy, w których funkcjonują usługi specjalistyczne, asystenckie dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Liczba gmin	2	5	8	8	Działanie 2.9
10.	Funkcjonujące mieszkania wspomagane i treningowe w Choroszczy	Liczba miejsc w mieszkaniach	0	28	28	28	Działanie 3.3

TABELA 44: WSKAŹNIKI OBSZARU DEINSTYTUCJONALIZACJA PIELĘGNI ZASTĘPCZEJ (RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI)

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie
1.	Nowe usługi terapeutyczne dla rodzin w placówkach wsparcia dziennego	Liczba podmiotów	0	3	6	6	Działanie 2.1
2.	Nowe placówki wsparcia dziennego	Liczba podmiotów	0	3	3	3	Działanie 2.2
3.	Nowe miejsca nieodpłatnych usług psychologicznych, pedagogicznych, terapii środowiskowej	Liczba miejsc	0	5	5	5	Działanie 2.3
4.	Funkcjonujące Centrum Diagnozy i Terapii	Liczba podmiotów	0	1	1	1	Działanie 2.3
5.	Programy dla rodziców w kryzysach i z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi	Liczba programów	5	7	10	10	Działanie 2.3
6.	Nowe kwalifikacje kadry systemu wspierania rodziny z nowymi kwalifikacjami	Liczba osób	0	10	20	20	Działanie 2.4
7.	Miejsca spotkań monitorowanych dla rodzin biologicznych i dzieci umieszczonych w pieczy	Liczba miejsc	0	1	1	1	Działanie 2.5
8.	Gminy świadczące usługę rodzin wspierających	Liczba gmin	0	0	5	10	Działanie 2.6
9.	Funkcjonująca usługa radcy prawnego dla pieczy zastępczej	Liczba usług	0	1	1	1	Działanie 3.1
10.	Zabezpieczone finansowo przez gminy Domy dla Matek z dziećmi	Liczba podmiotów	0	1	2	2	Działanie 3.2
11.	Placówki, które opracowały diagnozy funkcjonalne dzieci w pieczy (zespoły multiprofesjonalne)	Liczba podmiotów	0	5	10	17	Działanie 3.4
12.	Placówki pieczy świadczące usługi specjalistyczne, terapeutyczne, krótkoterminowe lub Centra Reintegracji Rodzin	Liczba podmiotów	0	0	1	2	Działanie 3.4
13.	Funkcjonujące rodziny pomocowe	Liczba rodzin	4	6	10	10	Działanie 3.5

L.p.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa	Oczekiwana wartość do 12.2025 r.	Oczekiwana wartość do 12.2026 r.	Oczekiwana wartość do 12.2027 r.	Działanie w Planie
14.	Rodziny zastępcze, które skorzystały z wyjazdów terapeutycznych, wytnieniowych	Liczba rodzin	0	100	200	273	Działanie 3.6
15.	Wypracowany model kompleksowego wsparcia (powiązanych ze sobą usług wsparcia) dla wychowanków opuszczających pieczę	Liczba modeli	0	1	1	1	Działanie 4.1
16.	Stypendia dla uczących się w systemie dziennym, usamodzielnianych wychowanków	Liczba stypendiów	0	10	20	20	Działanie 4.3

3.2 ZASADY MONITOROWANIA

Monitorowanie wdrażania **Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF** odbywać się będzie w partnerstwie i przy udziale przedstawicieli samorządów gmin BOF, organizacji pozarządowych, podmiotów społecznych, leczniczych, zaangażowanych we wskazanych w dokumencie obszarach.

Stowarzyszenie BOF jako koordynator, we współpracy z Federacją Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok, zaprosi do każdego z pięciu obszarów DI instytucje i organizacje, z którymi zawrze porozumienie o współpracy i zbuduje pięć Partnerskich Zespołów Koordynacji¹⁸⁵. PZK¹⁸⁶ funkcjonować będą wg wypracowanego, ogólnopolskiego modelu partnerskiej współpracy.

Działanie PZK będzie jednocześnie kontynuacją, podjętej przez 96 podmiotów współpracy przy wypracowaniu Planu (zespołu operacyjnego, konsultacyjnego, eksperckiego, uczestników warsztatów)¹⁸⁷.

Proces monitorowania będzie polegał na analizie stanu realizacji zaplanowanych działań i wskaźników w ramach poszczególnych obszarów deinstytucjonalizacji w PDUS w BOF, **dla każdej z gmin oraz dla całego BOF**.

Biuro Zarządu Stowarzyszenia BOF wraz z FOPMB raz w roku, od 2026 roku (za rok 2025), zbierać będzie informacje o wskaźnikach realizacji Planu od podmiotów. Zebrane dane zostaną zweryfikowane, uzupełnione przez przedstawicieli instytucji powołanych do PZK podczas spotkań, a także raporty z platformy/aplikacji Koszyk Usług Społecznych.

Systematycznie prowadzona będzie wymiana informacji dotycząca ogłaszanych konkursów, grantów, premii społecznych czy innych możliwości finansowania usług w Planie.

Produktem rocznego monitorowania będzie uzupełniona tabela osiągniętych wskaźników, przypisana poszczególnym działaniom w Planie, wśród których zostały zawarte wskaźniki ze strategii ogólnokrajowych, obrazujący oczekiwane rezultaty¹⁸⁸.

Powstały w ten sposób dokument zostanie zaprezentowany w każdym roku kalendarzowym (od 2026) przez zespół Biura Zarządu BOF podczas spotkania Zarządu SBOF.

Jednocześnie działania monitorujące wskaźniki będą korelowane ze wskaźnikami na poziomie regionalnym, we współpracy z samorządem województwa (ROPS)¹⁸⁹. Przedstawiciel ROPS w Białymstoku zostanie zaproszony do PZK oraz monitorowania Koszyka Usług Społecznych.

¹⁸⁵ PZK - Partnerski Zespół Koordynacji, składający się z wybranych instytucji pomocowych i sektorowych (powiatowo-gminnych, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, samorządowych, rehabilitacji, realizujących zadania w określonym z 5 obszarów w BOF). PZK realizuje współpracę wg opisanego Modelu Kooperacji, wyd.2021, ROPS.

¹⁸⁶ Modele Kooperacji Księga_rekomendacyjna_do_umieszczenia-w-sieci.pdf (liderzykooperacji.pl).

¹⁸⁷ Zapis Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych, Warszawa 2024, s. 8; "Należy powołać Zespół ds. aktualizacji planu deinstytucjonalizacji, w skład, którego wchodzić powinni obowiązkowo przedstawiciele ekonomii społecznej. Skład zespołu i zakres jego prac powinien być integralną częścią dokumentu; Zespołem powinien kierować Koordynator odpowiedzialny za monitorowanie realizacji planu".

¹⁸⁸ Dokument STRATEGIA ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.) przyjęty przez Radę Ministrów w 2022 roku na stronach 120-124 prezentuje wskaźniki, które zostały uwzględnione w PDUS w BOF.

¹⁸⁹ Dokument: Regionalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie podlaskim (RPDI) na lata 2023-2025 został przyjęty przez Zarząd Województwa Podlaskiego w 2023 roku.

3.3 PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W OPRACOWANIE PDUS W BOF

Zespół Operacyjny (przedstawiciele JST BOF):

1. Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego
2. Urząd Miejski w Białymstoku
3. Urząd Miejski w Choroszczy
4. Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
5. Urząd Gminy w Dobrzyniewie Dużym
6. Urząd Gminy w Juchnowcu Kościelnym
7. Urząd Miejski w Łapach
8. Urząd Miejski w Supraślu
9. Urząd Gminy Turośń Kościelna
10. Urząd Miejski w Wasilkowie
11. Urząd Miejski w Zabłudowie

Zespół Konsultacyjny:

1. Centrum Usług Społecznych w Łapach
2. Departament EFS Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku
3. Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku
4. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym
5. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Juchnowcu Kościelnym
6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
7. Komisja doradcza ds. przygotowania i wdrażania Strategii BOF
8. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku
9. Miejsko-Gminny Ośrodek w Choroszczy
10. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej
11. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu
12. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wasilkowie
13. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabłudowie
14. Powiatowe Centrum Wspierania Rodziny w Białymstoku
15. Podlaski Narodowy Fundusz Zdrowia w Białymstoku
16. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Oddział Podlaski
17. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
18. Starostwo Powiatowe w Białymstoku
19. Urząd Statystyczny w Białymstoku
20. Wydział Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego
21. Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku

Podmioty - uczestnicy warsztatów i konsultacji społecznych:

1. Białostocki Klub Seniora
2. Białostockie Stowarzyszenie Klub Abstynenta KROKUS
3. Białostockie Stowarzyszenie Alzheimerowskie
4. Caritas Archidiecezji Białostockiej
5. Centrum Usług Społecznych w Łapach
6. CENTRUM Zdrowia Psychicznego REVIT Sp. z o. o. w Białymstoku
7. Centrum Zdrowia Psychicznego i leczenia Uzależnień ul. Radzywińska
8. Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych w Białymstoku
9. Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku
10. Dzienny Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku
11. Dom Pomocy Społecznej ul. Baranowicka
12. Dom Pomocy Społecznej w Choroszczy
13. Dom Spokojnej Starości św. Proroka Eliasza w Białymstoku
14. Dom Opieki Kościoła Chrześcijan Baptystów
15. Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących
16. Dom Pomocy Społecznej przy ul. Świerkowej 9 w Białymstoku
17. Dom Pomocy Społecznej w Czerewkach

18. Dom Pomocy Społecznej w Uhowie
19. ELEOS Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko- Gdańskiej
20. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym
21. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Juchnowcu Kościelnym
22. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu
23. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
24. Federacja Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok
25. Fundacja Dialog
26. Fundacja Hospicjum Proroka Eliasza
27. Fundacja Impuls
28. Fundacja Oswoić Świat
29. Klub Aktywności My dla Innych
30. Klub Aktywnego Seniora przy Centrum Aktywności Wielopokoleniowej
31. Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Białymstoku
32. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku
33. Miejsko-Gminny Ośrodek w Choroszczy
34. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej
35. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu
36. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
37. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wasilkowie
38. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabłudowie
39. Młodzieżowy Ośrodek Konsultacji i Terapii przy Dziennym Domu Pomocy Społecznej w Białymstoku
40. Ośrodek Adopcyjny ROPS w Białymstoku
41. Ośrodek Nasz Dom Stowarzyszenia Droga
42. Ośrodek Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku
43. Ośrodek Profilaktyki i Interwencji Społecznej Ośrodek Szkolenia i Wychowania OHP
44. Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku
45. Podlaski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża
46. Polski Związek Niewidomych. Okręg podlaski
47. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Łapach
48. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1 w Białymstoku
49. Poradnia Rodzinna Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
50. Polski Komitet Pomocy Społecznej w Białymstoku
51. Powiatowe Centrum Wspierania Rodziny w Białymstoku
52. Placówka opiekuńczo -wychowawcza Dom Powrotu w Białymstoku Fundacji Dialog
53. Placówka wsparcia dziennego w Supraślu Eleos
54. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
55. Regionalna Placówka Opiekuńczo - Terapeutyczna w Ignatkach -Osiedlu
56. Samopomocowy Klub Seniora działający przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku
57. Stowarzyszenie Ku Dobrej Nadziei
58. Stowarzyszenie Klanza – Centrum Ochrony dziecka i Rodziny
59. Stowarzyszenie Kontakt Miast Białystok-Eindhoven
60. Stowarzyszenie My dla Innych
61. Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Droga
62. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Porażeniem Mózgowym Jasny Cel
63. Stowarzyszenie Penitencjarne Patronat Oddział w Białymstoku
64. Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie i Dzieciom Szansa
65. Stowarzyszenie Spe Salvi
66. Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Niepełnosprawnych Intelktualnie AKTYWNI
67. Spółdzielnia Socjalna SUKURS w Zaściankach
68. Środowiskowy Dom Samopomocy gminy Zabłudów
69. Środowiskowy Dom Samopomocy w Białymstoku MOPR w Białymstoku
70. Środowiskowy Dom Samopomocy w Łapach
71. Warsztaty Terapii Zajęciowej Caritas Archidiecezji Białostockiej
72. Warsztat Terapii Zajęciowej My dla Innych

- 73. Warsztaty Terapii Zajęciowej AC
- 74. Warsztaty Terapii Zajęciowej SMB
- 75. Warsztaty Terapii Zajęciowej Czarna Białostocka
- 76. Warsztaty Terapii Zajęciowej Ogrodniczki” Podlaskie Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych START
- 77. Zakład Aktywności Zawodowej My dla Innych w Białymstoku
- 78. Zakład Aktywności Zawodowej Alpi -Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Społecznych Alpi

Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego
ul. Mickiewicza 74 lok. 6, 15-232 Białystok
tel./fax 85 661 15 38, biuro@bof.org.pl, <http://www.bof.org.pl>

UZASADNIENIE

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi bardzo ważny kierunek rozwoju i zmian polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych takich jak m. in. zmiany w strukturze społecznej czy starzejące się społeczeństwo. Jednym z głównych celów tego procesu jest doprowadzenie do powszechnego dostępu do usług świadczonych w środowisku zamieszkania, gdyż dostęp do usług środowiskowych może wpłynąć na zmniejszenie popytu na usługi stacjonarnej opieki długoterminowej.

Przyjęcie Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym jest odpowiedzią na krajowe i europejskie kierunki polityki społecznej. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej przygotowało dokument pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. z 2022 r. poz. 767). W odniesieniu do polityki unijnej, na cele związane z inwestowaniem w usługi społeczne i deinstytucjonalizację, przeznaczone będą środki finansowe ze środków funduszy polityki spójności UE (Fundusze Unii Europejskiej w nowej perspektywie 2021-2027). Warunkiem ich otrzymania jest wdrożenie w życie odpowiednich przepisów związanych z deinstytucjonalizacją usług społecznych.